

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARI İLE ÖĞRETİM
ELEMENLARININ MESLEĞE İLİŞKİN BAZI
KONULARDAKİ ALGILARININ İNCELENMESİ

Zuriye GÜNGÖR

Danışman: Yrd. Doç. Yüksel ÇIRAK

İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliğinin Eğitim Bilimleri
Enstitüsü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Ana Bilim Dalı İçin Yazılmasını Öngördüğü:

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Malatya
(Aralık- 2010)

T.C.
İnönü Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

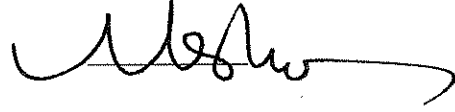
Zuriye GÜNGÖR tarafından hazırlanan “Okul Psikolojik Danışmanlarının ve Öğretim Elemanlarının Mesleğe İlişkin Bazı Konulardaki Algılarının İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 30.12.2010 tarihinde yapılan sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd.Doç.Dr. Yüksel ÇIRAK

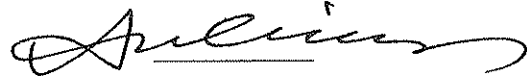
İmzalar

Üye: Prof.Dr.Mustafa KILIÇ

Üye: Doç.Dr.Alim KAYA

O N A Y

...../...../2011
Prof.Dr.Sebahattin ARIBAŞ

ONUR SÖZÜ

Yrd. Doç. Dr. Yüksel Çırak danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARI İLE ÖĞRETİM ELEMANLARININ MESLEĞE İLİŞKİN BAZI KONULARDAKİ ALGILARININ İNCELENMESİ başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Zuriye GÜNGÖR

ÖNSÖZ

Bu araştırmada okul psikolojik danışmanları ile öğretim elemanlarının mesleğe ilişkin bazı konulardaki algılarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışma süresi boyunca her türlü desteği ve akademik katkıyı sağlayan değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Yüksel Çırak'a, yüksek lisans öğrenimim boyunca destek ve katkılarını sunmaktan kaçınmayan Prof. Dr. Mustafa Kılıç'a, Doç. Dr. Alim Kaya'ya, Yrd. Doç. Dr. Emine Durmuş ve Yrd. Doç. Dr. Taşkın Yıldırım'a, öğrenim hayatım boyunca beni destekleyen aileme, sevgi anlayış ve sabırla hep yanımda olan sevgili eşim Erdem Güngör'e ve oğlum Musa Eren Güngör'e, her türlü konuda yardımını ve desteğini esirgemeyen arkadaşım Eser Baba'ya teşekkürlerimi sunarım.

Zuriye GÜNGÖR

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARI İLE ÖĞRETİM ELEMANLARININ MESLEĞE İLİŞKİN BAZI KONULARDAKİ ALGILARININ İNCELENMESİ

Zuriye Güngör

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikolojik Danışma ve Rehberlik
Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi: Aralık-2010

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Yüksel ÇIRAK

ÖZET VE ANAHTAR KELİMELEER

Bu araştırmanın amacı, okul psikolojik danışmanları ile öğretim elemanlarının mesleğe ilişkin bazı konulardaki algılarını incelemektir.

Araştırmanın örneklemi Ankara, Eskişehir, Giresun, Samsun, Erzurum, Konya, İstanbul, Denizli, İzmir, Malatya, Hatay illerinde çalışan 12 öğretim elemanı ve 12 psikolojik danışmandan oluşmaktadır.

Araştırma için gerekli olan veriler nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Görüşme araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler, içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Buna göre veriler, önceden belirlenen kategorilere göre incelenmiş, kodlanmış ve sonra frekans ve yüzdelik değerlere dönüştürülmüştür. Psikolojik danışman ve öğretim elemanlarına sorulan sorular doğrultusunda sonuçlar yorumlanmıştır.

Verilerin içerik analizi ile çözümlenmesi sonucunda; PDR lisans eğitiminin uygulama boyutunda sıkıntılar olduğu, mesleki kimlikte sıkıntıların devam ettiği, öğretim elemanı göre öğrenci sayısının fazla olduğu, psikolojik danışmanların donanımlı yetiştirilmediği, psikolojik danışma boyutunda yetersizliklerin olduğu belirlenmiştir.

PDR Lisans eğitiminde alınan özellikle uygulama dersleri başta olmak üzere bütün derslerin danışmanların işlerini kolaylaştırdığı belirlenmiştir.

Psikolojik danışmanlar ve öğretim elemanlarına dört yıllık lisans eğitiminin psikolojik danışman olabilmek için yeterli olmadığını, yüksek lisans dercesine veya en az beş yıllık

eğitime ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir.

Psikolojik danışmanlar ve ğretim elemanlarının, psikolojik danışmanlardan beklentilerin çok yüksek olduğu algısına sahip oldukları belirlenmiştir.

Psikolojik danışmanlar ve ğretim elemanlarının, psikolojik danışmandan mesleğin gerektirdiği ilkelere göre davranma, psikolojik danışma becerilerini iyi biliyor olma, yönetmelikte belirlenmiş görevler, iyi kişilik özelliklerine sahip olma, iletişim becerilerine sahip olma gibi özelliklerin beklenmesi gerektiği algısına sahip oldukları belirlenmiştir.

Öğretim elemanlarının ve psikolojik danışmanların daha çok mesleki yeterlilik ve psikolojik danışmanlık rollerinden doyum elde ettikleri belirlenmiştir.

Öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların hizmetiçi eğitimlerini hem nitel hem de nicel anlamda yetersiz buldukları belirlenmiştir.

Öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların lisansta verilen eğitimin çalışma alanına uygun olmadığı algısına sahip oldukları belirlenmiştir.

Öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların; psikolojik danışma hizmetlerinin veli ve öğrenciler tarafından kabul edilmediğini ancak bunun eskiye oranla daha iyi bir düzeyde olduğu algısına sahip oldukları belirlenmiştir.

Öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar; psikolojik danışmanların lisanstan mezun olduktan sonra st eğitim kurumlarıyla bağlantılarının olmadığı algısına sahip oldukları belirlenmiştir.

Öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların; psikolojik danışmanların süpervizyon desteği alabilecekleri çeşitli sevk kaynakları olduğu algısına sahip oldukları belirlenmiştir.

Öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların, ğretim elemanlarının alandaki uygulamaları yeterince takip edemedikleri algısına sahip oldukları belirlenmiştir.

Öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların, okullarda uygulanan PDR programlarının ön hazırlık yapılmadan, yeteri kadar uzman yetiştirilmeden hayata geçirilmiş olması, esnek olmaması, kaynaştırma ğrencilerinin göz ardı edilmesi, etkinliklerin hepsinin ğrenci seviyesinde olmaması, uygulanabilirliği ilgili sorunları olduğu algısına sahip oldukları belirlenmiştir.

Okullarda uygulanan rehberlik hizmetlerinin hem nitelik hem de nicelik açısından istenilen seviyeye ulaşmadığı belirlenmiştir.

Öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların; süpervizyon eğitiminin yetersiz olduğu algısına sahip oldukları belirlenmiştir.

Öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların; mesleki etik konusunda herhangi bir problem yaşamadıkları gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Danışman, Danışman Eğitimi

**EXAMINATION OF THE PERCEPTIONS OF THE COUNSELORS AND THE
SUPERVISORS ABOUT THE PROFESSION WHO STUDY IN THE COUNSELING
FIELD**

University of Inönü Graduate School of Social Sciences Department of Psychological
Counseling and Guidance

Supervisor: Assistant Prof. Dr. Yuksel ÇIRAK

ABSTRACT AND KEY WORDS

The aim of this study is to examine the perception of counselors and supervisors about the profession who study in the counseling field.

The sample of this study comprises 12 supervisors and 12 counselors who work in Ankara, Eskisehir, Giresun, Samsun, Erzurum, Konya, Istanbul, Denizli, Izmir, Malatya, Hatay.

The data, which are required for the research, are gathered by using the technique of interviewing and it is one of technique of qualitative research method. The interviews are implemented by the researcher who develops the interview form. The data are analyzed using the technique of content analyzing. The data are examined, encoded and converted to the frequency and percentage values according to the categories which are determined before analyzing the data. The results are interpreted in the light of the questions which are asked to the counselors and the supervisors.

It is determined that;

- There are some problems in the implication aspects of counseling undergraduate education.
- The problems are steady in professional identity.
- There are more students than experts of counseling at university.
- Counselors are not well-educated.
- There are some deficiencies in the aspects of counseling.

During the undergraduate degree, the courses which comprise especially implication facilitate the counselors' personal studies and implications.

It is determined that the counselors and supervisors think that studying four years undergraduate degree is not adequate, master degree or the five years undergraduate degree may be needed.

The counselors and the supervisors have the perception that the expectations from the counselors are too high.

The supervisors and the counselors think that some competencies are expected from the counselors such as behaving according to the professional principles, being good at the counseling skills, having good personality, having the communication skills and having the responsibility of work which is determined by the regulations.

The supervisors and the counselors have more satisfaction in professional adequacy in counseling roles.

The supervisors and the counselors think that the in-service education is adequate both quantitatively and qualitatively.

The supervisors and the counselors have the perception that the education is given during the undergraduate degree not suitable for the working field of counseling.

The supervisors and the counselors have the perception that the counseling services are not accepted by the parents and the students. However the situation is better than the past.

The supervisors and the counselors think that they do not have any relation with the education foundation such as universities and also the counselors and the supervisors have the perception that they find lots of reference resources which they can get help from.

The supervisors and the counselors have the perception that they are not aware of the implementation in the counseling field.

The counselors and the supervisors think that there are some implication problems in the counseling field which make them more difficult such as deficiencies in counseling and guidance programs which are conducted without preparation, and the absence of the counselors, being not flexible, ignoring the students which are studying in the implementation of mainstreaming program, being not suitable for the level of students.

The guidance services which conduct into the school are not enough both the aspect of the quantity and the quality.

Although there is a meaningful increase at the level of acceptance of the counselor by the public than the past, the meaningful increase is not adequate for the acceptance which is perceived as required level for the counseling field.

The research also shows that the counselors, who work in counseling field, have the perception that their salary is low. It is indicated that supervisors and counselors perceive the supervision is not adequate. Also, it is observed that the supervisors and the counselors do not experience any problems about the professional ethics.

Key Words: Counselor, The education of the counselor.

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARI İLE ÖĞRETİM ELEMANLARININ MESLEĞE İLİŞKİN BAZI KONULARDAKİ ALGILARININ İNCELENMESİ

Zuriye Güngör

İÇİNDEKİLER

Onay Sayfası	i
Onur Sözü	ii
Önsöz	iii
Özet ve Anahtar Kelimeler	iv
Abstract and Keywords	v
İçindekiler	vi
Tablolar Dizelgesi	1
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Amaç ve Önem	4
1.3. Problem Cümlesi	6
1.4. Sınırlılıklar	7
1.5. Tanımlar	7
1.5.1. Psikolojik Danışman	7
1.5.2. Rehberlik ve Psikolojik Danışma	7
1.5.3. Öğretim Elemanları	7
1.5.4. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi	7
1.5.5. Rehberlik Programı	7
BÖLÜM 2	8
İLGİLİ KURAMSAL ÇERÇEVE VE ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Rehberliğin Tanımı	8
2.2. Rehberliğin Amacı	9
2.3. Rehberliğin İlkeleri	10
2.4. Problem Alanlarına Göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri	10
2.4.1. Eğitsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma	11
2.4.2. Meslekî Rehberlik ve Psikolojik Danışma	11
2.4.3. Kişisel Rehberlik ve Psikolojik Danışma	12
2.5. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmet Alanları	12
2.5.1. Psikolojik Danışma Hizmeti	12
2.5.2. Oryantasyon Hizmeti	12
2.5.3. Bireyi Tanıma Hizmeti	12
2.5.4. Bilgi Toplama ve Yayma Hizmeti	13
2.5.5. Yöneltilme ve Yerleştirme Hizmeti	13
2.5.6. İzleme ve Değerlendirme Hizmeti	13
2.5.7. Müşavirlik (Konsültasyon) Hizmeti	13
2.6. Rehberliğin Tarihsel Gelişimi	15
2.6.1. Rehberliğin Ülkemizdeki Tarihsel Gelişimi	16
2.6.1.1. Kalkınma Planlarında Rehberlik	17
2.6.1.2. Milli Eğitim Şuralarında Rehberlik	19

2.7. Türkiye’de Rehberlik Hizmetlerinin Geliştirilip Yaygınlaştırılması İle İlgili Sorunlar	21
2.8. Psikolojik Danışman Eğitimi	24
2.8.1. Yüksek Lisans ve Doktora Programları	28
2.9. Psikolojik Danışmanın Rol ve Görevleri	30
2.10. Türkiye’de Rehberlik Hizmetlerinin Geliştirilip Yaygınlaştırılması İle İlgili Sorunlar	36
2.11. Psikolojik Danışma Uygulamalarında Etik Konular	39
2.11.1. Psikolojik Danışma Sözleşmesinin Hukuksal Niteliği	42
2.12. Mesleki Yetkinlik	43
2.13. İlgili Araştırmalar	44
2.13.1. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi İle İlgili Araştırmalar	44
2.13.2. Mesleki Yetkinlik İle İlgili Araştırmalar	50
2.13.3. Psikolojik Danışmanların Rollerine İlişkin Yapılan Araştırmalar	53
2.13.4. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentilere İlişkin Araştırmalar	55
BÖLÜM 3	60
YÖNTEM	60
3.1. Araştırma Modeli	60
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	61
3.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması	61
3.3.1. Görüşme Soruları	62
3.3.2. Verilerin Dökümü	63
3.3.3. Verilerin Çözümlemesi	64
BÖLÜM 4	66
BULGULAR	66
4.1. Lisans Programının Niteliğinin Değerlendirilmesi	66
4.1.1. Lisans Ders Programının Değerlendirilmesi	67
4.1.2. Lisans Alınan Derslerin Niteliği	69
4.1.3. Rehberlik Psikolojik Danışmanlık Eğitim Süresinin Niteliği	70
4.2. Psikolojik Danışmandan Mesleki Beklentiler	72
4.2.1. Psikolojik Danışmandan Neler Beklenmektedir?	72
4.2.2. Psikolojik Danışmandan Neler Beklenmelidir?	73
4.3. Mesleki Doyum	76
4.4. Hizmetiçi Eğitimlerin Niteliği	77
4.5. Verilen Eğitimlerin Çalışma Alanlarına Uygunluğu	79
4.6. Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Veli ve Öğrenciler Tarafından Nasıl Algılandığı	81
4.7. Psikolojik Danışmanların Çevreyle Olan İlişkileri	82
4.7.1. Psikolojik Danışmanların Üst Eğitim Kurumlarıyla İlişkileri	82
4.7.2. Çevre İle Olan İlişkilerde Süpervizyon Desteği	84
4.7.3. Öğretim Elemanlarının Alan Uygulamalarını Değerlendirmeleri	85
4.8. Okullarda Uygulanan PDR Programlarının Değerlendirilmesi	87
4.9. Okullarda Psikolojik Danışma Uygulamalarında Karşılaşılan Güçlükler	90
4.10. PDR Alanını İyileştirmeye Yönelik Öneriler	92
4.11. Süpervizyon Eğitimi	94
4.12. Mesleki Etik	96
4.13. Diğer	97
BÖLÜM 5	98
TARTIŞMA VE YORUM	98

5.1. Lisans Programının Niteliğinin Değerlendirilmesi	98
5.1.1. Lisans Ders Programının Değerlendirilmesi	98
5.1.2. Lisansta Alınan Derslerin Niteliği	100
5.1.3. Rehberlik Psikolojik Danışmanlık Eğitim Süresinin Niteliği	101
5.2. Psikolojik Danışmandan Mesleki Beklentiler	101
5.2.1. Psikolojik Danışmandan Neler Beklenmelidir	101
5.2.2. Psikolojik Danışmandan Mesleki Açından Neler Beklenmelidir	102
5.3. Mesleki Doyum	103
5.4. Hizmetiçi Eğitimlerin Niteliği	104
5.5. Verilen Eğitimlerin Çalışma Alanlarına Uygunluğu	105
5.6. Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Veli ve Öğrenciler Tarafından Nasıl Algılandığı	105
5.7. Psikolojik Danışmanların Çevreyle Olan İlişkileri	106
5.7.1. Psikolojik Danışmanların Üst Eğitim Kurumlarıyla İlişkileri	106
5.7.2. Çevre ile İlişkilerde Süpervizyon Desteği	106
5.7.3. Öğretim Elemanlarını Alan Uygulamalarını Değerlendirmeleri	107
5.8. Okullarda Uygulanan PDR Programlarının Değerlendirilmesi	107
5.9. Okullarda Psikolojik Danışma Uygulamalarında Karşılaşılan Güçlükler	109
5.10. PDR Alanını İyileştirmeye Yönelik Öneriler	110
5.11. Okulda Psikolojik Danışmanın Kabulünü Etkileyen Etmenler	111
5.12. Süpervizyon Eğitimi	111
5.13. Mesleki Etik	111
BÖLÜM 6	113
SONUÇ VE ÖNERİLER	113
6.1. Sonuç	113
6.2. Öneriler	115
KAYNAKÇA	117
EKLER	134

TABLO LİSTESİ

- Tablo.1.**Lisans Programının Niteliğinin Değerlendirilmesi İlişkin Frekans Dağılımı
- Tablo.2.** Lisans Eğitiminde Alınan Hangi Derslerin Alanda Çalışanların İşini Kolaylaştırdığına İlişkin Frekans Dağılımı
- Tablo.3.**Lisans Eğitiminin Psikolojik Danışman Olabilmek İçin Yeterli Olup Olmadığına İlişkin Frekans Dağılımı
- Tablo:4** Lisans Eğitiminin Psikolojik Danışman Olmak İçin Yeterli Hale Gelmesine İlişkin Öneriler
- Tablo.5** Psikolojik Danışmandan Neler Beklenmektedir Temasına İlişkin Frekanslar
- Tablo.6** Psikolojik Danışmandan Neler Beklenmelidir Temasına İlişkin Frekanslar
- Tablo.7** Psikolojik Danışmanlardan Neler Beklenebileceği İle İlgili Görüşlerde Beliren Ortak Anahtar Kavramlar İlişkin Frekanslar
- Tablo.8** Mesleki Doyuma İlişkin Frekans Değerleri
- Tablo.9** Hizmetçi Eğitim Faaliyetlerinin Yeterliliğiyle İlgili Frekanslar
- Tablo:10** Hizmetçi Eğitimlerin Verimli Hale Getirilmesi İçin Öneriler
- Tablo.11.**Verilen Eğitimlerin Çalışma Alanlarına Uygunluğuna İlişkin Frekanslar
- Tablo.12.**Lisansta Verilen Eğitimlerin Çalışma Alanlarına Uygunluğuna İlişkin Frekanslar
- Tablo:13** Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Hizmetleri Mesleğinin Veli Ve Öğrenci Tarafından Nasıl Algılandığına İlişkin Frekanslar
- Tablo.14** Psikolojik Danışmanların Üst Eğitim Kurumlarıyla İlişkilerine İlişkin Frekanslar
- Tablo:15** Psikolojik Danışmanların Üst Eğitim Kurumlarından Yeterli Yardımı Alıp Almadıklarına İlişkin Frekanslar
- Tablo:16** Psikolojik Danışmanları Aşan Durumlarda Yardım Alınabilecek Kişi, Kurum Ve Kuruluşlara İlişkin Frekanslar
- Tablo:17** Öğretim Elemanlarının Alan Uygulamaları Takip Edip Etmediklerine İlişkin Frekanslar
- Tablo: 18** Öğretim Elemanlarının Alan Uygulamaları Takip Edip Etmediklerinin Nedenlerine İlişkin Frekanslar
- Tablo.19** Okullarda Uygulanan PDR Programlarının Uygulanabilir Olup Olmadığına İlişkin Frekanslar
- Tablo:20** PDR Programlarının Olumlu Ve Olumsuz Yönleri
- Tablo:21** Okullarda Psikolojik Danışma Uygulamalarında Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Veriler
- Tablo.22** Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik Alanını İyileştirmeye Yönelik Önerilere İlişkin Frekanslar
- Tablo:23** Üniversitelerde Süpervizyon Eğitimine İlişkin Frekanslar
- Tablo:24** Süpervizyon Eğitiminin Yetersiz Olmasının Nedenlerine İlişkin Frekanslar
- Tablo.25.** Mesleki Etiğe İlişkin Frekanslar

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya konu olan problem durumu açıklanmış, sınırlılıklar belirtilmiş ve araştırmayla ilgili temel kavramlar ile araştırmanın gerekçesi ve önemi açıklanmıştır.

1.1. Problem Durumu

“Eğitim” ve “öğretim” kavramları insanlığın var oluşundan bu yana yeni anlam, içerik ve boyutlar kazanarak önemini sürdürmektedir. Geniş anlamı ile eğitim, kişinin gelişmesinde çevreden gelen ve onun davranışlarını etkileyen, gelişimine yön veren etkilerin tümüdür (Baymur, 1971,19–20). Her bireyde ihtiyaçlarını karşılama ve gizil güçlerini gerçekleştirme yolunda doğal bir eğilim vardır. Eğitim, bireylerdeki bu eğilimi toplumun beklentileri doğrultusunda karşılama yolunda davranışlar kazandırma süreci olarak düşünülebilir. Şu halde eğitimin amacı, genel anlamda, bireyin özünü gerçekleştirmesine ve topluma yararlı olmasına yardımcı olmaktır (Kuzgun, 2002,1). Dolayısıyla, bu durum geleneksel eğitime baskı yaparak eğitimi birey yararına değiştirmeye zorlamıştır. Çağdaş bilimsel anlayışa göre eğitim; bireyin bedensel, duygusal, düşünsel ve sosyal yeteneklerinin kendisi ve toplumu için en uygun çerçevede geliştirilmesi sürecidir. Amaç, bedence, ruha sağlıklı, topluma etkin şekilde uyabilen insanlar yetiştirmektir. Yani, toplumu ileri götürebilecek, geliştirebilecek değişimleri sağlayabilecek bireyler yetiştirmek önemlidir (Yeşilyaprak, 2003, 6).

Hızlı sosyo-kültürel, ekonomik ve teknolojik değişimler, bilim alanındaki yeni gelişmeler ve buluşlar, özellikle demokratik gelişmeler eğitimden beklentilerin artmasına neden olmuştur. Toplum uygarlık alanında daha fazla ilerleyip bugünkü çok yanlı düzeye ulaşıncaya, gençlere okulda kazandırılan bilgi ve beceriler de onları hayata gereği gibi hazırlamada yetersiz kalmış ve okulda rehberlik, psikolojik danışma gibi birtakım yeni hizmetlerin örgütlenip geliştirilmesine ihtiyaç duyulmuştur (Baymur, 1971,13). Bu bağlamda, çağdaş eğitime üçüncü boyut olan

öğrenci kişilik hizmetleri eklenmiştir. Kişilik hizmetleri öğretim dışında kalan, öğrencilerin kişisel gelişim ihtiyaçlarını karşılayan hizmetlerin tümünü kapsar (Kantarcıoğlu, 1974,6). Bu hizmetler kapsamında, sosyal ve eğitsel etkinlikler, sosyal yardımlar, özel eğitim ve özel yetiştirme, sağlık hizmetleri, rehberlik ve psikolojik danışma bulunur. Söz konusu etkinlikler, öğrencilerin en yüksek seviyede gelişmesi adına bir ortam hazırlamaya yöneliktir. Bireyin, bir bütün olarak, özgün bir şekilde gelişmesi amaçtır. Öğrenci kişilik hizmetleri kapsamındaki rehberlik, bireyin gelişmesine doğrudan yardımı temel almaktadır (Can, 2003, 3).

Öğrenci kişilik hizmetleri bir bütün olarak incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır:

- Öğrenci kişilik hizmetleri eğitimin yadsınamayacak şekilde ayrılmaz bir parçasıdır.
- Öğrenci kişilik hizmetleri, öğretim ve mesleki rehberlik hizmetlerinden ayrı tutulmakla birlikte bütünleyici etkisi olan bir hizmettir.
- Öğrenci kişilik hizmetleri, eğitsel ve mesleki rehberlik çalışmalarında olduğu gibi bireysel bir yardım anlayışını kendisine felsefe edinen, sistemli, sürekli ve profesyonel bir yönetim gerektirir (Kepçeoğlu, 1986,30-31).

Kişilik hizmetleri, eğitimin ayrılmaz bir parçası olmakla beraber, yönetim ve öğretim faaliyetlerinden ayrı, kendine has bir hizmetler grubunu oluşturmaktadır(Tan, 2000,7). Rehberlik de, öğrenci kişilik hizmetleri bünyesinde yer alan ve daha çok öğrencinin kişilik gelişimi ile ilgilenen bir hizmet alanıdır (Kuzgun, 2002,3) ve öğrenci kişilik hizmetleri içerisinde en büyük yeri ve önemi kapsamaktadır (Özoğlu, 1982,2).

Rehberlik ve Psikolojik danışma kavramları, modern eğitimin önemli birer parçası haline gelmiş faaliyetleri ifade eden terimlerdir. Özellikle Rehberlik sözü, daha 1938'lerde okul müfredat programlarımıza geçmiş olmakla beraber, daha çok 1950'lerden sonra sıkça konuşulup tartışılmaya başlanmıştır (Tan, 2000,10). Rehberliğin, Türk Eğitim Sistemine kavram ve uygulama olarak girmesi, özellikle ikinci dünya savaşından sonra ülkemizle Amerika Birleşik Devleti arasında ilişkilerin

eğitim alanında sıklakmasıyla olmuştur. Türkiye-ABD işbirliği anlaşmasının gereği olarak ABD'li eğitimciler Türk Eğitim Sistemini inceleyerek raporlar sunmuşlardır. Bu uzmanlarca bazı illerde rehberlikle ilgili deneme çalışmaları yapılmış, rretmen ve yöneticilere seminerler verilerek rehberlik tanıtılmış, rehberliğin gereği ile ilgili raporlar yayımlanmıştır. Yine bu yıllarda ABD'de eğitim görüp yurda dönen eğitimcilerin de etkisi ile üniversitelerimizin ve yüksek okullarımızın pedagoği bölümlerinde rehberlikten söz edilmeye başlanmıştır (Tan, 1985; Kepçeoğlu, 2003).

Rehberlik ilk defa 1953–1954 ders yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoği ve zel Eğitim bölümlerinde bağımsız bir ders olarak programda yer almıştır. Yine 1953 yılında eğitimde kullanılacak lme araçlarını geliştirmek üzere Talim ve Terbiye Dairesine bağlı Test Araştırma Bürosu kurulmuştur (Kuzgun, 2000,21).

1955 yılında Ankara Demirlibahe İlkokulunda, ilk Rehberlik ve Araştırma Merkezi açılmış ve daha sonra İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Samsun ve Konya illerinde de rehberlik merkezleri açılarak 1955 yılında sayıları altıya yükselmiştir. Kısacası 1950'li yıllar rehberlikle ilgili hızlı gelişmelerin yaşandığı yıllar olmuştur. Bu alışmalar 1961 anayasasına, kalkınma planlarına, eğitimle ilgili yasalara da yansımış ve rehberliğin önemine vurgular yapılmıştır. 1951–1958 yılları arasında görülen hızlı çalışmalar ve gelişmeler daha sonraki yıllarda çeşitli nedenlerle duraklamıştır. Bu yıllardan sonra Milli Eğitim şralarında da rehberlik kavramı tartışılmaya başlanmıştır. Ülkemizde okullarda psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının başlatılması bakımından İkinci Beş Yıllık Kalkınma Pln ve VIII. Millî Eğitim şrası önemli bir dönüm noktası olmuştur (Kepçeoğlu, 1985,42).

Sonraki yıllarda, okullarda rehberlik servisleri hızla yaygınlaşmaya başlamıştır. Rehberlik servislerinin ülkemizde örgütlenmesi il merkezlerinden ilçelere ve ortaöğretim kurumlarından ilköğretim kurumlarına doğru olmuştur. Her geçen yıl okullarda çalışan rehber rretmenlerin sayıları artarak çoğalmıştır.

1983 yılında yürürlüğe giren rehberlik yönetmeliği 1985 yılında yeniden düzenlenmiştir. rretmenlerin rehberlik programlarındaki rolünü önemseyen Milli Eğitim Bakanlığı 2201 sayılı yönetmelikle rretmenlerin rehberlik görevlerini

yayınlayarak yürürlüğe koymuştur (MEB, 1985).

Okullarda ilk göreve başladıklarında “eğitim uzman yardımcısı” olarak nitelendirilen okul rehber öğretmenleri, 1985 yılından itibaren yasal düzenlemeler ile öğretmenlik özlük haklarından yararlanmalarını da sağlamak amacıyla bugünkü “rehber öğretmen” ünvanını almışlardır. En son yayınlanan Mayıs 2001 tarihli Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği ile de rehber öğretmen ünvanlarının yanı sıra “psikolojik danışman” ünvanını kullanmaları sağlanmıştır (M. E. B, 2001).

Türkiye’de eğitim hizmetlerinde rehberlik ve psikolojik danışmanın öneminin gittikçe arttığı, gerekliliği ve yararı konusunda öğretmenler ve yöneticiler arasında anlayışın belirgin bir şekilde ortaya çıktığı görülmektedir. Buna önemli bir örnek olarak, okulda atanmış bir rehber öğretmen/psikolojik danışman bulunmasa bile rehberlik etkinliklerinin yürütülme zorunluluğunun netleşmiş olması gösterilebilir (Gökçakan, 2008,120–138).

Yaşanan tüm bu gelişmelere karşın, Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin eğitim sistemine hala tam olarak entegre edilemediği söylenmektedir (Külahoğlu, 2004, 55; Güler ve diğ., 2005,21). Bu noktada, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin işleyişi ile ilgili pek çok sorun, eleştiri ve tartışma devam etmektedir.

1.2. Amaç ve Önem

Çağımızda dünyadaki hızlı değişme ve gelişmeler eğitimin, eğitim alanındaki değişiklikler ise rehberlik hizmetlerinin önemini arttırmıştır. Bu nedenle eğitim sistemimizde rehberlik hizmetlerine yer verilmesi gereği son yıllarda çok önemli bir yer tutmaktadır. Eğitimde amaç bireyin sadece zihinsel olarak geliştirilmesi değil, bio-psiko-sosyal bir varlık olan bireyin tüm yönleriyle geliştirilmesidir. Bu sebeple eğitim ve öğretimin bütün boyutuna öğrenci kişilik hizmetleri, rehberlik ve psikolojik danışma da eklenmiştir (Kuzgun, 2000, 4).

Rehberlik ve Psikolojik Danışma hizmetlerinin yürütülmesi kuşkusuz bir

uzmanlık işidir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin hedefi olarak kabul edilen, danışanın “etkin uyumu” ve “gelişmesi” birçok değişkenden etkilense de, özellikle psikolojik danışman becerisinin etkisi ilk sıradadır. Danışmanların kişisel yeterlilikleri ve becerilerinin bu kadar önemli olmasının altında, aldıkları eğitimin önemi göz ardı edilemez. Psikolojik danışma sürecinde, “danışman”, bu konuda uzman olarak yetişmiş bir kişi, görüşmeye taraf olan ve kaygı veya şikâyeti olan “danışan” ile yüz yüze, profesyonel bir etkileşim içine girmektedir (Özgüven, 1999).

1950’lerden beri çeşitli değişim ve gelişmelerle bugüne kadar gelen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri günümüzde yetişen elemanların kalitesi ve okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin en iyi şekilde uygulanıp uygulanmadığı konusu ile gündeme gelmektedir. Bu alandan mezun kişilerin bu kaliteleri tartışılırken alandan mezun olmayıp bu işi yapan kişilerin sayı olarak da fazla olması, rehberlik ve psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin kalitesini düşürmekte ve en önemli sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda söz sahibi olan kişilerin (siyasiler, Millî Eğitim bürokratları... v.b) rehberliğin doğasına uygun bir felsefeye sahip olmaları önem taşımaktadır. Rehberlik hizmetleri alanında tek sorun, personel sorunu olarak görünmemektedir. Geçmişten günümüze; ön hazırlık yapılmadan uygulamaya geçilmesi, merkeziyetçi ve otoriter eğitim anlayışı, çalışanların görev algısının yetersizliği, yeterli fiziksel donanımın bulunmaması, yasal düzenlemelerdeki aksaklıklar, alana personel yetiştirmede nitelik ve nicelik sorunu gibi sorunlar yaşana gelmektedir (Yeşilyaprak, 2003, 25–26).

Bu araştırmanın amacı okullarda çalışan psikolojik danışmanların ve öğretim elemanlarının mesleğe ilişkin bazı konulardaki algılarını ve geleceğe ilişkin beklentileri belirlemektir. Psikolojik danışmanların yaşadığı mesleki problemleri ortaya koyarak bu sıkıntıların, Psikolojik Danışma Ve Rehberlik (PDR) mesleğine ilişkin düşünce ve tutumlarına olan etkilerini belirlemek ve gelecekte beklentilerini tespit etmektir. Böylece ortaya çıkan psikolojik danışman profili sayesinde gelecekte karşılaşılabilecek muhtemel sorunları ortaya koyarak alınması gereken önlemler konusunda ışık tutmaktır.

Eğitim sistemimiz içinde yer alan çeşitli okullarda görevli psikolojik

danışmanlardan ve onların eğitiminden sorumlu öğretim elemanlarından daha etkili ve verimli şekilde yararlanacak bir istihdam politikası ve stratejisi geliştirebilmek için, psikolojik danışmanların ve öğretim elemanlarının sorunlar karşısında meslekle ilgili bazı konularda algı ve beklentilerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Psikolojik danışmanlar, öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmelerine, eğitim sürecinden yetenek ve özelliklerine göre en üst düzeyde yararlanmalarına ve gizilgüçlerini en uygun şekilde kullanmalarına ve geliştirmelerine yardım eden meslek elemanlarıdır. Bu nedenle eğitim sisteminin kaliteli ürünler çıkartabilmesi, psikolojik danışmanların kendilerine düşen görevleri yerine getirebilmesine bağlıdır. Bu bağlamda araştırma konumuz olan, psikolojik danışmanların ve öğretim elemanlarının PDR mesleğine ilişkin algıları ve gelecekte beklenenleri ortaya konularak elde ettiğimiz veriler ışığında, psikolojik danışmanların ve öğretim elemanlarının yaşadığı problemler tespit edilmeye ve bu problemlerin çözümü için önerilerde bulunulmaya çalışılacaktır. Böylece, eğitim sistemimizin hedeflerine ulaşması açısından önemli bir yere sahip olan psikolojik danışman ve onların eğitimini üstlenen danışman eğitimcilerinin moral ve motivasyonunu arttırmak için gerekli noktalar, gözler önüne serilecektir. Eğitim alanındaki eksikliklerin azaltılması, problemlerin çözüme kavuşturulması öncelikle okullarımızın çıktısı olan öğrenci davranışlarının kalitesini arttıracak, böylece zincirleme bir reaksiyon etkisi yaratılarak hem kişisel hem de toplumsal açıdan gelişim hızlanacaktır. Bu genel amaç doğrultusunda hem psikolojik danışmanlara hem de öğretim elemanlarına ortak sorular sorulmuştur ve yanıtı aranan sorular şöyledir:

1. Şu anda üniversitelerde uygulanan rehberlik programının güçlü ve zayıf yanlarını, olumlu ve olumsuz yönlerini ve önemini dikkate alarak, programın hangi yönlerinin, ne şekilde değiştirilebileceğini düşünüyorsunuz?
2. Psikolojik danışmandan mesleki açıdan neler beklendiğini düşünüyorsunuz?
3. Psikolojik danışmandan mesleki açıdan neler beklenmelidir?
4. Mesleğinizi icra ederken en çok hangi durumlarda kendinizi mutlu ve verimli hissediyorsunuz?

5. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Psikolojik Danışmanlara (Rehber Öğretmenlere) verilen hizmet-içi faaliyetleri ve bu faaliyetlerin yeterliliğini nasıl değerlendiriyorsunuz?
6. Psikolojik Danışmanların lisans eğitiminde aldığı dersleri çalıştığı kurumlarda ne derecede, nasıl kullandığını düşünüyorsunuz?
7. İlköğretim ve ortaöğretim öğrencileri ve veliler rehberlik servislerinin çalışmaları hakkında yeterli bir fikre sahip midir?
8. Psikolojik Danışmanlar (Rehber Öğretmenler) mesleki gelişmeler hakkında üniversitelerden yardım alıyorlar mı? Daha çok hangi konuda yardım alıyorlar?
9. Şu anda Milli Eğitimde uygulanan Rehberlik ve Psikolojik Danışma programını ne derecede uygun buluyorsunuz? Değişmesini istediğiniz yönleri hangileridir?
10. Psikolojik Danışmanları aşan durumlarda yardım alınabilecek kişi, kurum ve kuruluşlar var mıdır? Hangi kurumlar vardır?
11. Okullarda Psikolojik Danışma uygulamalarında karşılaşılan zorluklar nelerdir?
12. Öğretim elemanları alandaki uygulamalardan ne kadar haberdarlar?
13. Lisans eğitiminde alınan hangi dersler ve çalışmalar alanda çalışanların işini kolaylaştırmaktadır?
14. Lisans eğitimi Psikolojik Danışman olabilmek için yeterli midir? Psikolojik Danışmanlar bunun dışında, başka hangi eğitimi almalıdırlar?
15. Alanda çalışanlar için Rehberlik ve Psikolojik Danışma alanında neler değişirse psikolojik danışmanlar için daha iyi olur?
16. Psikolojik danışmanlar ve rehberlik hizmetlerinin kabul edilme düzeyini nasıl değerlendiriyor sunuz?
17. Üniversitelerde süpervizyonla ilgili derslere yeterli düzeyde yer veriliyor mu? Bu derslerin yeterlik düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz?
18. Mesleğinizi icra ederken mesleki etik ilkelerine ne kadar dikkat ediyorsunuz? Etik ile ilgili karşılaştığınız sorunlarda neler yapıyorsunuz?

1.3. Problem Cümlesi

Okul psikolojik danışmanlarının ve öğretim elemanlarının mesleğe ilişkin bazı konulardaki algıları nelerdir?

1.4. Sınırlılıklar

1. Araştırmanın çalışma grubu Ankara, Eskişehir, Giresun, Samsun, Erzurum, Konya, İstanbul, Denizli, İzmir, Malatya, Hatay illerinde çalışan öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlardan oluşmaktadır.

2. Araştırma araştırmacı tarafından geliştirilen yarı-yapılandırılmış görüşme formuna verilen cevaplarla sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

1.5.1. Psikolojik Danışman: Eğitim-Öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti veren, üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik ile eğitimde psikolojik hizmetler alanında lisans eğitimi almış personeldir (Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, 2001).

1.5.2. Psikolojik Danışma ve Rehberlik: Rehberlik, bireyin yeterlilikleri ve yetenekleriyle en üst düzeyde gelişerek gereksinimlerini duyurmasında, benliğine uygun rol kavramları geliştirerek çevresindeki durumlarla ilişkisinde uyum sağlaması için gerekli problem çözme, karar verme ilgi ve becerisini kazanmasında; benlik kavramı ile bağdaşan doğal ve toplumsal “gerçeği” içinde bir öğrenen olarak anlamlı ve mutlu bir yaşam sürdürmesinde bireye profesyonel kimselerce yapılan bilimsel ve sistematik yardım sürecidir. (Özoğlu,1981,37)

1.5.3. Öğretim Elemanları: Yükseköğretim kurumlarında görevli öğretim üyeleri, öğretim görevlileri, okutmanlar ile öğretim yardımcılarıdır (Yükseköğretim Kanunu, 1981).

1.5.4. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi: Eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürüten servistir (Nisan 2001 tarih ve 24376 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, Madde 4).

1.5.5. Rehberlik Programı: 167 sayılı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği çerçevesinde okulların kendi imkân ve şartlarına göre hazırlamaları gereken programdır (Göğen, 1997).

BÖLÜM 2

İLGİLİ KURAMSAL ÇERÇEVE VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmanın temel kavramları, ilgili araştırmalar ışığında ele alınmıştır.

2.1. Rehberliğin Tanımı

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, günümüz eğitim sisteminin önemli bir parçası haline gelmiştir. Bu kavramla ilgili birçok tanım bulunmaktadır.

Baymur'a (1971,13) göre en geniş anlamda rehberlik bir insanın başka bir insana ya da gruba, o insanın ya da grubun en iyi bir biçimde yaşamasına, insanların kendilerini gerçekleştirmelerine en elverişli yolları bulabilmeleri için yapılan yardımlardır.

Tan (2000,18) ise rehberliği şu şekilde tanımlamıştır. "Bireyin en verimli bir şekilde gelişmesi ve tatminkâr uyumlar sağlamasında gerekli olan seçmeleri, yorumları, planları yapmasına ve kararları vermesine yarayacak bilgi ve becerileri kazanması ve ulaştığı bu seçme ve kararları uygulaması için kişiye yapılan sistemli ve profesyonel (uzmansal) yardımdır.

Kuzgun'a (2000,4) göre rehberlik, bireyin kendini anlaması, çevredeki olanakları tanınması ve doğru kararlar vererek özünü gerçekleştirebilmesi için uzman kişilerce bireye yapılan sistematik ve profesyonel yardım sürecidir.

Kantarcıoğlu (1987,44) rehberlik için, "eğitimin bir parçasıdır ve okulun konusu olan çocukların mutluluğu ve hayatta başarılı olmaları için güçlü kılınmaları gerektiğine inananların yürütmekle görevli olduğu bir hizmet alanıdır" demektedir.

Gustad'a (1957,17) göre ise rehberlik ve psikolojik danışma tanımı ise şöyledir:

Psikolojik danışana, basit bire-bir sosyal ortamda yapılan öğrenme

yönelimli bir süreçtir. Bu süreçte, ilgili psikolojik beceri ve bilgiye sahip olan bir danışman, danışanın gereksinmelerine uygun olan yöntemlerle, danışanın kendisiyle ilgili daha fazla bilgi sahibi olmasında, böylesi bir anlayışı daha açık bir şekilde algılamış, gerçekçi olarak tanımlanmış amaçlar çerçevesinde üyesi olduğu toplumda daha mutlu ve daha üretken olabilmesinde danışana yardımcı olmaya çalışmaktadır.

Burada sıralanan tanımlar ya da başka uzmanların tanımları incelendiğinde bazı ortak noktalar dikkat çekicidir. Tanımdaki ortak öğeler şunlardır:

- Rehberlik hizmetleri öğrencinin gelişmesini ve uyumunu sağlamaya yöneliktir.
- Bu yardım sistemli olarak profesyonel düzeyde sunulmalıdır.
- Rehberlik bir süreçtir; çeşitli aşamalar içeren ve süreklilik gösteren bir hizmettir. (Yeşilyaprak, 2003,6).

2.2. Rehberliğin Amacı

Rehberliğin anlamı, ilke ve kavramları, bütünü ile rehberliğin amacını yansıtır. Ancak, ayrı bir başlık altında rehberliğin amacını özetlemek gerektiğinde bunu rehberlik kuram ve uygulamaları ile erişilmek istenen bir sonuç olarak alma zorunluluğu vardır. Rehberlik çalışmaları ile erişilmek istenen bir sonuç olarak, Rogers'ın da belirttiği gibi rehberliğin amacı bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etmektir. Günümüzde, kendini gerçekleştirme genel olarak psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki tüm hizmetlerin amacı olarak kabul edilmektedir (Kepçeoğlu,1985,11).

Bu kavramla, kişide var olan tüm gizil güçlerin, yeteneklerin, kapasitelerin, ortaya konması, uygulama alanına sokulması, kullanılması ve geliştirilmesi kastedilir. Rehberlik hizmetleri bu sonal amaca ulaşmada bireye ne kadar yardımcı olabilir ve ona "kendini gerçekleştirme" yolunda ihtiyaç duyduğu yardımı ne ölçüde sağlayabilirse amacına o derece ulaşmış olur (Yeşilyaprak, 2000,6).

Bundan yola çıkarak rehberlik ve psikolojik danışmanlığın amacı ile ilgili şu

maddeler sıralanabilir:

1. Bireyin kendini tanınması,
- 2.Çevrede kendisine açık olan fırsatları öğrenmesi,
- 3.Gizil güçlerini geliştirmesi,
- 4.Çevresine uyum sağlanması.

Belirtilen bu amaçların ilk ikisi, bireyin çevresi ve kendisi hakkında doğru ve ayrıntılı bilgi edinmesi gereğini vurgulamaktadır (Erkan, 1997,333).

2.3. Rehberliğin İlkeleri

Rehberlik hizmetleri gerçekleştirilirken dikkat edilmesi gereken bazı ilkeleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- 1.Rehberlik kişilerin bireysel gelişimiyle ilgilidir.
- 2.Rehberlik bireylerin davranışsal süreçleriyle ilgilidir.
- 3.Rehberlik zorlamaya değil, işbirliğine yöneliktir.
- 4.Rehberlik, bireylerin bir seçim hakkına sahip olduklarını ve onların değerli, saygın bireyler olduklarını kabul eder (Akkoyun, 1987,158–160).
5. Rehberlik hizmetlerinde bireysel farklılıklara saygı esastır. Rehberlik hizmetleri plânlı, programlı, örgütlenmiş bir biçimde ve profesyonel bir düzeyde sunulmalıdır. Rehberlik hizmetlerinde “süreklilik”, “gönüllülük” ve psikolojik danışma ilişkilerinde ayrıca “gizlilik” esastır. Rehberlik hizmetleri çok yönlü ilişkiler sistemi içinde yürütülmelidir. Rehberliğin temelinde, insan hak ve sorumlulukları ile yakından ilgili demokratik ve insancıl bir anlayış vardır (Yeşilyaprak, 2000,13–16).

2.4.Problem Alanlarına Göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik

Hizmetleri

Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri hizmetin yoğunlaştığı problem alanlarına göre de türlere ayrılıp incelenebilir. Buna göre, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri,

1. Mesleki rehberlik,
2. Eğitsel rehberlik,
3. Kişisel rehberlik ve Psikolojik Danışma olarak üç grup altında toplanabilir.

Günümüzün rehberlik ve Psikolojik Danışma anlayışına göre bu hizmetleri mesleki, eğitsel ve kişisel Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri olarak ayrı ayrı gösterme, yine, oldukça geleneksel ve eski bir yaklaşımdır. Çünkü bugün iyice anlaşılmıştır ki birey için kaygı kaynağı olan her problemin, belirli bir ölçüde de olsa, hem kişisel, hem mesleki ve hem de eğitsel boyutları vardır. Bu durum eğitim alanı için daha da doğrudur. Eğitimde, meslek seçimi ile hiç ilgisi bulunmayan bir eğitsel problem, yine mesleki ya da eğitsel boyutu bulunmayan bir kişisel öğrenci problemi düşünmek her halde olanaksızdır (Kepçeoğlu, 1985, 55).

2.4.1. Eğitsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma

Bireyin kendi yetenek, ilgi, ihtiyaç ve imkânlarına uygun bir öğrenim dalını seçip bu öğrenim dalında başarı ile ilerlemesini sağlamak için yapılan yardımlara eğitsel rehberlik denir. Eğitsel rehberlik gereksinimi karşılanan bir öğrenci; etkili ders çalışma yöntemleri bilir ve uygular, zamanı iyi yönetir ve zamanı etkili şekilde kullanır, başarısız olduğu zaman başarısızlık nedenlerini bilir, öğrenmeyi öğrenir, kendi performansının farkına varır ve nasıl artıracığını bilir, başarısız olduğu eğitsel konularda ailesinden nasıl yardım alacağını bilir ve ayrıca çevreye okulla ilgili uyum sorunu olmaz (Kesici, 2007,329–339).

2.4.2. Meslekî Rehberlik ve Psikolojik Danışma

Mesleki rehberlik eğitim süresince; gençlerin çeşitli meslekleri tanımaları ve kendi özelliklerine uygun olan meslekleri seçmeleri, seçtikleri mesleklere hazırlanmaları ve mesleki yönden gelişmeleri amacıyla yapılan yardım hizmetleridir. Bu hizmetler; eğitim sürecinde rehberlik alanında yetişmiş uzmanlar koordinesinde öğretmen, yönetici ve velilerle işbirliği içinde yürütülür(Coşkun, 2006,3).

Mesleki rehberlik gereksinimi karşılanan bir öğrenci; yeteneklerini, ilgilerini ve mesleki değerlerini fark eder, mesleklerin hangi ilgi alanlarıyla ilişkili olduğunu araştırabilir, mesleklerin özellikleri ile kendi özelliği arasında uzlaşmaya varabilir ve etkili bir mesleki karar verme becerisine sahip olabilir (Kesici, 2007,329–339).

Korkut (2007,187–197), yapmış olduğu bir çalışmada; ilk ve orta öğretim kurumlarında ve Rehberlik Araştırma Merkezi'nde çalışan psikolojik danışmanların mesleki rehberlik uygulamaları ile ilgili düşündükleri, yaptıkları ve psikolojik danışmanların demografik değişkenlere göre görüşlerinde farklılık olup olmadığını saptamayı amaçlamıştır. Bu amaçla Ankara'nın ilçelerdeki RAM'lar aracılığı ile 141 psikolojik danışmana araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket yollanmıştır. Anket sonuçlarına göre psikolojik danışmanların dörtte biri mesleki rehberlik konusunda hiçbir ders almamıştır. Psikolojik danışmanların sadece üçte biri bu hizmetin yaşam boyu olduğunu düşünmektedir. Demografik değişkenler açısından bakıldığında kadın psikolojik danışmanlarla, genç olanların mesleki rehberlik konusunda daha duyarlı oldukları bulgusu elde edilmiştir. Psikolojik danışma ve rehberlik/ eğitimde psikolojik hizmetler programlarından mezun olanlarla olmayanlar arasında bir fark bulunmamıştır. Bir başka bulguya göre psikolojik danışmanlar en fazla internetten yararlanmakta ve mesleki rehberlik konusunda programlara ve ölçeklere gereksinim duymaktadırlar.

2.4.3. Kişisel Rehberlik ve Psikolojik Danışma

Eğitimle ilgili ve meslekî rehberlik alanına girmeyen, kişinin problemleriyle

ilgili olarak yapılan rehberliğe, kişinin problemleriyle ilgili rehberlik adı verilmektedir (Kantarcıoğlu, 1998,55–62).

Kişisel rehberlik ihtiyacı karşılanan bir öğrenci; arkadaş ve aile ilişkilerini sağlıklı bir şekilde yürütebilir, kendini tanıyabilir, sorun çözme becerisini geliştirebilir, iletişim becerilerini geliştirebilir, sosyal beceri düzeyini artırabilir, sınav kaygısı ile baş edebilir, etkili karar verebilir ve problem çözme becerisini geliştirebilir (Kesici, 2007,329–339).

2.5. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmet Alanları

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri bireyin bütün olarak gelişmesi ve böylece onun kendini gerçekleştirmesini amaçlayan psikolojik yardım hizmetlerini kapsadığı için bu hizmetlerin bir bütünlük içinde verilmesi gereği önem taşımaktadır. Psikolojik danışma ve rehberlik anlayışının temelini oluşturan ilkelerin bir bütünlük gösterdiğini akılda tutmak koşulu ile psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri bazı boyutları dikkate alınarak değişik gruplar altında incelenmesi bu hizmetlerin anlaşılmasında yararlı olabilir (Kepçeoğlu, 1985,49).

2.5.1. Psikolojik Danışma Hizmeti:

Okullarda psikolojik danışma hizmetinden, çeşitli uyum sorunlarını çözmek isteyen, başarısızlık, karar verme güçlüğü vb. problemleri olan öğrenciler kendilerini tanımak ve geliştirmek için başvurabilir. Psikolojik danışma hizmeti, rehberlik hizmetlerinin merkezini oluşturur. Bir diğer ifade ile tüm diğer rehberlik hizmetleri, psikolojik danışma anlayışı ve yaklaşımı içinde verilmelidir (Yeşilyaprak, 2003,10).

2.5.2. Oryantasyon Hizmeti (Yeni Ortama Alıştırma) :

Öğrenci açısından bu hizmet daha çok öğrencinin okula, okul kurallarına, çeşitli ihtiyaçlarını karşılamaya, arkadaşlarına, öğretmenlerine, çevreye ve yeni yaşam koşuluna uyum sürecinde verilen rehberlik hizmetidir. Bu hizmetin planlı ve programlı yapılması daha yararlı sonuçlar doğurabilmektedir

2.5.3. Bireyi Tanıma Hizmeti:

Öğrencinin gelişimi ve uyumunun sağlanması için öncelikle öğrencinin yetenekleri, özellikleri, güçlü ve sınırlı yönleri, başarıları, ailevi durumu, beklentileri, ilgileri gibi yönleriyle tanınması ve bilinmesi gereklidir. Tanıma sürecinde ise öğretmenler daha etkindirler. Bireyi tanımada amaç; bireyin kendini tanıması, kendi özellikleri hakkında bilinçlenmesi, kendini kuvvetli veya zayıf yönleri ile görüp kabul etmesini sağlamaktır (Yeşilyaprak, 2000,10).

2.5.4. Bilgi Toplama ve Yayma Hizmeti:

Öğrenciyi; yetenek ve ilgilerine uygun okullar, programlar ve meslekler hakkında aydınlatma, ona görgü ve disiplin kuralları hakkında bilgi verme gibi faaliyetleri kapsar (Şahin, 2006,10).

2.5.5. Yönelme ve Yerleştirme Hizmeti:

Bu hizmetin amacını; bireyi içinde bulunduğu durumdan bir üst basamağa, gelişimi ve uyumu açısından daha iyi bir konuma yönlendirme ve yerleştirmek için çalışmak olarak özetleyebiliriz. Gençin kendine uygun bir okula, işe ya da başarılı olacağı bir mesleğe yönelmesi sürecinde yapılan hizmetler bu grupta değerlendirilir. Öğrencinin okul içi ya da dışında herhangi bir etkinliğe yönelmesi, kendine uygun ve gelişimine yardımcı olacak alanları seçmesi, staj veya kısa süreli işlere yerleştirilmesi çalışmalarını yönlendirme ve yerleştirme hizmetleri içinde değerlendirebiliriz (Coşkun, 2006,11-12).

2.5.6. İzleme ve Değerlendirme Hizmeti:

Okuldan mezun olan öğrencilerin ne işler yaptığı, verilen hizmete uygun iş alanlarında çalışıp çalışmadığının bilinmesinde fayda vardır. Öğrencilerin ne kadar aldıkları eğitime uygun işte çalışıyor, ne kadar üst eğitime devam ediyor tüm bunların değerlendirilmesi gerekir. Bu izleme ve değerlendirme hizmetlerinin bir başka boyutu da okulda verilen hizmetlerin ne denli başarıya ulaştığının da bir göstergesidir (Söker, 2007,61).

2.5.7. Müşavirlik (Konsültasyon) Hizmeti:

Konsültasyon, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri personelinin, okulun yönetici, uzman, öğretmenler ve diğer kişilik hizmetleri personeliyle işbirliği halinde çalışabilmelerini sağlama amacıyla, ortak ve yeterli bir anlayış geliştirme konusunda yapılan hizmetlerdir. Bu hizmetler rehberlik ve psikolojik danışma personelinin görev ve rollerinin, okulun diğer personeline iyi anlaşılmasını sağlama yolunda yapılabilecek tüm uygun girişimleri kapsamaktadır (Kılıççı, 1989,130).

Bu hizmetler sayesinde bazı yönetici ve öğretmenlerin rehberlik hizmetlerine ilişkin eksik ve yanlış anlayışları giderilmiş olacaktır (Kaya ve diğ. , 2004,79).

Psikolojik danışmanların ailelerle, öğretmenlerle ve diğer kişilerle konsültasyon yapmasının asıl sebebi, öğrenci sayısının çok olması nedeni ile öğrencilerin sorunlarına cevap verememesidir. İlköğretim okullarında 250 öğrenciye bir danışman önerilmesine rağmen birçok danışman 500 veya daha fazla öğrenci ile çalışmak zorundadır. Öğretmenlerle ve ailelerle konsültasyon psikolojik danışmanın bu konuda daha etkili olmasını sağlar (Karakuş, 2008).

Yılmaz ve Üre (2002,81) konsültasyon kapsamında yapılabilecek bazı çalışmaları şu şekilde sıralamışlardır:

- Sınıfların öğrenme ve psikolojik sağlık açısından daha uygun ortamlar haline getirilmesi için öğretmenlerle yardımlaşma.
- Öğretmenlerden beklenen sınıf içi- rehberlik uygulamalarında onlarla işbirliği yapma.
- Öğrencilerini daha çok tanımak isteyen ve bu amaçla bazı psikolojik danışma ve rehberlik araçları geliştirip uygulamak isteyen öğretmenlere yardım etme.
- Öğrenme ve çalışma güçlükleri, özel ihtiyaçları ve problemleri olan öğrencilerini tanımak ve bunlara yardım etmek isteyen öğretmenlerle işbirliği yapma.
- Eğitsel kol çalışmaları programlama ve sürdürmede kol sorumlusu

öğretmenlerle yardımlaşma.

- Okulda düzenlenecek çeşitli toplantılarda okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik çalışmaları hakkında tanıtıcı bilgiler verme ve bu hizmetlerden yararlanma yollarını açıklama.
- Okuldaki tüm imkânların psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde daha uygun olarak kullanılmasında okul müdürü ve diğer yöneticilerle işbirliği yapma.
- Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri ile ilgili genel açıklama, bülten, araştırma ve inceleme raporu, değerlendirme raporu, istatistiksel bilgi ve grafik gibi dokümanları hazırlama ve bunları uygun yaklaşımlar içinde yönetici ve öğretmenlerle paylaşma.
- Psikolojik Danışma ve Rehberlikle ilgili elde bulunan kitap, dergi vb. yazılı dokümanları incelemek ve korumak üzere yönetici, öğretmen ve diğer ilgili personelin yararına sunma.

Schmidt (1996) göre etkili konsültasyon yapma becerilerini geliştiren danışmanlar, okulları için daha nitelikli programlar oluşturabilirler.

2.6. Rehberliğin Tarihsel Gelişimi

Rehberlik, 20. yüzyılın başlarında ABD’de ortaya çıkmış ve en çok da bu ülkede gelişme göstermiştir. Avrupa ülkelerinde bu alanda ileri düzeyde bir gelişme görülmemektedir. Rehberliğe ilişkin çalışmaların bu ülkelerde daha çok, mesleki rehberlik biçiminde sürdürüldüğü gözlenmektedir. Ülkemizde ise, özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra, ABD’den etkilenecek rehberlikten söz edilmeye başlanmıştır (Bakırcıoğlu, 2000,29).

Amerika’da başlangıçta mesleki rehberlik çalışmaları olarak sürdürülen rehberlik uygulamaları kısa sürede eğitsel, kişisel, sosyal rehberlik konularını da bünyesinde toplamış ve bugünkü geniş kapsamlı durumuna erişmiştir.1950’li yıllarla birlikte rehberlik, alanını genişletmiş, psikolojik danışma hizmetlerine de ağırlık vermek kaydıyla günümüze kadar gelmiştir (Bilgin, 2000,21).

Gybers (2004, 1–14), “1920'lerden 2000'li yıllara kadar psikolojik danışmanın gelişimini incelemiştir. Bu gelişme onar yıllık periyotlar halinde ele alınmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- 1920'lerde standartlar oluşturulmaya başlandı ve rehberlik ve psikolojik danışma programlarının geliştirilmesine odaklanılmıştır;

- 1930'larda standartların oluşturulmasına devam edildi ayrıca rehberlik ve psikolojik danışma programlarının değerlendirilmesi ve aynı zamanda programların etkinliğinin sonuçları değerlendirilmeye başlandı.

- 1940'larda rehberlik ve psikolojik danışma programlarının değerlendirilmesi devam etti ve okul psikolojik danışman eğitiminin değerlendirilmesine başlandı;

- 1950'lerde rehberlik ve psikolojik danışma programlarının değerlendirilmesi devam etti.

- 1960'ta Milli Savunma Eğitim Yasası (NDEA) kanun haline geldi. Böylece psikolojik danışma ve rehberlik çalışmaları bütün boyutları ile federal hükümet tarafından parasal desteğe kavuştu. Dolayısıyla psikolojik danışmanın sorumluluğu arttı.

- 1970'lerde rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili sistematik yaklaşımların gelişimi ile program geliştirmeye önem verildi.

- 1980'lerde rehberlik ve psikolojik danışma artık bir lüks değil bir zorunluluk oldu,

- 1990 ve 2000'lerde rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili araştırmaların eksikliğine odaklanılmıştır.

2.6.1. Rehberliğin Ülkemizdeki Tarihsel Gelişimi

Ülkemizde rehberlik, uygulamalar bakımından yeni olmakla birlikte fikir ve kavram olarak oldukça uzun bir geçmişe sahiptir (Kepçeoğlu, 1985,40). Cumhuriyetin kuruluşundan hemen sonraki yıllardan beri her düzeydeki eğitim kurumlarına ilişkin yönetmeliklerde ve programlarda psikolojik danışma ve rehberlik anlayışına uygun sayılabilecek birçok kavramın yer aldığı görülmektedir. Örneğin 1939 İlkokul Müfredat Programı'nda “öğretmen öğrencilere kılavuzluk eder”

denilmektedir. 1948 İlkokul Müfredat Programı'nda ise "okul her öğrenciye yeteneklerinin sınırları içinde en yüksek başarıya götürecektir kılavuzluğu yapmalıdır" ifadesi vardır (Doğan, 1996, 32).

1950 öncesi yıllarda İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Pedagoji ve Psikoloji Enstitüleri'nde ve Ankara Üniversitesi, Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi Psikoloji-Pedagoji Bölümünde bazı test çalışmaları ve yayınları yapılmış ancak psikolojik yardım hizmetleri konusu, uzun yıllar üniversitelerin ilgisini çekmemiştir (Tan, 2000,36).

Eğitim sistemimiz, cumhuriyetin başlangıç yıllarında Avrupa Eğitim Sisteminden etkilenmiş olmasına karşın II. Dünya savaşından sonra özellikle 1950'li yıllardan itibaren, ABD ile ilişkilerin gelişmesiyle birlikte bu ülkenin eğitim sisteminden etkilenmeye başladığı görülmektedir (Özoğlu, 1981,52). 1947'lerde Marsall yardımı çerçevesinde başlayan Türk Amerikan dostluk ilişkileri, eğitim alanında da değişme ve gelişme arzularını kamçulamıştır. Birçok alanda Türkiye'ye gruplar halinde uzmanlar gönderilmiş, bu uzmanlar incelemeler yapmışlar ve raporlar sunmuşlardır. Buna karşılık Türkiye'den de birçok alanda eğitim almak, görgü ve bilgilerini artırmak amacıyla yurtdışına öğrenciler gönderilmeye başlanmıştır. Organize rehberlik faaliyetleri ve dolayısıyla eğitimde rehberlik ve psikolojik yardım hizmetleri kavramının Türk eğitim sisteminde yer almaya başlamasında bu ilişkilerin büyük rolü olmuştur (Tan, 2000,35).

1951-1952 öğretim yılında Missouri Üniversitesinden Türkiye'ye getirilmiş olan ve Türk orta öğrenimini inceleyen Profesör Ruffi, raporunda belli bir felsefe ve amaçlara göre Türk eğitim felsefesi ve amaçlarının saptanması ve bu felsefe ve amaçlara göre ülkenin bölgesel ve mahalli özellikleri, ihtiyaçları dikkate alınarak müfredat programı hazırlanmasını önermiştir. Hazırlanacak bu programda öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınması, kol faaliyetleri ve seçmeli derslerin konulması, rehberlik ve danışma konusuna ayrı bir bölüm ayrılmasını önermiştir. Milli Eğitim Bakanlığı da bu doğrultuda çalışmalar yapmıştır. Yapılan çalışmaların ve uygulanacak faaliyetlerin öğretmen ve yöneticilere tanıtılması amacıyla rehberlik ve danışma konusunda konferanslar verilmiştir (Tan, 2000,36).

1952–1953 öğretim yılında Amerikalı uzmanlardan Tompkins, Beals, Mills, Türk eğitiminin yapısını incelemişler Türk eğitim sisteminde programın, örgüt ve yönetim konusunda eleştiriler getirmişlerdir. Bu eleştiriler dikkate alınarak 1953 yılında MEB Talim Terbiye Dairesine bağlı olarak test ve araştırma bürosu ve Psikoteknik Laboratuvarı kurulmuştur. Laboratuvara değişik yetenekleri ölçecek testler alınmış ve Erkek Teknik Öğretmen Okulu öğrencilerinin bölümlere seçiminde bu testler o yıl kullanılmaya başlanmıştır. Ancak bu laboratuvar çalışmalarını ileriye götürememiştir (Tan, 2000, 38).

1953–1954 yıllarında Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji ve Özel Eğitim bölümlerinde, rehberlik bağımsız bir ders olarak okutulmaya başlanmıştır (Kuzgun,2000,21). Ayrıca İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Samsun ve Konya illerinde Rehberlik ve Araştırma Merkezi açılmıştır (Kantarcıoğlu,1974,84). 1954 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Rehberlik bürosu kurulmuştur (Tan,2000,41). 1955 yılında İstanbul Atatürk Kız Lisesinin ve 1956 yılında Ankara'da Deneme Lisesinin rehberliği esas alan bir eğitim anlayış ve programı ile çalışmalarına başlamıştır (Özoğlu, 1982,53).

1951–1958 yılları arasında görülen hızlı çalışmalar ve gelişmeler daha sonraki yıllarda, yetişmiş personel yokluğu, yetkililerdeki inanç ve bilgi eksikliği, parasal desteğin bulunmayışı v.b. etkilerle duraklamıştır. Ancak rehberlik fikir ve kavramı ülke düzeyinde yayılmaya, yeni hazırlanan program ve yönetmeliklerde etkisini göstermeye devam etmiştir (Kepçeoğlu, 1985,42).

2.6.1.1. Kalkınma Planlarında Rehberlik

1960' dan sonra ülkemizde planlı kalkınma dönemi başlamıştır. Gelişmekte olan ülkemizde eğitime ayrılan payın az olması nedeniyle, bunun daha rasyonel kullanımının zorunlu olduğu görülmektedir. Bu durum kalkınma planlarında ekonomik kalkınmanın bir göstergesi olarak nitelenen insan gücünün, daha zor şartlar altında yaratılması gerektiğini belirtmektedir. Diğer yandan eğitim kalkınmanın sağlanmasında etkili araçlardan biri olarak nitelenmiş ve istihdam konusu ile birlikte ele alınmıştır (Kılıç, 1988).

Birinci beş yıllık kalkınma planı (1963–1967), bireylerin çeşitli görevler almalarının, kendi yeteneklerine göre olmasını öngörmektedir. Her kademedeki eğitim kurumlarında seçmelerin yeteneklere göre yapılma esasını getirmesi ve eğitimde yatay ve dikey geçişlerin sağlanması bireylerin yeteneklerine göre yapılacağını belirtmiş olması nedeniyle önemlidir. Böyle bir mekanizmanın işlemesi temelde rehberlik hizmetlerini gerektirmesine karşın, rehberlik hizmetleri belirgin bir şekilde vurgulanmamıştır (Kılıç, 1988).

İkinci beş yıllık kalkınma planında (1968–1972), tüm yurttaşların temel eğitimden geçmesi ve ekonomik gelişme için gerekli olan insan gücünün yetiştirilmesi gereği belirtilmiş, ilköğretimin hem nitelik olarak, hem de nicelik olarak geliştirilmesi ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması gereği vurgulanmıştır. Birçok etkenin genç suçluluğuna sebebiyet verdiği belirtilmiş ve genç suçluların ıslah ve düzeltmelerinde rehberlik hizmetlerinden yararlanabileceği savunulmuş ve gençlerin psikolojik sorunlarında yardım edici ve kabiliyetlerine uygun mesleğe yönelmeleriyle ilgili rehberlik hizmetleri yetersiz görülmüştür (Kılıç,1988). Birinci beş yıllık kalkınma planında üstü kapalı olarak vurgulanan, toplumdaki çeşitli iş, hizmet ve görevin yeteneklere göre dağıtılması ve her alanda yeterli insan gücü yetiştirilmesi, bu amaçla okullarda “mesleğe yöneltme” faaliyetlerinin yer alması ve eğitimin buna göre örgütlenmesi gereği ikinci beş yıllık kalkınma planında (1967) daha açık bir şekilde vurgulanmıştır (Poyraz, 2007).

Üçüncü beş yıllık kalkınma planında (1973–1977), özellikle “yöneltme” çalışmalarının istenildiği şekilde uygulanmadığı vurgulanmış olup öğrencilerin eğitimleri süresince ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara ve okullara yöneltilerek yerleştirilmeleri istenmektedir (Kılıç, 1988). Ayrıca mesleki ve teknik eğitime ağırlık verilmesi ve temel eğitimin sekiz yıla çıkarılması planlanmıştır.

Dördüncü beş yıllık kalkınma planında rehberlik hizmetlerinden direkt bahsedilmemekle beraber dolaylı olarak şu noktalar belirtilmiştir.

- Eğitim kişiye çevresini tanıma, yorumlama ve geliştirme yeteneği verecek

biçimde yeniden düzenlenecektir.

- Öğrencilere eğitimlerindeki değişikliklere göre dal değiştirebilme olanağı sağlanacaktır (Kılıç, 1988).

Beşinci beş yıllık kalkınma planının genel ilkeleri dördüncü beş yıla paralellik göstermekle beraber, diğer kalkınma planlarında, rehberlik hizmetleri genel olarak ortaöğretim programında ve özellikle ortaöğretim döneminin önemli olmasına karşın, beşinci beş yıllık planda bu durumun aksine rehberlik hizmetlerine temel öğretim ve yüksek öğretim programında yer verilmektedir (Kılıç, 1988).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planlarında (1990–1994), eğitimde meslek kazandırıcı nitelikte yaygın eğitim, ana insan gücü ve yüksek niteliklere sahip insan gücü yetiştirme kavramlarının üzerinde durulmuştur. Yüksek öğrenime devam etmeyen lise mezunlarına meslek kazandırma, lise öğrencilerini ilgi ve yeteneklerine uygun mesleklere yönlendirebilmek için mesleki rehberlik sisteminin geliştirilmesi konusunda planlamalar yapılmıştır (Poyraz, 2007).

Kalkınma planlarında rehberlik konusunun yer alması, okullarımızda psikolojik hizmetlerin gelişmesine ne teorik, ne de pratik bakımdan bir katkıda bulunmamıştır (Tan, 2000,42).

2.6.1.2. Milli Eğitim Şuralarında Rehberlik

Rehberlik hizmetleri ilk kez 1962 yılında toplanan VII. Millî Eğitim şûra'sında ele alınmış ve bundan sonraki şûralarda çeşitli ağırlıklarda hep yer almıştır.

VII. Millî Eğitim Şûra'sında hazırlanmış olan "Orta Öğretim Komitesi Raporu"nda rehberliğe ayrı bir bölüm ayrılmıştır. Uygulama için "grup öğretmenliği" yolu önerilmiş olup, öğretmenin fonksiyonu ve işlerin niteliği belirlenmiştir. Bu raporda rehberlik, öğrencileri bütün yönleri ile tanıyıp, onların çevreye uyum sağlamalarına ve yeteneklerine uygun bir yol seçmelerine yardım hizmeti olarak tanımlanmıştır (Yeşilyaprak, 2009).

VII. ve VIII. Milli Eğitim Şûraları, plânlı kalkınma döneminin benimsediği ilkeler çerçevesinde eğitim uygulamalarının sistem ve işlevini ele alan ve belirli görüşleri ve yaklaşımları benimseyerek gerekli tedbirleri oluşturan dönüm noktalan niteliğini kazanmıştır. Eğitim sistem ve uygulamalarının bireye yönelik olarak, bireylerin yetenek, ilgi, başarı ve istekleri çerçevesinde geliştirilmesi, toplumsal ve bireysel gelişme için önemli kabul edilmiştir. Ortaöğretimin, yükseköğretim kapısına getirdiği ve yığıldığı öğrenci kitlesinin 1960'lı yıllarda yarattığı sorunlar ülkenin en önemli sorunlarından biri haline gelince, VIII. Milli Eğitim Şûrası ortaöğretim sistemimizin yeniden düzenlenmesini ve yükseköğretime geçişi esas konu yapmış ve soruna ilişkin birçok kararlar alınmıştır. Bu Şûranın almış olduğu kararlardan büyük bir kısmı Milli Eğitim Bakanlığınca benimsenerek 1970–1971 öğretim yılında uygulanmaya konulmuştur. Bu kararların uygulanmaya konması, okullarda rehberlik çalışmalarının başlatılmasında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Öğrencileri yetenek, ilgi, başarı ve isteklerine göre yönlendirmek, lisenin ilk yılını yönlendirmek sınıfı olarak belirleme, öğrencileri yükseköğretime, hem yükseköğretime hem de iş veya iş hayatına yönlendirmek işleminde objektif ölçme ve değerlendirme tekniklerinden yararlanma ve Rehberlik etkinlikleri ile bu yönlendirmeyi destekleme fikri dikkati çeken gelişmelerdir. Bu çerçevede 23 lisede rehberlik programı başlatılmış ve bu sayı 1974–75 öğretim yılında 120'yi aşmış bulunmaktadır. 1980'lere girerken bu sayı artmış, ama tüm liselerde başlatılmamış ve ilk uygulama coşkusu sürdürülüp gelişme sağlanamamıştır. Ders geçme ve kredi düzeni diye özetlenecek bu uygulamaya 1980 den önce son verilmiştir. Aynı hızla olmamakla beraber okullarda rehberlik servisleri kurulması sürdürülmüştür (Özoğlu, 2007, 51).

Sekizinci Milli Eğitim Şûrası 1973 yılında hazırlanan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu içinde kaynak görevi görmüştür. Bu kanunda rehberlik faaliyetleri yönlendirmek boyutuyla ele alınmıştır ve yasa okullarda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini verecek örgütlenmenin kurulmasını zorunlu kılmıştır. Yasanın çıkmasından sonra rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin gelişmesi ve yaygınlaşması hızlanmıştır (Poyraz, 2007).

1974 yılında toplanan IX. Millî Eğitim Şûra'sında, bir önceki şûra'da alınan

kararlar benimsenmiş ve orta öğretimin birinci sınıfının (9. sınıf) “yöneltme sınıfı” olması, bu sınıfın sonunda öğrencilerin isteklerine, yeteneklerine ve derslerdeki başarı derecelerine göre ilgili programlardan birine yöneltilebileceği, programlar arasında yatay ve dikey geçişlere olanak verilmesinin gerekliliği benimsenmiş, rehberlik dersinin öğretmenlik formasyonunun zorunlu derslerinden biri olması kabul edilmiştir. Bu şûra’da ayrıca, okullarımızda rehberlik hizmetlerinin örgütlenmesi ile ilgili esasların belirlenmesi, rehberlik programlarının bütün okullarımızda uygulanması için okul müdürlüklerinin gerekli tedbirleri alması ve her ilde bir RAM kurulması kararı alınmıştır. Bu merkezlere, rehberlik çalışmalarında yönetici ve öğretmenlere yardımcı olma, seminerler düzenleme, danışmanlık yapma, uygulamaları yerinde izleme ve sorunları yerinde çözme görevleri verilmiştir. Ayrıca mevcut RAM’ların niteliğinin geliştirilmesi amacıyla kadro tahsisinin yapılması, uzman atanması, geçici danışman gönderilmesi, seminerler ve kurslar düzenlenmesi, yayınlar ve araçlar sağlanması gibi tedbirler üzerinde durulmuştur (Yeşilyaprak, 2009).

9. Milli Eğitim Şurasında alınan kararlar gereğince 1974–75 öğretim yılında bütün orta dereceli okullarda “yaygın” olarak rehberlik çalışmaları başlatılmıştır. Bu düzenlemede rehberlik uygulamaları sınıf öğretmenlerinin sorumluluğuna verilmiş ve uyulacak esaslar Tebliğler Dergisi ile belirlenmiştir (Yeşilyaprak, 2009).

10. Milli Eğitim Şurasından sonra 1982 yılında toplanan 11. Şura kararları da “Eğitimde Rehberlik” alanını bir uzmanlık alanı olarak ele alması ve bu alanda çalışacaklara verilecek olan unvanın “Okul Danışmanı” olarak belirlenmesi açısından önemli görülmektedir. Ayrıca, 11. Milli Eğitim Şurasında okul danışmanı kavramına ilişkin yapılan tanım, beklenen roller ve uzman eğitimi için önerilen model, çağdaş rehberlik anlayışı ile tutarlı görülmektedir (MEB XI. Şura Raporu; 1982). Ancak, şura kararlarının eğitim uygulamalarına yansıtılması konusunda yeterli başarı sağlanamamıştır. 2007 yılında toplanan 17. Milli Eğitim Şurası da dâhil olmak üzere günümüze dek toplanan tüm eğitim şuralarında ana konu değişse de ortaöğretime/yükseköğretime geçiş ve yöneltme bağlamında Rehberlik Hizmetleri önemli bir konu olarak gündemdeki yerini korumuştur (Yeşilyaprak, 2009).

2010 yılında toplanan 18. Milli Eğitim Şurasında seçilen 5 konudan birisi de rehberlik ve psikolojik danışma ile yönlendirme hizmetleri olmuştur.

2.7. Türkiye’de Rehberlik Hizmetlerinin Geliştirilip Yaygınlaştırılması İle İlgili Sorunlar

Rehberlik hizmetlerinin eğitim kurumlarımızda yer alması gerektiği hususunda eğitimciler arasında anlaşma olmasına rağmen bu hizmetleri yaşatma ve yayma hususunda gösterilen çabaların yetersiz kaldığı açıktır. Bu durumun bir önemli nedeni, rehberliğin dayandığı ilkelerle halen geçerli olan eğitim ve öğretim anlayışı arasında bir tutarlılığın bulunmamasıdır. Diğer bir önemli neden ise psikolojik danışma hizmetlerinde çalışan personelin rol tanımlarının, eğitim düzeyleri dikkate alınmadan belirlenmiş olmasıdır (Kuzgun, 1987,273).

Yaklaşık yarım asırlık geçmişine rağmen eğitim sistemi içinde PDR hizmetleri halen yeni bir hizmet alanı olarak görülmektedir. Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’nda PDR hizmetlerinin örgütlenmesinin 50 yıllık bir geçmişi olmakla birlikte, hizmetlerin işlevselliği ve eğitim örgütündeki önemi, hizmet verenlerin niteliği ve sayısal yeterliliği açısından henüz istenilen düzeye gelememiştir (Özaydın, 2002).

Kepçeoğlu’ na (1987,267–270) göre:

- Psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki temel kavram, ilke ve anlayışlarla ilgili sorunlar vardır;
- Örgütlenme ile ilgili sorunlar vardır
- Personel sağlama ve yetiştirme ile ilgili sorunlar vardır
- Mevzuat ve personelin özlük hakları ile ilgili sorunlar vardır
- Psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarında verilen hizmetlerin bilimsel ve profesyonel nitelikleri ile ilgili sorunlar vardır
- Psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarını ülke çapında yaygınlaştırma ile ilgili sorunlar vardır.

Ayrıca Hatunoğlu ve Hatunoğlu (2006,333–338), şu konularda da sorun olduğunu belirtmektedir.

- Okullardaki öğrenci sayısına göre rehber öğretmen sayısının az olması ve bu yetersizliğin yüksek düzeyde bulunması, Asca (2004) 250 öğrenciye bir psikolojik danışman olması gerektiğini belirtir.
- İdarecilerin (okul müdürü ve müdür yardımcıları) rehberlik hizmetlerine olumsuz ve bilinçsiz bakış açısı. Burada görülen önemli bir eksiklikte idarecilerin rehberlik hizmetleri alanındaki akademik bilgi yetersizliğidir.
- İdarecilerin rehber öğretmenleri alanları dışındaki işlere yöneltmesi.
- Rehber öğretmenlerin okul idaresi ve sınıf rehber öğretmenlerinden yeterli yardım ve desteği alamaması.
- Rehberlik saatinin sınıf rehber öğretmenleri tarafından sağlıklı ve amacına uygun değerlendirilmemesi ve bu saatteki rehberlik programının dışına çıkılıp farklı uğraşlarla ilgilenilmesi.
- Rehberlik hizmetlerinin kâğıt üzerindeki işleyişi ile gerçekte aktif olarak yapılan hizmetlerin çok farklı olması. Hizmetlerin nitelik ve nicelik açısından kâğıt üzerinde görünen hizmetlerden çok düşük kalitede olması
- Rehberlik ders saatinin haftada 1 saatle sınırlandırılması ve bu saatin yeterli gelmemesi
- Rehberlik hizmetlerinin öneminin eğitimciler arasında yeterince kavranmamış olması (özellikle okulu yeni bitiren eğitimciler rehberlik hizmetleri konusunda daha bilinçliken, eski mezunların bu bilinci ve sorumluluğu daha düşük düzeyde taşımaları)
- Rehberlik hizmetleriyle yükümlü olan okul rehber öğretmenlerinin bir kısmının işinin gerektirdiği ilke ve sorumluluk bilincine, aktiviteye sahip olmamaları.
- Rehberlik hizmetleri içinde uygulanan test, anket vb. ölçüm araçlarının sağlıklı ve zamanında uygulanmaması ve sonuçlarının yerinde ve zamanında kullanılmaması

Bunların yanında;

- Okullardaki rehberlik hizmetlerine özgü donanım yetersizliği, çalışma koltuğu, bilgisayar masası ve sandalyesi, grup çalışmaları için masa ve sandalyenin oldukça yetersiz olması (Yurtal, 2007,288–298).

- Okul danışmanları kendilerini mesleki uygulama ve yeterlik açısından olumsuz algıları (Gökçakan; Özer, 1999).

- Mesleğin standartlarının ve etik kurallarının yeterince belirginleşmemiş olması, rol ve görevleri ile özlük haklarına ilişkin mevzuatın olmaması (Ceyhan, 2000,3). Hamamcı, Murat ve Çoban' (2004) da yapmış oldukları çalışmada benzer sonuçlar elde etmişlerdir.

Bilinmelidir ki rehberlik hizmetlerinin sağlıklı yürütmesi birçok faktörün bir araya gelmesine bağlıdır. Öncelikle bu hizmetlerin verimli ve sağlıklı yürütmesi akademik bir taban, birikim, bilgi, destek ve sistem sorunudur. Rehberlik hizmetlerinin problemlili olması, kararlı, dinamik bir yapıda olmaması eğitim-öğretim boyutunda eğitim sürecine zarar vermekte, eğitimden ziyade öğretime ağırlık verilmesi dengeli, toplumsal açıdan ideal, kendini gerçekleştirmiş ve geliştirmiş bireylerin yetişmesine ciddi engeller oluşturmaktadır (Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006,336–337).

Başlangıcından beri süregelen ve bugün hala değiştirilememiş olan yanlış yaklaşımlardan biri de rehberlik ve psikolojik danışmanın genellikle özel eğitime muhtaç çocukları tanıma, teşhis etme, onların eğitimlerine yardım hizmeti olarak algılanması ve uygulamaların bu yaklaşıma göre sürdürülmesidir. Bilindiği gibi bu alandaki hizmetler, M.E.B. bünyesinde "Özel Eğitim-Rehberlik Dairesi Başkanlığı"na yürütülmektedir. 1992'de bu daire "Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü"ne bağlanmıştır. PDR hizmetlerinin özel eğitim hizmetleri ile birlikte düşünülmesi ve örgütlenmesi, hem bu hizmetler için yeterli maddi ve insan kaynağı ayrılmasına engel olmakta, hem de psikolojik danışma ve rehberliğin yalnızca "özel eğitime muhtaç" öğrencilere yönelik bir yardım olarak anlaşılmasına ve sınırlandırılmasına yol açmaktadır (Yeşilyaprak, 2009).

Herhangi bir programın amacı çerçevesinde işlev görebilmesi için bazı önemli, vazgeçilmez parçalarının bulunması ve bu parçaların bütünleşmesi söz konusudur. Programın parçalarının bir kısmı genel amaç için ve ana işlevler konusunda programdan çıkarılabilir, ama program bu çıkarmadan aksamayabilir. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Etkinlikleri programında ise önemli parçalar olarak şunlar yer almaktadır: Yeterliliği olan profesyonel eleman, yönetimin olumlu anlayışı ve desteği, öğretmen ilgisi, kabulü, desteği ve katılımı, çevresel destek ve etkili okul-halk ilişkisi, yeterli örgütsel yapı ve işleyiş (Özoğlu, 2007,131).

2.8. Psikolojik Danışman Eğitimi

Bir çalışma alanının “meslek” sayılabilmesi için, öncelikle, kendine özgü mesleki faaliyetleri olması ve bu faaliyetleri yürütecek kişilerin, gerekli bilgi ve becerileri kazanabilecekleri özgül bir eğitimden geçmeleri gerekir. Bu eğitim sonucu kazanılan “diploma” ile kişi çalışma hayatına atılır ve belli bir meslek unvanını da belirten bir pozisyona yerleşerek mesleki faaliyetlerini icra eder (Kuzgun, 1990,32–38).Eğitim kalitesini saptamanın birkaç adımı vardır. Bunlar:

1. Eğitimin amaçları saptanmalı ve bu amaçların ne şekilde ortaya çıkacağı ölçülebilir bir şekilde tanımlanmalı,
2. Amaçlara uygun bir müfredat saptanmalı,
3. Bu müfredatla amaçlara ne ölçüde ulaşıldığı değişik ölçüm yollarıyla saptanmalı,
4. Ölçüm sonuçlarının amaçlardan ne kadar ve ne yönde saptığına bakılarak müfredatta ve uygulamada gerekli değişiklikler yapılmalı (Bahçekapılı, 2005).

Terapötik psikoloji çalışma alanının üç temel amacı bulunmaktadır,

- Becerili bir danışman’ın ve psikoterapistin yeterliliği için gerekli olan birikimi yaratmak;
- Psikolojik danışma ve psikoterapide çeşitli uzmanlık alanları için yeterlilik

standartları geliştirmek

- Araştırma sonuçlarını ve gereksinimleri anlamak (Brammer ve Shostrom, 1982, 3–28).

Psikolojik danışma, teknik özellikleri olan profesyonel bir hizmet alanı olduğu için psikolojik danışma hizmetlerinin etkinliği çoğunlukla danışmanların bu alanda iyi yetişmiş olmalarına bağlıdır. Hizmet içinde sürekli olarak kendilerini yenilemeleri önemlidir (Kepçeoğlu, 1985,79).

Yüksel (2008,7–8), Psikolojik danışmanların aldıkları eğitimin teorik olarak kendilerine mesleki anlamda bilgi ve beceri açısından yeterli olduğunu fakat uygulamada bazı problemler yaşadıklarını belirtmiştir. Uygulamadaki bu problemlerin kendilerinin dışında müdür, ğretmen, veli ve öğrencinin fazla olmasından kaynaklandığını belirtirken, niversite sırasında aldıkları eğitiminde daha çok teoriğe yönelik olması ve pratiğe yönelik eğitim almamaktan dolayı sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Bu sebepten dolayı uygulamaya yönelik eğitim programlarına ihtiyaçları olduğunu vurgulamıştır.

Atıcı, zyrek, am, (2005,23) Rehberlik uygulamaları yapmanın öğrencilerin hem yetkinlik düzeylerini, hem de mesleki benlik saygılarını yükselttiğini belirtmişlerdir. Danışmanlık yetkinlik beklentisi algılarının yükselmesinde ise başarılı uygulamalar, model alma, başarılı performanslardan sonra olumlu geri bildirim alınması ve çalışmalar sırasında endişeli olmamanın etkili olduğu söylenebilir. Bu neri Coşkun ve Ilgar'ın (2004) yapmış oldukları bir çalışmayla da paralellik göstermiştir. ltanır (2005,102–111) Psikolojik danışman adaylarına yeterince uygulamalı çalışma yapmaları sağlandığında öz-yeterlik algılarında bir artma meydana geleceği, böylece alanda çalışanların kendilerine daha çok güvenecekleri ve kendilerini daha yeterli algılayacaklarını belirtmişlerdir. Sonuç olarak, ülkemizde özellikle lisans programlarının yeniden düzenleme çalışmalarının yapılmasına rağmen, Fakülte'lerdeki PDR programlarının oluşturulmasında, ders kredilerinin ve uygulama derslerine ayrılabilir olan saatlerin belirlenmesinde, programdaki elemanlarının sayısının ve sahip oldukları alansal yönelimlerinin etkileri olmaktadır.

Psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışacak personelin yetişmesi, bu hizmetlerin geliştiği ABD'den ve Avrupa ülkelerinden farklı olarak ülkemizde psikolojik danışman eğitimi lisans programlarıyla verilmektedir (Korkut, 2007,98). Temelde kuramsal bilgiye dayalı olarak başlayan eğitim, dört yıl boyunca danışman adayının mesleğe uygun psikolojik ve bilişsel içerikli bir takım özellikleri kazanma ve uygulayabilme becerisini kazanmasına yönelik olarak devam eder. Eğitimin psikolojik danışma boyutu, bireysel ve grupla psikolojik danışma oturumlarının örnek uygulamalarıyla pekiştirilir (Selçukluoğlu, 2006,3).

PDR programları, lise mezunları için Eğitim Fakültelerinin programları içinde istihdam olanaklarının zengin olması nedeniyle, en fazla tercih edilen program durumundadır (Ültanır, 2005,102–111).Üniversitelerde lisans programları, 4 yıl (8 dönem) olup, öğrenciler merkezi Öğrenci Seçme Sınavı sonuçları (ÖYS) puanlarıyla programa kabul edilirler

- Alan derslerinin bir kısmı ilk yılda okutulan Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi ile Türkçe Dersleri gibi tüm Eğitim Fakültelerinin birinci ve ikinci yarıyıda okutulmakta olan “Ortak ve Zorunlu Derslerdir”.

- Bireyin her aşamadaki “Büyüme ve Gelişimi” ile “Sosyal, Kültürel ve Eğitim Temelli Dersler” içinde Öğrenme Psikolojisi, Gelişim Psikolojisi, Sosyal Psikoloji, Program Geliştirme ve Öğretimi ile Eğitim Yönetimi gibi dersler bulunmaktadır.

- “Bireyi Tanıma ve Değerlendirme” ile “Meslek Rehberliği ve Danışmanlığı” dersleri bireyi tanımada kullanılan teknikler, ölçeklerin tanıtılması, uygulanmasına ağırlık verir. Bireylerin mesleksel olgunlaşmalarına ve kendi özelliklerini tanımalarına bağlı olarak meslek seçimi yapmaları ile ilgili yaklaşımları tanıtır.

- “Araştırma ve Program Değerlendirme Dersleri: Sistematik araştırma yöntemleri, temel istatistik bilgileri ve araştırmaların yasal ve etik dayanaklarına ilişkin anlayış kazandırmayı hedefler

- “Yardım Becerileri, Psikolojik Danışma Uygulamaları ve Kurum Deneyimi” dersleri psikolojik danışman adayının okul ortamında iş gören olarak

bulunmaları ve alandaki öğretmen, yönetici ve psikolojik danışmanların karşılaştıkları somut uygulamaları görmeleri açısından önemlidir (Ültanır, 2005,102-111).

Neukrug ve Barr (1993), okul psikolojik danışma programlarının etkin işleyebilmesi için okul danışmanlarının üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik alanından en az yüksek lisans derecesi almış okul psikolojik danışmanları tarafından yürütülmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Psikolojik danışmanlık hizmetlerinin beklenen düzeyde verilmemesinin sebeplerinden biri geçmişte psikolojik danışman yetiştirmeyi hedefleyen mevcut lisans programlarının ders sayısı, çeşidi, öğretim elemanı sayısı ve niteliği açısından farklılık göstermesinden kaynaklanmaktadır (Doğan ve Erkan, 2001). Bu farklılıklar da psikolojik danışmanın verdiği hizmetlerin kalitesini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu sorunu ele alan akademisyenler 2004 yılında Pamukkale Üniversitesi'nde yapmış oldukları toplantıda "Yeni PDR Lisans Programı"nı geniş bir katılımı oluşturmuşlardır. Bu yeni programın PDR lisans eğitimini veren fakültelerde uygulanması düşünülürken; Yüksek Öğretim Kurulu (Y.Ö.K.) bağımsız olarak, PDR lisans Programını yeniden oluşturmuş ve bu programın 2007-2008 eğitim-öğretim yılından itibaren, 1.sınıflardan başlanarak uygulanması yönünde karar almıştır (Y.Ö.K., 2007). Tartışmalı da olsa en son gelinen nokta, psikolojik danışman eğitimi programı standart hale getirilmiştir. Ancak, yine PDR lisans eğitimini veren öğretim elemanlarının sayısı ve niteliği açısından farklılıklar devam etmektedir. Bu farklılıklar, geçmişte olduğu gibi, günümüzde ve gelecekte verilecek hizmetlerin kalitesini etkileyecektir (Yüksel,2008,7-8).

Külahoğlu'na (2002,83) göre Türkiye Üniversitelerinde, Avrupa ülkelerinin çok kültürlü yapısı gözlenmemektedir. Yükseköğretimde, rehberlik ve danışma hizmetlerinin gelişimine verilen önemin de henüz yeterli düzeyde olduğu söylenemez. Rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin, yüksek öğretimin başlangıcında, yüksek öğretim boyunca ve mezuniyet sırasında olmak üzere geçiş dönemlerinde yardımcı olma işlevinin önem kazanması gerekmektedir. Akademik başarının artmasına yönelik çalışmaların artması, öğrencilere geçiş dönemlerinde

yardımcı olma, seçim yapma sürecinde öğrencinin yaşam ve eğitim projesi geliştirmesi anlayışının geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Avrupa Birliğine uyum sürecine girildiği bu dönemde, Avrupa üniversitelerinde yapılan rehberlik ve danışmanlık çalışmalarından alınacak örnekler üzerinde düşünmek yararlı olacaktır.

Ülkemizde psikolojik danışman eğitiminde izlenen müfredatın bazı eksiklikler içerdiği düşünülmektedir. Bu bakımdan PDR programlarında verilen derslerde ve ders içeriklerinde dünyadaki kuramsal gelişmelerle tutarlı yeni düzenlemelere gidilmesi uygun olabilir. Postmodernist düşünce ile gündeme gelen çeşitlilik kavramların etkisiyle psikolojik danışmanların Türkiye'nin değişik bölgelerinde gözlenen farklılıklara duyarlı olacak biçimde yetiştirilmesi de önemlidir. Türkiye'nin çeşitli yerlerinde görev yapan psikolojik danışmanların kültürel duyarlılık donanımı ile hizmet sunmaları mesleğin saygınlığının artmasına ve geniş halk yığınları tarafından kabul görmesine yardımcı olacaktır (Kararımak ve Aydın, 2007,101).

Genel olarak baktığımızda bugün ülkemizde, Psikolojik Danışma ve Rehberlik lisans programları, Üniversite düzeyinde 40 yıldır psikolojik danışman yetiştirmesine (Ültanır, 2005:102-111) rağmen rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans ve lisansüstü eğitim programlarında, etkililiği araştırılmış, ülkemize özgü bir psikolojik danışma becerileri eğitim programı bulunmamaktadır (Yaka, 2005,16). Nitelikli eleman yetiştirmek amacıyla psikolojik danışman eğitimi programlarının lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde standartlarının yükseltilerek akredite edilmesi kaçınılmazdır (Doğan, 2000, 3-8).

2.8.1.Yüksek Lisans ve Doktora Programları

PDR alanında Yüksek Lisans düzeyinde öğrenim görmekte olanlar, genellikle PDR programından mezun olmuş ve alanda bir yıl ya da daha fazla süre görev yapmış olanlardır. Ayrıca deneyimli olan psikologlar da tamamlama programını aldıktan sonra, PDR lisansüstü programlarına kabul edilmektedirler. Yüksek lisans mezunları, doktora programlarına devam edebilirler, ya da eğitim, sağlık ve endüstri alanlarındaki görevlerini sürdürmeye bir uzman olarak ve daha fazla bilgi ve beceri kazanmış olarak devam ederler. Lisansüstü derslerin kredileri genelde uygulamalı

derslerle birlikte yaklaşık olarak 24 kredilik ve bir yılda tamamlanabilen derslerden oluşmaktadır. Tez süresi ise normal koşullarda bir yıl olarak belirlenmektedir. Yüksek lisans öğretimleri, tek bir psikolojik danışma ve rehberlik programı şeklinde yapılanmaktadır.

Doktora programında amaç, Üniversitelere akademisyen ve araştırmacı yetiştirmektir. Günümüzde özellikle doktora derecesini ve belli bir dil puanını almış olan öğrenciler, üniversitelerde öğretim elemanı olarak kadro bulabilmektedirler. Programlar genelde, öğretim üyelerinin araştırma alanlarındaki yönelimlerine ve odaklandıkları ders ve konu alanlarına yönelik olarak düzenlenmektedir (Ültanır, 2005,102–111).

Rehberlik hizmetini sunan psikolojik danışmanların, bu denli karmaşık ve önemli bir hizmeti sadece eğitimleri sırasında edindikleri bilgilerle sunamayacakları çok açıktır. Psikolojik danışmanların, etkili hizmet verebilmeleri için bilgilerini çoğaltmaları ve sürekli güncel tutmak suretiyle yeterliliklerini geliştirmeleri gerekir. Eğer bunu gerçekleştirmezlerse, sağlanan rehberlik hizmeti yetersiz olur ve ihtiyaçlara cevap veremez (Özgün, 2007,35).

Psikolojik danışma, sadece teknik ve kuramları bilmeyi değil, bireyin kendisini tanımasını da içerir ve bu noktada, yetkin bir süpervizör son derece önemli olabilir. Süpervizyon, öğretim, konsültasyon veya yönlendirmeden daha fazla bir şeydir (Davis ve Meier, 2006,87).

Denetim (süpervizyon) sözcük anlamına bakıldığında “bir şeye yukarıdan bakma, üzerinden gözleme, takip etme, nezaret etme” kavramlarının yer aldığı görürüz. Dikkat edilmesi gereken unsur, süpervizyonun belirli bir sürecin önünden veya arkasından değil, tam içindeyken yapılmasıdır (Özer, 1999). Süpervizyon geniş anlamıyla mesleki yol göstericilerin deneyimlerinden yararlanan; mesleki yol göstericiler tarafından mesleğin tecrübesiz üyelerine geri bildirim verilen bir süreçtir (Studer, 2005). Profesyonel özellikleri bakımından süpervizörler bilgili, yetkili, denetleyici ve uygulayıcıdır. Onlar kapsamlı bir bilgi, beceri ve tecrübeye sahip etkili danışmanlardır (Borders, 2001).

Psikolojik danışmada süpervizyonun profesyonel bir uzmanlık alanı olarak tanımlanabilmesi için süpervizyon verenlerin yetişmesinde uygulanabilecek standartların belirlenmesi gereklidir. Süpervizyon süreci ile ilgili etik standartlar, birbirinden farklı şekilde incelenebilir. Süpervizyon veren uzmanın, süpervizyon alan danışmanın ve süpervizyon alan danışmanın hizmet verdiği danışanın korunabilmesi için gereklidir. Bu rehber çizgiler, yoğun süpervizyon ilişkisinde uygun davranışlarda bulunulmasını destekleyecektir (Upchurch, 1985; Sherry, 1986; Dye ve Borders, 1990, akt. Ersever, 1993).

Psikolojik danışma süpervizyonu farklı bir hazırlık ve uygulama alanıdır. ABD’de ardışık bir eğitim ve deneyim yoluyla, etkili bir performans için gerekli olan bilgi ve yeterlilikler aşağıdakileri içermektedir (Allan Dye ve Borders, 1990).

- Psikolojik danışmada lisansüstü eğitim
- Uzman danışman olarak, başarılı bir süpervizyona sahip olan bir iş ortamında çalışmak;
  - Eyalet eğitim kurumlarından lisans almak,
  - Uzman bir danışman olarak eyalet tarafından verilen lisans belgesi ve alandaki ilgili kurumlarda sertifika almak;
  - Psikolojik danışma süpervizyonunda, kuramsal dersleri, seminerleri, laboratuvar çalışmalarını ve süpervizyon uygulamasını içeren lisansüstü eğitim;
  - Süpervizyonla ilgili kuram ve uygulamalara yoğunlaşan sürekli eğitsel yaşantılar (konferanslar workshop'lar, vb); ve
  - Süpervizyonla ilgili kuram ve uygulamaya ilişkin araştırma etkinlikleri.

Süpervizyon verenin birincil işlevleri şunlardır; deneyimsiz olanları eğitmek ve onların profesyonel gelişimlerini desteklemek, deneyimli danışmanlara müşavir olarak hizmet vermek ve etkili psikolojik danışma hizmetlerini sağlamanın her düzeyinde yardımcı olmak. Bu sorumluluklar, uzun süren süpervizyonlu bir psikolojik danışma deneyimi sonucu kazanılmış ve psikolojik danışmada geniş bir bakış açısına sahip olma ile desteklenen, kişisel ve profesyonel olgunluğu gerekli kılmaktadır. Bu yüzden süpervizyon verecek uzmanın yetiştirilmesi, genellikle, ileri

lisansüstü eğitimde ya da sürekli olan bir profesyonel gelişim içerisinde yer almaktadır. Ancak bu, daha önceki evrelerde süpervizyon eğitiminin yararı olmadığı anlamına gelmemektedir. Daha önceki eğitim basamaklarında, temel yöntemlerin ve işlemlerin sunulması, öğrencilerin, danışmanlar olarak performanslarını geliştirebilir, süpervizyon sürecine katılımlarını arttırabilir ve daha sonraki çalışmalarında onlara bir çerçeve sağlayabilir (Ersever, 1993,609–619).

Ülkemizde, süpervizyonla ilgili etik ilkelerin ve standartların belirlenmesi, danışman yetiştiren kurumlarda süpervizyonla ilgili kuramsal ve uygulama derslerinin programa konulması ve kapsamlı bir süpervizyon politikasının oluşturulması gerekmektedir. Oluşturulacak süpervizyon politikasında, psikolojik yardım alanında lisans, yüksek lisans ve doktora programları bulunan eğitim kurumlarının, psikolojik yardım hizmeti sunan kurumların ve psikoloji ve psikolojik danışma ile ilgili dernek ve kuruluşların birlikte çalışarak ortak bir bakış açısı geliştirmeleri yararlı olacaktır. Böylelikle, ülkemizde, psikolojik yardım alanında verilen hizmetler daha sistemli bir temelle oturtulabilir ve daha etkili kılınabilir (Ersever, 1993,609–619).

2.9. Psikolojik Danışmanın Rol ve Görevleri

Rol bir sosyal işlev çevresinde kümelenen birbiriyle ilişkili davranış örüntüsü olarak ortaya çıkmaktadır. Kocacık'a (1997,105) göre rol belirli bir sosyal konum işgal eden kişiden beklenen o konuma özgü eylemi, davranış ve tutumu belirler. Rol içinde oynadığı sosyal grup ve yöneldiği sosyal gereksinim içinde anlamlandırılır. Dolayısıyla sosyal rollerin nasıl oynanması gerektiğine ilişkin beklentiler vardır. Bazı rollerde beklentiler daha katıken bazılarında daha esnek olabilir. (Fichter, 1996,36)

Doğan (2000), çağdaş okul psikolojik danışmanını; okul ortamında öğrenci, ana baba, eğitimci ve toplumdaki diğer bireylerle çalışan bir kişi olarak tanımlamıştır. Okul psikolojik danışmanı, öğrencilerin çağdaş bir toplumda yaşamlarını sürdürebilmeleri için kişisel- sosyal, eğitsel ve mesleki alanlarda gerekli olan becerileri kazanmaları noktasında yardımcı olmak üzere kapsamlı ve gelişimsel rehberlik ve programlarının düzenleyicisi ve uygulayıcısı olarak belirtilmiştir. Okul

psikolojik danışmanları, okul ortamında öğrencilerin şiddet, çatışma, davranış bozukluğu, duygusal bozukluk, madde kullanımı ve öğrenme güçlüğü yaşamaları durumunda ailelerin, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin temel başvuru kaynağı olarak görülmektedir (İkiz, 2009, 346-356).

Rehberlik hizmetlerinin eğitim kurumlarımızda yer alması gerektiği hususunda eğitimciler arasında anlaşma olmasına rağmen bu hizmetleri yaşatma ve yayma hususunda gösterilen çabaların yetersiz kaldığı da açıktır. Bu durumun önemli bir nedeni, rehberliğin dayandığı ilkelerle halen geçerli olan eğitim ve öğretim anlayışı arasında bir tutarlılığın bulunmamasıdır. Diğer bir önemli neden ise psikolojik danışma hizmetlerinde çalışan personelin rol tanımlarının, düzeyleri dikkate alınmadan belirlenmiş olmasıdır.

Okul psikolojik danışmanlığının rolleri tartışılırken birçok yazar, mesleğin rollerinin netleştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Psikolojik danışman rolleri konusunda ileri sürülen görüşler, PDR hizmetlerinin tarihsel gelişimi boyunca değişiklik göstermiştir. Bu değişiklik PDR kapsamına giren hizmetlerden bazılarına dönem dönem daha fazla önem verilmesinden kaynaklanabilmektedir. Örneğin, hizmetlerin başlangıç yıllarında okul psikolojik danışmanlarından beklenen rol, öğrencilerin başarısızlık ve okula uyumsuzluk gibi sorunlarına çare bulmak, öğrenme güçlüğü gösteren öğrencileri saptamak, program ve meslek seçme durumunda olan öğrencilere rehberlik etmektir. Kısaca, psikolojik danışmanın rolü, okulda öğretmen ve yöneticilere yardımcı olmak, onların yetişemedikleri hizmetleri, okulun eğitim politikası ve programı çerçevesinde yerine getirmektir. Hizmetlerde daha çok psikolojik nitelikleri ölçmeye ve öğrenciye çevresindeki olanaklar hakkında bilgi vermeye ağırlık veriliyordu. Bu hizmetleri yürütecek personelin de öğretmenlik formasyonu ve deneyimi üzerine bir miktar PDR alanında eğitim görmüş olması yeterli sayılabiliyordu (Kuzgun, 2000).

Zamanla PDR hizmetlerinin yürütülmesinde farklı bir yaklaşım benimsenmiştir. Artık bireyin davranışlarını, kendisine ve çevreye karşı tutum ve değerlerinin ve çatışmalarının belirlediği gerçeğine daha fazla önem vermeye başlanmıştır. Bireyin benlik tasarımı algı ve davranışları üzerindeki etkisi de daha

fazla vurgulanmıştır. Okul psikolojik danışmanı'nın rolü de öğrencinin kendisini daha etraflıca ve gerçeğe uygun bir biçimde tanınmasına ve gereksinimlerinin bilincine varmasına yardımcı olmaktır. Bu durumda, psikolojik danışman'ın başlıca görevi, öğrencilere psikolojik danışma hizmeti vermek olmalıdır (Kuzgun, 2000).

Bu anlayışa göre yetişen okul psikolojik danışmanları, eski rol beklentisini sürdüren okullarda kimliklerini bulamama ve işlevlerini yerine getirememe gibi sıkıntılarla karşılaşmaya başlamışlardır. Bu durum, eğitimcileri PDR alanında düşünmeye sevk etmiştir. Ülkemizde halen yeni kurulmaya başlayan PDR hizmetlerinde psikolojik danışman rolünün iyice tanımlanmamış olması, bu hizmetlerin yerleşip gelişmesinde önemli bir engel olarak görülmektedir (Kuzgun, 2000).

Okul psikolojik danışmanı'nın görev ve sorumlulukları çalışmakta oldukları okul, il ve çevredeki çeşitli faktörler tarafından etkilenmektedir. Bunlar arasında, okul psikolojik danışmanı'nın hizmet verdiği okul, ildeki yönetici ve PDR kurullarının tutumları, okuldaki öğretmen ve yöneticilerin tavırları, aile ve çevre sakinlerinin genel tutumu, okul psikolojik danışmanı'nın yararlanacağı araç-gereç ve diğer olanakların okulda ya da yakın çevrede bulunup bulunmaması, okul psikolojik danışmanının sorumlu olduğu öğrenci sayısı, okulda başka psikolojik danışman ve yardımcılarının bulunup bulunmaması gibi hususlar sayılmaktadır. Bu faktörlere göre doğal olarak okul psikolojik danışmanı'nın sorumlulukları birbirinden farklı olacaktır (Özgüven, 2000).

Ayrıca okul danışmanlarının rolleri, fonksiyonları ve danışman eğitimleri, sosyal değişikliklerden ve dalgalanmalardan doğrudan etkilenir. Ayrıca bu değişikliklere ek olarak medya, teknolojik gelişmeler ve eğitimde yaşanan reformlar okul danışmanlarından beklentileri de beraberinde arttırmaktadır (Beesley ve Frey, 2006,3).

Öte yandan, danışman yetiştiren eğitim kurumlarının danışmanlık rollerine ilişkin tanımları ile istihdam kurumlarının danışmandan beklentileri arasında ve yine

rol beklentileri ile danışmanlara sağlanan çalışma koşulları arasında bir tutarsızlık göze çarpmaktadır (Kuzgun, 1987).

Son yıllarda, psikolojik danışmanların kimliklerinin bir meslek olarak açıkça netleşmesinde ve okullardaki görevlerindeki belirsizliğin hâlen devam ettiği görülmektedir. Rehberlik sözcüğünün farklı kullanımları olan “psikolojik danışmanlık”, “rehberlik hizmetleri”, “rehberlik programları” ve “rehber uzmanı” kavramlarının tanımlanmasındaki karışıklık devam etmektedir. Bu nedenle okul psikolojik danışmanlarının kim oldukları, ne yardım yaptıklarına ilişkin rol ve fonksiyonlarının ortaya konulmasında da tutarsızlıklar bulunmaktadır (Ültanır, 2000).

Okul psikolojik danışmanlarının görevleri konusunda yapılan birçok araştırmada bu konuda ortak bir anlayış olmadığına vurgu yapılmış ve farklı tanımlamaların olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmalarda göze çarpan bir diğer nokta da bazı araştırmalarda verilen hizmetler rol kavramıyla ifade edilirken bazılarında görev kavramının kullanılmasıdır (Selen, 2008).

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği psikolojik danışmanın görevleri aşağıdaki gibi belirlemiştir:

a) Öğrencilerin veya bireylerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, meslekî değerleri gibi yönleriyle tanımalarına, meslekler hakkında bilgi edinmelerine, kendi özelliklerine hangi mesleklerin uygun olduğunu fark etmelerine, çevreleri ile olumlu ilişkiler ve daha verimli çalışma alışkanlıkları geliştirebilmelerine, eğitimle ilgili sorunlarını ve güçlüklerini giderebilmelerine yönelik psikolojik yardım hizmetlerini verir. Bu öğrenciler veya bireyler için gerekli resmî işlemleri yapar.

b) Çalışma alanında yer alan eğitim-öğretim kurumlarının özellik, kademe, türlerine göre ayrı olmak üzere çerçeve programı ve etkinlik programlarının hazırlanmasına ilişkin çalışmaları organize eder ve bu çalışmalara katılır. Bu çalışmanın ön hazırlığı olarak kurumdaki önceki uygulama sonuçları, kurumun özellikleri ve çeşitli boyutları incelenir.

c) Psikolojik ölçme araçlarını standartlarına uygun olarak uygular, değerlendirir, sonucunda gerekli rehberlik hizmetini verir.

d) Rehberlik ve psikolojik danışma servislerine yönelik olarak yöneltme kapsamındaki çalışmaları organize eder, düzenlenmiş çalışmalara katılır ve bu çalışmalar doğrultusunda çeşitli yayınlar hazırlar.

e) Rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin ihtiyaç ve sorunlarını belirlemeye yönelik çalışmaları yürütür.

f) Eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servislerinden gelen çalışma rapor ve programlarını inceler, değerlendirir ve değerlendirme sonuçlarını genel bir rapor haline getirir. Bu rapora bölümündeki elemanların görüş ve Önerilerini de ekleyerek Bölüm Başkanına iletir.

g) Hizmetlerle ilgili çeşitli araştırma-geliştirme çalışmalarına katılır.

h) Eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servislerinde görev yapan psikolojik danışmanlara, verilecek hizmetlere ilişkin rehberlikte bulunur.

ı) Psikolojik danışmanı bulunmayan okullar öncelikli olmak üzere okulların ve öğrencilerin gereksinimleri doğrultusunda yöneticilere, öğretmenlere, gerekli durumlarda ailelere yönelik toplantı, panel ve konferans gibi etkinlikler düzenler, gerekli hizmet içi eğitim etkinliklerini önerir.

i) Alanla ve bölümün hizmetleriyle ilgili bilimsel gelişmeleri izler, uygulamalarında bu gelişmelerden yararlanır.

j) Merkezde diğer meslek elemanlarıyla ekip çalışması yapar ve görevlerine ilişkin kayıtları usulüne uygun şekilde tutar.

k) Merkez müdürünün vereceği hizmetle ilgili diğer görevleri yapar.

Ülkemizde okul psikolojik danışmanlarının görev tanımlarının yönetmelikler

tarafından belirlendiği düşünülürken, yönetmeliklerde görülen noksanlıklar meslek elemanlarından beklenen görevlerin farklılaşmasına ve verilen hizmetlerin etkili olmadığı yönünde yorumlara neden olabilmektedir (Selen, 2008).

Psikolojik danışmanların görevleri yönetmelikte belirtilmiş olmakla birlikte, okul ve kurumlar için MEB’ce yayınlanmış birçok mevzuatta ayrıca daha başka görevler de tanımlanmıştır. Psikolojik Danışmanların rollerinin net olmaması nedeniyle psikolojik danışmanlar çoğu zaman çalışma alanına girmeyen işleri de yapmak durumunda kalmaktadırlar (Zalaquett, 2005, 451-457).

Bunlar:

- Sınavla kayıt
- Özürlü devamsızlık
- Okula geç gelme
- Nüfus kayıtlarında gerçek yaşı yazılmamış öğrenciler
- Kontenjan tespiti ve nakiller (Şen, 2007, 35-42).
- Öğrenciler hakkında özel ve kişisel bilgileri okul müdürüne açıklamanın beklenmesi
- Görme, işitme engelli olanları tarama
- Gözcülük yapma
- Nöbet çizelgeleri hazırlama (Kepçeoğlu, 1993, 252).
- Sınavlarda gözcülük etme
- Okul disiplin işlemlerine yardım etme ve disiplin kurulunda görev alma
- Yıllara göre okulun öğrenci istatistiklerini tutma (Kepçeoğlu, 1985, 221)
- Uygun giyinmeyenleri eve geri yollamak,
- Gelmeyen öğretmenlerin yerine derse girmek (Owen; Owen-Korkut; 2008, 207-221)

Woods’a (2009, 20-22) göre, okul psikolojik danışmanlarının görevlerine uygun olmayan faaliyetlerle uğraşmaları danışmanlık mesleğine gölge düşürmektedir. Okul yöneticileri ve okul psikolojik danışmanları sıklıkla danışman rolleriyle ilgili

farklı görüşlere sahiptirler. Bu okul psikolojik danışmanları için büyük bir sorundur. Psikolojik danışmanların rolleri tanımlanması, açıklanması ve uygulaması askıda olan bir meslektir. Rollerdeki bu belirsizlik rehberlik faaliyetlerinin ilk zamanlardan günümüze hala devam etmektedir. Edwards'göre (2009), veliler, yöneticiler, öğretmenler ve öğrencilerin de kafalarında okul danışman sorumlulukları ve rolleri hakkında hala belirsizlikler vardır.

Gray (2003), yukarıda sıralanan görüşlere katılmakla beraber ayrıca psikolojik danışmanların kendileri arasında da okul psikolojik danışmanlarının rolleri hakkında bir görüş birliği olmadığını belirtmiştir. Gysbers ve Henderson, (2001) 'e göre okul psikolojik danışmanları kendi rollerini kendileri tanımlamazlarsa hizmeti alanlar onların yerine bu tanımlamayı yapacaklardır.

Hitchcock (1953, 72-74)'a göre, danışmanların halen yaptıkları ile yapılmasına inandıkları görevler arasında anlamlı farklar olduğunu, danışmanların önemli bir kısmı kendi işlerinin ne olduğu konusunda hemfikir olmadıklarını belirtmiştir. Danışmanların önemli bir kısmı kendi işi olması gereken, ama buna rağmen kendisinin işi olmadığını düşündüğü işlerle uğraşmaktadır.

Psikolojik danışmanların görevlerini etkili olarak yapabilmeleri için iyi bir eğitim almış olmaları başta gelen koşuldur. Psikolojik danışman eğitimi veren üniversite ve eğitim bölümlerinin hem ideal hem de gerçekteki danışman görevlerinin meslek felsefesiyle uyum içinde olmasına özen göstermeleri gerekmektedir.

Schmidh (1996,28)'e göre, mesleksel kimliği geliştirmek diğer kuruluşlarda çalışan okul psikolojik danışmanları arasındaki farkı kaldırmak için, eğitim standartlarını tutarlı bir hale getirmek gerekmektedir. Çünkü eğitim düzeyleri arasında uyumsuzluk bulunduğu, kurumlarda farklı danışmanlık tipleri sergileneceğinden danışmanların rolleri de yanlış anlaşılacaktır. Danışmanların eğitimlerindeki sertifikasyon standartlarının belirlenmesi, okul psikolojik danışmanlarının rehberlik standartları ile tutarlılık gösterecektir. Okul psikolojik danışmanları genellikle esas yardım süreçleri olan psikolojik danışma, konsültasyon, koordinasyon ve değerlendirme etkinliklerini yerine getirmektedirler. Bunların

okullardaki rol ve işlevleri de öğretim kademelerinin farklılığından ve çeşitli niteliklerdeki okulların kendilerine has gereksinimlerinden etkilenmektedir.

Buna göre okul psikolojik danışmanlarının,

- Kimlik gelişiminin henüz açıklığa kavuşmadığı, rol ve etkinliklerinin çeşitli okul düzeylerine uyumlandırılmaya çalışıldığı,
- Kim olup, ne yaptıklarına ilişkin konulardaki tartışmaların sürekli olarak dernekler çerçevesinde ele alındığı,
- Eğitim ve sertifikalarında belirli yeterliliklerin aranılması gerektiği konularında bazı güçlüklerinin olduğu görülmektedir.

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkililik kazanabilmesi için her şeyden önce bu alanda çalışan kişilerin rol, görev ve unvanlarının eğitim düzeyleri dikkate alınarak belirlenmesi gerekmektedir (Kuzgun, 1987).

2.10. Türkiye’de Rehberlik Hizmetlerinin Geliştirilip Yaygınlaştırılması İle İlgili Sorunlar

Rehberlik hizmetlerinin eğitim kurumlarımızda yer alması gerektiği hususunda eğitimciler arasında anlaşma olmasına rağmen bu hizmetlerinin geliştirilmesi ve etkinliğinin artırılması hususunda gösterilen çabaların yetersiz kaldığı açıktır. Bu durumun bir önemli nedeni, rehberliğin dayandığı ilkelerle halen geçerli olan eğitim ve öğretim anlayışı arasında bir tutarlılığın bulunmamasıdır. Diğer bir önemli neden ise psikolojik danışma hizmetlerinde çalışan personelin rol tanımlarının, eğitim düzeyleri dikkate alınmadan belirlenmiş olmasıdır (Kuzgun, 1987, 273).

Yaklaşık yarım asırlık geçmişine rağmen eğitim sistemi içinde PDR hizmetleri halen yeni bir hizmet alanı olarak görülmektedir. Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’nda PDR hizmetlerinin örgütlenmesinin 50 yıllık bir geçmişi olmakla birlikte, hizmetlerin işlevselliği ve eğitim örgütündeki önemi, hizmet verenlerin niteliği ve sayısal yeterliliği açısından henüz istenilen düzeye gelememiştir (Özaydın, 2002)

Kepçeoğlu' na (1987, 267–270) göre:

- Psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki temel kavram, ilke ve anlayışlarla ilgili sorunlar vardır;
- Örgütlenme ile ilgili sorunlar vardır
- Personel sağlama ve yetiştirme ile ilgili sorunlar vardır
- Mevzuat ve personelin özlük hakları ile ilgili sorunlar vardır
- Psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarında verilen hizmetlerin bilimsel ve profesyonel nitelikleri ile ilgili sorunlar vardır
- Psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarını ülke çapında yaygınlaştırma ile ilgili sorunlar vardır.

Ayrıca Hatunoğlu ve Hatunoğlu (2006, 333–338), şu konularda da sorun olduğunu belirtmektedir.

- Okullardaki öğrenci sayısına göre rehber öğretmen sayısının az olması ve bu yetersizliğin yüksek düzeyde bulunması, Asca (2004) 250 öğrenciye bir psikolojik danışman olması gerektiğini belirtir.
- İdarecilerin (okul müdürü ve müdür yardımcıları) rehberlik hizmetlerine olumsuz ve bilinçsiz bakış açısı. Burada görülen önemli bir eksiklikte idarecilerin rehberlik hizmetleri alanındaki akademik bilgi yetersizliğidir.
- İdarecilerin rehber öğretmenleri alanları dışındaki işlere yöneltmesi.
- Rehber öğretmenlerin okul idaresi ve sınıf rehber öğretmenlerinden yeterli yardım ve desteği alamaması.
- Rehberlik saatinin sınıf rehber öğretmenleri tarafından sağlıklı ve amacına uygun değerlendirilmemesi ve bu saatteki rehberlik programının dışına çıkılıp farklı uğraşlarla ilgilenilmesi.
- Rehberlik hizmetlerinin kâğıt üzerindeki işleyişi ile gerçekte aktif olarak yapılan hizmetlerin çok farklı olması. Hizmetlerin nitelik ve nicelik açısından kâğıt üzerinde görünen hizmetlerden çok düşük kalitede olması
- Rehberlik ders saatinin haftada 1 saatle sınırlandırılması ve bu saatin yeterli gelmemesi

- Rehberlik hizmetlerinin öneminin eğitimciler arasında yeterince kavranmamış olması (özellikle okulu yeni bitiren eğitimciler rehberlik hizmetleri konusunda daha bilinçliyen, eski mezunların bu bilinci ve sorumluluğu daha düşük düzeyde taşımaları)

- Rehberlik hizmetleriyle yükümlü olan okul rehber öğretmenlerinin bir kısmının işinin gerektirdiği ilke ve sorumluluk bilincine, aktiviteye sahip olmamaları.

- Rehberlik hizmetleri içinde uygulanan test, anket vb. ölçüm araçlarının sağlıklı ve zamanında uygulanmaması ve sonuçlarının yerinde ve zamanında kullanılmaması

Bunların yanında;

- Okullardaki rehberlik hizmetlerine özgü donanım yetersizliği, çalışma koltuğu, bilgisayar masası ve sandalyesi, grup çalışmaları için masa ve sandalyenin oldukça yetersiz olması (Yurtal, 2007, 288–298).

- Okul danışmanları kendilerini mesleki uygulama ve yeterlik açısından olumsuz algıları (Gökçakan; Özer, 1999).

- Mesleğin standartlarının ve etik kurallarının yeterince belirginleşmemiş olması, rol ve görevleri ile özlük haklarına ilişkin mevzuatın olmaması (Ceyhan, 2000,3). Hamamcı, Murat ve Çoban'da (2004) yapmış oldukları araştırmanın çalışmada benzer sonuçlar elde etmişlerdir.

Bilinmelidir ki rehberlik hizmetlerinin sağlıklı yürütmesi birçok faktörün bir araya gelmesine bağlıdır. Öncelikle bu hizmetlerin verimli ve sağlıklı yürütmesi akademik bir taban, birikim, bilgi, destek ve sistem sorunudur. Rehberlik hizmetlerinin problemlili olması, kararlı, dinamik bir yapıda olmaması eğitim-öğretim boyutunda eğitim sürecine zarar vermekte, eğitimden ziyade öğretime ağırlık verilmesi dengeli, toplumsal açıdan ideal, kendini gerçekleştirmiş ve geliştirmiş bireylerin yetişmesine ciddi engeller oluşturmaktadır (Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006, 336–337).

Başlangıcından beri süregelen ve bugün hala değiştirilememiş olan yanlış yaklaşımlardan biri de rehberlik ve psikolojik danışmanın genellikle özel eğitime

muhtaç çocukları tanıma, teşhis etme, onların eğitimlerine yardım hizmeti olarak algılanması ve uygulamaların bu yaklaşıma göre sürdürülmesidir. Bilindiği gibi bu alandaki hizmetler, M.E.B. bünyesinde "Özel Eğitim-Rehberlik Dairesi Başkanlığı"na yürütülmektedir. 1992'de bu daire "Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü"ne bağlanmıştır. PDR hizmetlerinin özel eğitim hizmetleri ile birlikte düşünülmesi ve örgütlenmesi, hem bu hizmetler için yeterli maddi ve insan kaynağı ayrılmasına engel olmakta, hem de psikolojik danışma ve rehberliğin yalnızca "özel eğitime muhtaç" öğrencilere yönelik bir yardım olarak anlaşılmasına ve sınırlandırılmasına yol açmaktadır (Yeşilyaprak, 2000).

Herhangi bir programın amacı çerçevesinde işlev görebilmesi için bazı önemli, vazgeçilmez parçalarının bulunması ve bu parçaların bütünleşmesi söz konusudur. Programın parçalarının bir kısmı genel amaç için ve ana işlevler konusunda programdan çıkarılabilir, ama program bu çıkarmadan aksamayabilir. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Etkinlikleri programında ise önemli parçalar olarak şunlar yer almaktadır: Yeterliliği olan profesyonel eleman, yönetimin olumlu anlayışı ve desteği, öğretmen ilgisi, kabulü, desteği ve katılımı, çevresel destek ve etkili okul-halk ilişkisi, yeterli örgütsel yapı ve işleyiş (Özoğlu, 2007,131).

2.11. Psikolojik Danışma Uygulamalarında Etik Konular

Etik sözcüğü, Yunanca "karakter" anlamına gelen "ethos" sözcüğünden türetilmiştir. Ethos'tan türetilen "ethics" kavramı da, ideal ve soyut olana işaret ederek, ahlak kurallarının ve değerlerin incelenmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda etik, toplumda yaygın olan ahlak kurallarından daha özel ve felsefidir. Etiğin ilgi alanı, insanın bütün davranış ve eylemlerinin temelini araştırılmasıdır (Aydın, 2003, 5).

Bir mesleğin ve meslek üyelerinin toplumda saygınlığını sağlamak ve devam ettirmek üzere ileri sürülmüş olan ilkeler, var olan ve gelecekteki meslek (dernek, kurum vb.) üyelerinin hizmetlerinde doğru ve iyi davranışlar içerisinde olmaları; görevlerinde bilinçli; duyarlı, dikkatli davranmaları (Taşdan ve Yalçın, 2008, 99-

107), ayrıca bireyleri, grupları ve mesleği olası zararlardan korumak; geliştirici, yüceltici ve mutlu kılıcı davranışları özendirmek için hazırlanmıştır (Öner,1997,1).

Psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışanlar, insanlara yardım hizmeti sundukları için etik ilkeler, bu alanda daha da önem kazanmıştır. Psikolojik danışma ve rehberlik alanında etik ilkeler ilk olarak Amerikan Psikolojik Danışma Derneği tarafından ortaya konulmuştur. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği (Türk PDR-DER) 1995 yılında, PDR alanında çalışanlar için bir kılavuz niteliğinde olan etik ilkeler kitapçığını hazırlamış ve yayınlamıştır. Bu ilkeler okul psikolojik danışmanları da (okul rehber öğretmenleri) dâhil tüm ruh sağlığı çalışanlarının uygulamalarını kapsamaktadır (Taşdan ve Yalçın, 2008, 99–107).

Aşağıda ifade edilen meslek ilkeleri, psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışanlar için yol gösterici olmuştur. Çalışanların psikolojik danışma ve rehberlik mesleğini icra ederken mesleğin gerektirdiği etik ilke, kural ve standartlarına uymaları zorunluluktur.

- PDR hizmetlerinin odağında birey vardır. Bu yüzden her birey seçme özgürlüğüne sahiptir ve saygıya değer bir varlık olarak görülür.
- PDR hizmetlerinden yararlanma gönüllüğü gerektirir.
- Rehberlik anlayışı, her türlü çalışması ile öğrenciyi merkez alan bir eğitim sistemini öngörür.
- PDR hizmetlerinde gizlilik esastır.
- Rehberlik ve Psikolojik danışma hizmetlerinde birey ile ilgili herkesin anlayış ve işbirliği içerisinde çalışması gerekir
- Rehberlik ve Psikolojik danışma hizmetleri eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır.
- Rehberlik hizmetleri bireylerin tüm yönleriyle gelişmesine yöneliktir.
- Rehberlik hizmetlerinden tüm hayat boyunca yararlanılabilir.
- Rehberlik hizmetlerinde bireysel farklılıklara saygı esastır.
- Rehberlik hizmetlerinde toplumsal sorumluluk da ihmal edilemez.
- Rehberlik hizmetleri planlı, programlı, örgütlenmiş bir biçimde ve

profesyonel bir düzeyde sunulur.

- Rehberlik ve Psikolojik danışma hizmeti sunulacak birey ve öğrenciyi her yönüyle tanımak esastır (Taşdan ve Yalçın, 2008, 99–107).
- Psikolojik Danışmanın birincil yükümlülüğü danışanına benzersiz bir birey olarak davranması ve saygı duymasındır.
- Psikolojik Danışman eğitim, akademik kariyer, kişisel ve sosyal ihtiyaçları ile ilgili olarak her danışanın maksimum düzeyde gelişmesini teşvik eder (ASCA, 2004).

Ruh sağlığı alanındaki çeşitli meslek grupları için hazırlanan etik kural dokümanları, zaman içinde istenilen davranışın ne olduğu ile danışanın yararına olmayan davranışları açıklayan geniş kapsamlı belgeler haline dönüşmüştür; fakat bütün bunlar psikolojik danışmanın karşılaşacağı etik ikilemler için hazır reçete oluşturmamaktadır. Danışmanlar etik ile ilgili ilkeleri belirli durumlar için yorumlarken ve uygularken mantıklı hükümlerde bulunmaları gerekir. Buna göre etik kurallar sağlam nedenler oluşturmak ve meslek elemanlarının mümkün olan en iyi kararı vermek için başvurulacak kılavuz olarak düşünmeleri gerekir.

Hiçbir etik kural danışmanın karşılaştığı her güç durumda neyin uygun olduğunu veya izlenecek en iyi yolun hangisi olduğunu tam olarak açıklayamaz. Psikolojik danışmanlar etik davranış standartlarına bağlı olmayı, görev ve rollerini iyice benimseyip bunlara uygun davranma sorumluluğunu yüklenmişlerdir. Hizmet verdikleri kişilerin iyilikleri ve menfaatleri doğrultusunda ilgili kurumlarla işbirliği yapar ve onları bu alandaki başka uzmanlara gönderebilirler (Corey, 2005, 47).

Psikolojik danışmanlar etik ilkeler ve Türk PDR-DER tarafından ortaya konulmuş etik kuralların içeriğine ilişkin bilgi sahibi olmanın yanında karşılaştıkları etik ikilemlerin çözümünde izleyebilecekleri problem çözme aşamalarının vurgulandığı etik karar verme becerisine de sahip olmak durumundadırlar. Özellikle birbiriyle çelişmiş gibi görünen ilkeler, etik ile yasalar arasında ortaya çıkan çelişkiler, psikolojik danışman olarak çalışırken danışmanlık rolleri ile diğer roller arasındaki çelişkiler, özellikle okullarda görev yapan psikolojik danışmanlar

okullarda öğrenci, veli, okul idaresi arasında çatışan istekler ve olumsuz eğitsel koşullar etik ikilemlerin ortaya çıkışında rol oynamaktadır (Ergene, 2004,49–55).

Ülkemiz koşulları içinde psikolojik danışma hizmet alanının meslekleşme yolunda çözüm bulması gereken önemli sorunları vardır ve bu sorunlar arasında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri için belirlenen etik kuralların yasa kaynaklı mesleki yaptırımla desteklenmemesi sorunu da bulunmaktadır (Gümüş ve Gümüş, 2008, 275–295).

Türkiye’de psikolojik danışmanların yasal dayanak eksikliği nedeniyle bir “kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu (meslek odası)” çatısı altında örgütlenmemiş olması, hukuksal olarak sorumlu olmayacakları anlamına gelmez. Psikolojik danışmanlar, mesleki faaliyette bulunmak için üye olmalarını zorunlu kılacak ve mesleki yaptırımları uygulayacak meslek birliklerinin henüz oluşturulmamasına bağlı olarak, mesleki statülerinden kaynaklanan yükümlülükler niteliğini taşıyan mesleki etik kuralları ihlal etmeleri durumunda mesleki yaptırımlara uğramasalar bile; Borçlar Kanununun hükümleri çerçevesinde danışana karşı hukuken sorumludurlar. Ancak, psikolojik danışmanlar tarafından meslek disiplini ve ahlâkının korunması için Anayasanın 135. maddesinde düzenlendiği gibi “kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu” özelliğine sahip bir meslek birliğine bağlı olarak psikolojik danışma hizmetlerini yürütmeleri bir zorunluluk olarak görülmelidir. Bu zorunluluğun gereği olarak Türkiye’de psikolojik hizmetler alanında bir meslek birliğinin kurulmasına (Acar, 2003); ABD ve Avrupa ülkelerinde olduğu gibi psikolojik hizmetlerin yürütülmesine ilişkin ilkeleri ortaya koyan yasal düzenlemelere acilen ihtiyaç vardır (Gümüş ve Gümüş, 2008, 275–295).

Sonuçta, psikolojik danışma yardımının profesyonel ilkeler çerçevesinde verilmesi ve böylece yardım alan kişilerin korunması psikolojik danışmanların sözleşmeye dayalı ve cezai sorumluluk kuralları yanında, yaptırımlarla desteklenmiş mesleki kurallara tabi olması ile gerçekleştirilebilir. Bu nedenle, psikolojik danışma ve rehberlik alanında geçerli olan etik kurallar, yasal dayanağa sahip, -para cezasından, geçici ve/veya sürekli mesleki faaliyetten uzaklaştırmaya kadar uzanan- “mesleki yaptırımlarla” desteklenmedikçe “gerekli” yaptırım gücünden yoksun

olacaktır.

2.11.1. Psikolojik Danışma Sözleşmesinin Hukuksal Niteliği

Psikolojik danışman ve danışan arasında kurulan bir hukuksal ilişki olarak psikolojik danışma sözleşmesi (PDS), Borçlar Kanununun (BK) 386. ve 398. maddeleri arasında düzenlenen “vekâlet sözleşmesinin” bir görünümü olarak karşımıza çıkar. Vekâlet sözleşmesi Borçlar kanununda yer alan sözleşmeye ilişkin yapısal unsurların bir araya getirilmesiyle şu şekilde tanımlanabilir: Vekâlet sözleşmesi öyle bir sözleşmedir ki, vekil, müvekkil ile arasındaki özel güven ilişkisine dayalı biçimde, müvekkilin menfaatine ve hesabına olarak ve nispeten yersel, zamansal ve maddi bağımsızlık içerisinde bir işi, ücretsiz veya sözleşmede kararlaştırılmışsa ya da adet varsa ücretli olarak görmeyi borçlanır. Bu çerçevede psikolojik danışman “vekil”, danışan “müvekkil” konumundadır.

Psikolojik danışma sözleşmesi (PDS) bir borç sözleşmesidir. Bu sözleşmenin kurulmasıyla asli olarak psikolojik danışman danışana karşı onun psikolojik sorunlarının çözümüne yönelik profesyonel düzeyde faaliyette bulunmayı borçlanırken; danışan da psikolojik danışmanın problem çözme etkinliğine karşılık, kararlaştırılan ya da âdetin gerektirdiği belirli bir ücreti ödemeyi borçlanır. Psikolojik danışma sözleşmesi (PDS) psikolojik danışmanın problemi çözme yönündeki psikolojik yardımının zamana yayılması nedeniyle de sürekli bir borç ilişkisi niteliğine sahiptir (Gümüş ve Gümüş, 2008, 275–295).

Psikolojik danışmanın borçları;

a. Psikolojik danışmanın danışanın problemlerini çözmeye yönelik olarak psikolojik danışma sürecini “özenli” olarak yürütme (faaliyette bulunma) borcu

b. Psikolojik danışman’ın psikolojik danışma sürecini kişisel olarak yürütme borcu

c. Psikolojik danışmanın sadakat (dürüstlük) borcu

d. Psikolojik danışmanın danışana ve psikolojik danışma oturumlarına ilişkin kayıt tutma ve bu kayıtları saklama borcu

e. Psikolojik danışmanın danışanın bütünlük menfaatini koruma borcu

Danışanın Borçları;

a. Danışanın ücret ödeme borcu:

b. Danışanın psikolojik danışmanın bütünlük menfaatini koruma borcu (Gümüş ve Gümüş, 2008, 275–295).

Psikolojik danışmanın psikolojik danışma sözleşmesinden doğan borçlarını kusurlu olarak hiç veya gereği gibi yerine getirmemesi durumunda psikolojik danışman, PDS'den doğan borçlarını kusurlu ihlali nedeniyle danışanın uğradığı zararlardan sorumludur. Psikolojik danışman ayrıca kusurlu sözleşme ihlali nedeniyle danışanın kişilik değerlerindeki eksilme nedeniyle duyduğu acı ve üzüntüye karşılık danışana uygun bir manevi tazminat ödemekle de yükümlüdür (BK m. 47) (Gümüş ve Gümüş, 2008,275–295).

2.12. Mesleki Yetkinlik

Yetkinlik beklentisi, kişinin bir görev ya da davranışı başarıyla yerine getirme yeteneğine olan inancını ve aynı zamanda davranışsal ortamlardaki seçimini ve bir engelle karşılaşıldığında eyleme geçmedeki kararlılığı ile gösterilecek çabayı ifade etmektedir (Bandura, 1997:259).

Danışman yeterliliği, danışmanın yardım almak isteyen danışana etkili bir şekilde danışma yapabilme konusundaki algısı olarak tanımlanabilir. Danışman öz yeterliği ayrıca, danışmanın, danışma sürecinde danışmanlıkla ilgili davranışlar ve belirli klinik durumlarla baş edebilme konusunda kendi kapasitelerine dair yeterlik algılarıdır (Larson ve Daniels, 1998,179–218).

Okullardaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti yürüten danışmanların hem mesleki bilgi ve beceri açısından hem de kişisel özellikleri açısından bu hizmeti

yürütecek yeterlilikte olması gerekmektedir (Aysan ve Bozkurt, 2004).

Hamamcı; Oskargil ve İnanç'a (2004) göre yeni yayınları takip eden, gelişmeleri izleyen, hizmet içi eğitim programlarına katılan ya da zorlandığı durumlarda uzmanlara başvuran ve onlardan yardım alan psikolojik danışmanların gerçekleştirdiği rehberlik hizmetlerin etkililiği daha da artabilir.

Ülkemizde psikolojik danışma becerilerinin değerlendirilmesi ve bu becerilere ilişkin yeterlik düzeyleriyle ilgili araştırmaların yapılmaması, psikolojik danışman eğitiminin en büyük eksiklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca psikolojik danışman eğitimcilerimizin, psikolojik danışmanların becerikliliğini artırmak amacıyla, kullandıkları yöntemleri gözden geçirmeleri gerekmektedir (Yaka, 2005).

2.13. İlgili Araştırmalar

Son yıllarda ülkemizde psikolojik danışmanlarla ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar, psikolojik danışmanların sahip olmaları beklenen özellikler ve beceriler ile okul psikolojik danışmanlarının istihdamları üzerine odaklanmaktadır (Yalçın, 2006, 117–133). Ayrıca gerek yurtiçi gerekse yurt dışı çalışmalara baktığımızda araştırmaların büyük bir kısmı nicel yöntem kullanılarak yapılmıştır. Nitel veri analizi kullanarak yapılan çalışmalara ülkemize özgü sadece dört çalışmaya rastlanmış, yurt dışında da bu yöntemle yapılan çalışmaya rastlanmamıştır.

2.13.1. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi İle İlgili Araştırmalar

Kriz Dergisi (1993), tarafından düzenlenen rehber öğretmenleri bilgilendirme sempozyumunda 222 psikolojik danışmandan çalıştıkları alanda kendilerini yeterli bulup bulmadıkların değerlendirmeleri istendiğinde %51'i olumlu yanıt verirken %48 'i kendilerini yetersiz bulduğunu ifade etmiştir Bununla birlikte kendileri için çalışmalarına yardımcı olacak bir eğitim programı isteyenlerin %92' gibi yüksek bir oranda olması dikkati çekmektedir. Bu bilgiyle tutarlı olarak eğitim programından

yararlanmak için Kriz Merkezi ile işbirliği yapmak isteyenlerin oranı %85'tir. Bundan yola çıkarak psikolojik danışmanların mesleki gelişimlerine katkıda bulunacak hizmetiçi eğitime olan gereksinimin en acil sorun olarak ortaya çıktığını göstermiştir.

Bilgin (2000), yapmış olduğu çalışmada, farklı ülkelerde psikolojik danışma ve rehberlik eğitimini araştırmıştır. Psikolojik danışma ve rehberlik eğitiminin Amerika ve Türkiye'deki uygulamalarına ilişkin eleştiri ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Bu eleştiriler dikkate alınarak psikolojik danışma ve rehberlik eğitiminin Türkiye'de çağdaş düzeye ulaşabilmesi için öneriler sunulmuştur. Bu çalışmada yapılan araştırmaların sonucunu özetlemek gerekirse şunlar söylenebilir.

1. PDR eğitimi yurtdışında yüksek lisans düzeyinde verilmektedir.
2. PDR eğitimi ağırlıklı olarak eğitim fakültelerinde yapılanmıştır.
3. Eğitim fakültelerinde değişik adlarla da olsa PDR bir bölüm olarak bulunmaktadır.
4. PDR yüksek lisans eğitimi uzmanlaşma gerektirecek alanlara ayrılmıştır.
5. Türkiye'deki Psikolojik Danışma ve Rehberlik (Counseling and Guidance) program ismi yerine, Psikolojik danışma (Counseling), danışma psikolojisi (Counseling Psychology), Danışmanlık eğitimi(Counselor Education) adları programlarda geçmektedir.
6. PDR eğitimi yapanlara, özel alanlarıyla ilgili unvanları dâhil edilmeden, genelde psikolojik danışman (counselor) unvanı verilmektedir.
7. PDR eğitimi psikolojik danışma ve psikoloji ağırlıklı bir eğitimi içermektedir.
8. PDR eğitimi beceri kazandırmaya yönelik bir eğitimidir.

Aslan (2003), ortaöğretim kurumlarında çalışan alandan ve alan dışından rehber öğretmenlerin rehberlik ve psikolojik danışma etkinliklerine ilişkin görüşlerini karşılaştırmak amacıyla rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini sınıflandırarak on alt kategoriye (rehberlik ve psikolojik danışma programını geliştirme ve uygulama alanındaki hizmetler, psikolojik danışma alanındaki hizmetler, öğrencileri tanıma alanındaki hizmetler, bilgi toplama ve yayma, yerleştirme, araştırma ve

değerlendirme, konsültasyon) ayırmıştır. Bu kategorilere ilişkin görüşlere ait aritmetik ortalamalarda iki alan (oryantasyon, çevre ve veli) dışında diğer sekiz kategoride, alandan olan rehber öğretmenlerin ortalamaları, diğerlerinden yüksek olduğu görülmüştür. Ortaöğretim kurumlarında çalışan alandan ve alan dışından rehber öğretmenlerin rehberlik ve psikolojik danışma etkinliklerine ilişkin görüşlerini karşılaştırmak ve rehber öğretmenlerin mesleki etkinliklerini yerine getirememeye nedenlerini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmaya göre rehber öğretmenler

- Birinci sırada sınıf öğretmenlerinin rehberlik hizmetlerine yaklaşımını,
- İkinci sırada velilerin rehberlik hizmetlerine yaklaşımını,
- Üçüncü sırada okulun yakın çevresinde öğrencinin yönlendirilebileceği kurumun/ kurumların bulunmayışını ve rehberlik hizmetleriyle ilgili hizmet içi eğitimlerinin yetersizliğini, ortaya koymuştur.

Hamamcı, Murat ve Çoban (2004), psikolojik danışmanların yaşadıkları mesleki sorunları belirlemek ve mesleki anlamda ihtiyaç duydukları alanda kendilerini destek vermek ve eğitim programları geliştirmek için bir çalışma yapmışlardır. Araştırmaya okullarda çalışan 88 (50 erkek, 38 kadın) psikolojik danışman gönüllü olarak katılmıştır. Örneklemi psikolojik danışma ve rehberlik alan mezunları oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Mesleki Sorun Belirleme Anketi” ile toplanmıştır. Psikolojik danışmanların, okul yönetimi ile kendilerine gerekli araç gereçleri temin edilmesi ve çoğaltılması, görüşme için uygun mekânı sağlanması konularında sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Ayrıca, psikolojik danışmanlar, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin rehberlik ile ilgili bilgi ve anlayış eksikliği içinde olduklarını belirtmişlerdir.

Atıcı, Özyürek ve Çam (2005), okul danışmanlığı uygulamalarına katılan lisans öğrencilerinin okul danışmanlığı uygulamalarına ilişkin yetkinlik beklentisi algıları ile mesleki benlik saygılarının boylamsal olarak nasıl değiştiğini incelemişlerdir. Araştırmada hem nicel hem de nitel yöntemler kullanılmıştır. Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre; yetkinlik düzeyi düşük öğrencilerin mesleğe başlamaya tam

hazır olmadıkları ve kendilerini yetkin hissetmedikleri bulunmuştur. Araştırmaya katılanlar danışmanlık uygulamalarından sonra öğrenci rolünden çıkıp kendilerinin danışman gibi hissettiklerini, bu mesleğe verilen değer ve önemde artış olduğunu, mesleklerini sevdiklerini ve saygı duyduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca gerçek ortamda mesleki rehberlik ve bireysel psikolojik danışma gibi uygulamaları öğrendiklerini; kendilerinde çok yönlü görev algısının oluştuğunu; göreve başladıktan sonra hangi görevleri üstleneceklerini; mesleklerini icra ederken ne tür zorluklarla karşılaşabileceklerini öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

Bıçak (2006), resmi ilköğretim okulu rehber öğretmeninin, rehberlik hizmetleri kapsamında tanımlı görevlerini, diğer okul personeli ve kendi görüşlerine göre, ne ölçüde başarıyla gerçekleştirdiklerinin bulgulanması amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmanın örneklemini 15 okul müdürü, 32 müdür yardımcısı, 395 öğretmen ve 43 okul rehber öğretmeni oluşturmuştur. Bu araştırma için geliştirilen “İlköğretim Okulu Rehberlik Hizmetlerini Değerlendirme Ölçeği” uygulanmıştır. Bu araştırma sonucunda, rehberlik hizmetinin yürütülmesinde okul rehber öğretmeninin görevini değerlendirme düzeyi üzerine katılımcıların, yaş, cinsiyet, mesleki kıdem, görev, rehberlik hizmetleri kursuna katılma, okullarında rehber öğretmen bulunma süresi ve rehber öğretmenin mezun olduğu bölüm değişkenlerinin bazılarında etkisi önemli bulunmuştur. Okul müdürü, müdür yardımcısı, sınıf öğretmeni, branş öğretmeni ve okul rehber öğretmenlerinin görüşleri, ilköğretim okulu rehber öğretmenlerinin rehberlik etkinliklerini genel olarak iyi düzeyde gerçekleştirdiğini göstermiştir. “Psikolojik Danışma” alt boyutundaki görev maddelerinin genel olarak ($X = 3,75$) iyi düzeyde gerçekleştirdiği görülmüştür.

Polat (2007), İlköğretim okulları sekizinci sınıf öğrencilerinin okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik sevisinden yararlanma düzeylerinin belirlenmesi amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmaya 566 öğrenci katılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Öğrenciler, gereksinimleri olduğunda rehberlik hizmetlerinden yardım istemeyi düşünmektedirler. Ancak yardıma ihtiyaçları olduğunda yardım almaları konusunda öğrencilerin teşvik edilmeleri gerekmektedir.

2. Öğrenciler, rehberlik hizmetlerinin gerekliliğine ve önemine inanmaktadırlar.

3. Öğrenciler, sosyal problemlerin çözümünde rehberlik hizmetlerinden yardım istemektedirler. Öğrenciler, rehberlik hizmetlerinin öğrencilerin sosyalleşmesinde katkısı olduğunu ve rehber öğretmenlerin başkaları ile daha iyi sosyal ilişki kurduğunu düşünmektedirler.

4. Öğrenciler, bireysel sorunları ile ilgili psikolojik danışmandan yardım istemeyi düşünmektedirler. Ancak özel ve gizli bilgilerinin rehberlik servisi tarafından korunup korunmadığı konusunda kararsız kalmışlardır.

5. Öğrenciler ders çalışma ve ders başarısını artırmada rehberlik hizmetlerinden yardım almaktadırlar. Ancak bu anlamda yapılan çalışmalarını yetersiz görmektedirler

6. Öğrenciler, okula uyum sağlamada rehberlik hizmetlerinin önemli katkısının olduğunu düşünmektedirler.

7. Belirlenen alt problemlerle ilgili özellikle okul ve gelir durumu değişkenine göre anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür.

Poyraz (2007), orta dereceli okullarda yürütülen rehberlik hizmetleri üzerine bir araştırma yapmıştır. Araştırmaya 533 öğretmen, psikolojik danışman, yönetici ve 548 öğrenci katılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen okul rehberlik hizmetleri ölçeği kullanılmıştır Buna göre rehberlik alt hizmet alanlarında (okula ve duruma alıştırma, müşavirlik, bilgi toplama ve yayma, yöneltme, çevre, veli ve okul işbirliği, izleme, araştırma)gerçekleştirilen hizmetlerin yürütülmesi ile çeşitli demografik değişkenler arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Anadolu liselerinde rehberlik hizmetlerinin diğer liselere göre daha iyi durumda olduğu; psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanından mezun olan psikolojik danışmanların puanlarının, alan dışından mezun olan psikolojik danışmanların puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca mezuniyet sonrası eğitim alan psikolojik danışmanların görev yaptığı okullarda rehberlik hizmetleri daha iyi durumda olduğunu göstermiştir.

Yüksel (2008), ortaöğretimdeki öğrenci görüşlerine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmada gerekli bilgileri toplamak amacı ile “Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma, 235 ortaöğretim öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrenciler PDR hizmetlerini en çok verilen hizmetten en az verilen hizmete doğru sırasıyla konsültasyonluk hizmeti, yöneltme-yerleştirme hizmeti, izleme hizmeti, çevre ve veli ile ilişkiler hizmeti, oryantasyon hizmeti, araştırma ve değerlendirme hizmeti, bilgi toplama ve yayma hizmeti, bireyi tanıma hizmeti ve psikolojik danışma hizmeti olarak belirtmişlerdir. Araştırma sonuçları, cinsiyete ve akademik başarıya göre PDR hizmetlerini değerlendirme puanlarının anlamlı olarak farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin PDR hizmetlerini tanımasının, okul psikolojik danışmanını tanımanın ve okul psikolojik danışmanının okullarda mutlaka bulunması gerektiğini düşünmenin PDR hizmetlerinin değerlendirilmesi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmüştür. Ancak, okul psikolojik danışmanının PDR hizmetlerini tanıması, okul psikolojik danışmanın sorunlarının çözümüne yardımcı olacağına ilişkin inanç, mesleki rehberlik yardımını almanın ve eğitsel rehberlik yardımını almanın PDR hizmetlerinin değerlendirilmesi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı da görülmüştür. Araştırma sonuçlarına bir bütün olarak bakıldığında PDR hizmetlerin yaklaşık olarak % 56 düzeyinde yapıldığı görülmüştür.

Özabacı, Sakarya ve Doğan (2008), Eskişehir ilinde görev yapan okul yöneticilerinin PDR hizmetlerine ilişkin görüşlerinin, demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediği belirlemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Bu araştırmada araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan “Okul Rehberlik Hizmetlerine Dönük Değerlendirme Anketi”. Çalışmanın örneklemini 198 okul yöneticisi oluşturmuştur. Bu araştırma sonucunda yöneticiler, her okulda bir psikolojik danışman bulunması gerektiğini, PDR servisinin sürekli bir birim olarak okulda yer almasının öğrenci gelişimi açısından yararlı olacağını, düşündüklerini belirtmişlerdir

Selen (2008), liselerdeki PDR servislerinin etkililiğine ilişkin öğretmen, öğrenci ve psikolojik danışmanların algılarının cinsiyet, okulda bulunan psikolojik

danışman sayısı, psikolojik danışmanların psikolojik danışman olarak çalışma süreleri, psikolojik danışman başına düşen öğrenci sayısı, okulda bulunan PDR servisinin hizmet verme süresi, mesleki kıdem, psikolojik danışmanların şu an görev yaptıkları lisede çalışma süreleri, mezun oldukları lisans programı ve liselerin bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmaya 77 psikolojik danışman, 130 öğretmen ve 389 öğrenci katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırma için geliştirilen “Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinin Etkililiğini Değerlendirme Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırmanın bulguları PDR servisinin algılanan etkililiğinin okulda bulunan psikolojik danışmanın psikolojik danışman olarak çalışma süresine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı, PDR servisinin algılanan etkililiği, öğretmenlerin ve öğrencilerin okullarının bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik düzeyine göre incelendiğinde, her iki grupta da anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. PDR servisinin algılanan etkililiğinin okulda bulunan psikolojik danışman’ın psikolojik danışman olarak çalışma süresine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur.

Parlak (2008), 2006–2007 yılında uygulanmaya başlanan Ortaöğretim Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı ile ilgili psikolojik danışmanların görüşlerini incelemek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışmanlarla görüşme yapmıştır. Araştırmada betimsel yöntem kullanılmıştır. İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlar incelenmiş, programın olumlu ve düzeltilmesi gereken yönleri ile ilgili veri toplanmış ve öneriler geliştirilmiştir. Araştırma sonucuna göre; Okulun bileşenleri olan öğretmen ve yöneticilerin rehberliğe bakış açılarının değişmesi, rehberliğin işlevinin ve görevlerinin neler olduğuna dair bilgilendirmeleri gerekmektedir. Ayrıca üniversitelerde öğretmen adaylarına rehberliğin içeriği ve önemi ile ilgili yeterli düzeyde eğitim verilerek, öğretmen adaylarının rehberliğin bir ekip işi olduğunu kavramaları sağlanmalıdır. Öğretmen adaylarına bu ekipte ve rehberliğin yürütülmesindeki önemlerinin vurgulanması gerekmektedir.

Özdemir (2008), Anadolu liselerinde görev yapan idareci ve öğretmenlerin

rehberlik hizmetlerini benimseme düzeylerini tespit etmek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmaya 14 okuldan 236 idareci ve öğretmen katılmıştır. Araştırma sonunda idareci ve öğretmenlerin rehberlik hizmetlerini benimseme düzeylerinin geçmiş yıllara göre arttığı fakat henüz istenen seviyeye ulaşmadığı saptanmıştır.

Karakuş (2008), ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışman, sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenlerinin konsültasyon çalışmaları hakkındaki görüşlerinin bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini ve hangi konularda konsültasyon yapıldığını incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmaya Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim okullarında görev yapan 19 psikolojik danışman, 167 sınıf öğretmeni ve 100 sınıf rehber öğretmeni olmak üzere toplam 286 kişi katılmıştır. Araştırma nicel ve nitel olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada araştırmaya katılanlara araştırmacı tarafından geliştirilen “ Konsültasyon Hizmetleri Değerlendirme Anketi ikinci aşamada Konsültasyon Hizmetleriyle İlgili Görüşme Formu” kullanılmıştır. Görüşme bulgularına göre psikolojik danışmanların sınıf öğretmenleriyle daha çok sınıf rehberliği çalışmaları ve öğrencilerde görülen davranış sorunlarıyla başa çıkma ve bireysel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler için Bireysel Eğitim Planı hazırlama konularında konsültasyon çalışması yaptıkları ortaya çıkmıştır. Sınıf öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenlerinin öğrencilerle ilgili olarak daha çok başarı düşüklüğü, davranış sorunları ve ailevi sorunlarda psikolojik danışmandan yardım aldıkları; psikolojik danışmanın yardımda bulunurken öğrenci ve veli görüşmesi yaptığı; öğrencilerle ilgili sınıf öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenlerinden bilgi aldığı; gerekli gördüğünde öğrenciyi ilgili kurumlara sevk ettiği; sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenlerinin çoğunluğunun öğrenci sorunlarıyla ilgili olarak psikolojik danışmandan aldıkları yardımların sorunların çözümünde etkili olduğunu düşündükleri görülmüştür. Psikolojik danışmanlarla yapılan görüşmelerde izledikleri bir konsültasyon modelinin bulunmadığı; konsültasyon modelleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Psikolojik danışmanların konsültasyon çalışmalarını yürütürken daha çok sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenleri ile bireysel görüşme yaptıkları, çeşitli konularda bilgilendirmek amacı ile toplantı ve seminerler düzenledikleri veya doküman hazırlayıp verdikleri ortaya çıkmıştır.

2.13.2.Mesleki Yetkinlik İle İlgili Araştırmalar

Corey'e (2005) göre etkili bir psikolojik danışmanın bir kimliği vardır. Kim olduğunu, ne olabileceğini, yaşamdan ne istediğini, kendisi için önemli olanın ne olduğunu bilir. Aşağıda okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik beklentileriyle ilgili yapılan araştırmalar özetlenmiştir.

Johnson ve diğerleri, (1989), mezun danışmanlardan oluşan bir uygulama öncesi sınıfında 50 yüksek lisans öğrencisi üzerinde gerçek yaşamda danışman yetkinliğindeki değişiklikleri ve yetkinlik ve performans arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya yönelik bir çalışma yapmışlardır. Danışma eğitimi alacak olan 12 kişilik ve danışma eğitimi almayacak 12 kişilik kontrol grubu oluşturulmuştur. Danışma eğitimi alacak gruba danışanın problemini anlama, tanımlama ve açıklama ve ayrıca danışana problemleri ile ilgili yeni bakış açıları geliştirebilmesine yardımcı olma konularında iki aşamalı bir eğitim verilmiştir. Her aşamadan sonra Danışman Yetkinlik Beklentisi Ölçeği uygulanmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda danışma eğitimi alan öğrencilerin yetkinliğinin arttığı fakat bunun beceri performansı ile ilişkisinin zayıf olduğu görülmüştür. Danışma almayan ve yüksek yetkinlik beklentisine sahip olan danışma öğrencilerinin diğerlerine göre daha iyi bir performans göstermişlerdir. İlk ölçümde düşük yetkinlik beklentisine sahip olan öğrencilerin yüksek yetkinlik beklentisine sahip olan öğrencilere göre daha zayıf bir performans sergiledikleri görülmüştür.

Fagan ve Wise (2000), yaptıkları çalışma sonucunda danışmanların temel becerilerini şöyle sıralamışlardır:

1. Değerlendirme,
2. Konuya hâkim olma,
3. Eleştirel düşünme,
4. Bilgi toplama,
5. Okul kayıtlarını kontrol,
6. Test yapma,
7. Görüşme yapma,

8. Rapor yazma,
9. Ailelerle görüşme,
10. Öğretmenlerle görüşme.

Al-Darmaki (2005), danışman yetkinlik beklentisi ile problem çözme ve durumsal ve kişisel kaygı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Birleşik Arap Emirlikleri'nde bir çalışma yapmıştır. Çalışmaya 113 kadın ve erkek (105 kadın; 8 erkek) gönüllü olarak katılmışlardır. Katılımcılara The Counseling Self-Estimate Inventory (COSE), Problem-Solving Inventory (Problem Çözme Envanteri), ve State-Trait Anxiety Inventory (Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri) uygulanmıştır. Çalışma sonucunda yapılan değerlendirmelerle elde edilen bulgular, danışman yetkinlik beklentisi ile problem çözme ve durumsal ve kişisel kaygı arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Uslu ve Arı (2006), psikolojik danışmanların danışma becerisi düzeylerini incelenmek amacıyla bir çalışma yapmıştır. 110 psikolojik danışmana fiziksel ve psikolojik dinleme yardım becerileri değerlendirme formu (FPDYBDD) uygulanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre; psikolojik danışmanlar kendilerinin tüm fiziksel dinleme danışma becerilerinde “iyi” düzeyde olduklarını, değerlendirdikleri söylenebilir; psikolojik dinleme danışma becerileri düzeylerinin “yetersiz” düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. İlgili becerilerin cinsiyet ve kıdeme göre değişmediği gözlenmiştir.

Yaka (2005), ilk ve ortaöğretim okullarında ve RAM'larda çalışan psikolojik danışmanların temel psikolojik danışma becerilerine ilişkin yeterlik düzeylerin bazı değişkenler açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya 220 psikolojik danışman katılmıştır. Araştırmada kullanılacak verileri elde etmek için Psikolojik Danışma Beceri Ayırt Etme Ölçeği (PDBAÖ) kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre; üniversite öğrenimi dışında temel psikolojik danışma becerileri ile ilgili herhangi bir eğitim programına katılmayanların, içerik yansıtma tepkileri kısmındaki “etkili ve etkisiz psikolojik danışman tepkilerini”, bir eğitim programına katılanlara göre daha iyi ayırt ettikleri bulunmuştur. İlköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların, içerik yansıtma tepkileri kısmındaki “etkili ve etkisiz psikolojik

danışman tepkilerini” RAM’ larda çalışan psikolojik danışmanlara göre daha iyi ayırt ettikleri görülmüştür. “Etkili ve etkisiz psikolojik danışman tepkilerini” kadınların erkeklere göre; RPD mezunlarının diğer lisans programlarından mezun olanlara göre daha iyi ayırt etmesi araştırmanın en belirgin sonuçları olarak görünmektedir. Açık biçimde görülen sonuçlardan biri de psikolojik danışman olarak çalışma süreleri arasında, “etkili ve etkisiz psikolojik danışman tepkilerini” ayırt etme yeteneği açısından anlamlı bir fark bulunmamasıdır.

Özgün (2007), Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bulunan ilköğretim ve ortaöğretim okullarında ve Rehberlik Araştırma Merkezi’nde çalışan psikolojik danışmanların kişilik özellikleri ve mesleki yetkinlik beklentileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı İlköğretim, Ortaöğretim okullarında ve Rehberlik Araştırma Merkezi’nde görev yapan 188 psikolojik danışmanla yapılmıştır. Psikolojik danışmanların, kişilik özellikleri “Hacettepe Kişilik Envanteri” ile mesleki yetkinlik beklentileri ise “Okul Psikolojik Danışmanı Yetkinlik Beklentisi Ölçeği” ile ölçülmüştür. Araştırma sonucunda, psikolojik danışmanların kişilik özellikleri puanlarının yüksek olduğu ve kişilik özellikleri ile danışman yetkinlik beklentileri arasında düşük düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır. Mezuniyet düzeyine göre kendini gerçekleştirme ve duygusal karalılık boyutlarında yüksek lisans mezunları lehine anlamlı bir fark olduğu; ancak, sosyal ilişkiler, sosyal normlar ve antisosyal eğilimler boyutlarında ve danışman yetkinlik beklentisinde mezuniyet düzeyine göre bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Karçkay (2008), “Farklı Eğitim Programı Mezunu Psikolojik Danışmanların Mesleki Yeterlilikleri ve İş Doyumlarının İncelenmesi” adlı bir çalışma yapmıştır. Araştırmaya katılan 90 rehber öğretmene Kuzgun, Aydemir-Sevim ve Hamamcı’nın (1999) geliştirdiği Mesleki Yeterlilik Ölçeği ile Hackman ve Oldman (1980), tarafından geliştirilen İş Doyum Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; çalışılan okul türü ve eğitim düzeyi değişkenlerinin Mesleki yeterlilik üzerinde anlamlı yordayıcı değişkenler olduğunu belirtilmiştir. Ayrıca alan mezunu okul psikolojik danışmanları için mesleki yeterliliği yordayan değişken çalışılan okul türü, alan dışı mezun olan okul psikolojik danışmanlar için hizmet içi eğitime katılma

sıklığı olarak bulunmuştur. Mezuniyet alanlarına göre danışmanlar arasında mesleki yeterlilik düzeyleri açısından farklılaşmanın olmaması bulgusu, alan mezunu olmadığı halde okullarda danışman çalışanların okul danışmanlığı için gerekli bilgi ve becerileri eğitimleri sırasında almadıkları düşünüldüğünde dikkat çekicidir. Çalışma, kurumun fiziksel şartlarını yetersiz değerlendiren danışmanların, kurum şartlarını yeterli değerlendirenlere göre daha düşük düzeyde iş doyumlarının olduğunu göstermiştir.

2.13.3. Psikolojik Danışmanların Rollerine İlişkin Yapılan Araştırmalar

Okul psikolojik danışmanlarının değişen rolleri, üzerinde önemle durulan konulardan birisidir. Geçmişte dar bir çerçevede sunulan hizmetlerin artık daha da yaygınlaştırılması gerektiği düşünülmektedir.

Pişkin (1989), orta dereceli okullarda görevli yönetici, öğretmen ve danışmanların ideal ve gerçek danışmanlık görev algıları ile okul danışmanlarının görevlerini istenilen düzeyde yerine getirmelerini engelleyen nedenleri incelemiştir. Araştırmaya Ankara'daki resmi ortaokul ve liselerde görevli yönetici, öğretmen ve danışmanlar katılmıştır. Araştırmada; bu kişilerin danışmanlık görevlerine ilişkin ideal algıları genel olarak yetersiz bulunmuştur. Almış oldukları puanlara bakıldığında en yüksek ortalama puan alan grubun danışmanlar, en düşük grubun ise öğretmenler olduğu belirlenmiştir. Yönetici grubun puanı ise danışmanlardan düşük, ancak öğretmenlerden yüksek bulunmuştur. Bu grupların ideal algıları ile gerçek algıları arasında ise genel olarak farklar bulunmuştur. İdeal ve gerçek danışmanlık görev algıları arasındaki en büyük fark yönetici grubuna ilişkin bulunan farklar diğer iki gruptan daha yüksek bulunmuştur. İdeal algılar ve gerçek algılar arasında farkın en düşük olduğu grup ise danışman grubu olarak bulunmuştur. Yönetici ve öğretmenlerin rehberlik çalışmalarını yeterince desteklemeyip, danışmanlarla işbirliğinden kaçındıklarını bulmuştur.

Partin (1993), psikolojik danışmanların zamanının çoğunu neye harcadıklarını araştırmıştır. Çalışmasında Danışmanlar için en fazla zaman tüketen faaliyetleri belirlemiştir.

- a) Test/ Öğrenci değerlendirme,
- b) Yerleştirme ve izleme faaliyetleri,
- c) Psikolojik Danışmanlık
- d) Mesleki gelişim,
- e) Kaynak koordinasyon hizmetleri
- f) Kaynak koordinasyon hizmetleri
- g) İdari ve dini hizmetler,
- h) Psikolojik danışmanlıkla ilgisi olmayan aktiviteler.

Nazlı (2007), psikolojik danışmanların rehberlik hizmetlerinde yaşanan değişimleri ve buna paralel olarak yeni rol ve görevlerini nasıl algıladıklarını belirlemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Bu çalışmada nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırma verileri 11 devlet ilköğretim okulunda görev yapan 11 psikolojik danışmandan, görüşme formu yöntemi ile elde edilmiştir. Veri analizinde betimsel içerik analizi yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre; Psikolojik danışmanların eğitim sistemini bir bütün olarak değerlendirme ve yeni paradigmaları algılamada güçlük çektikleri; rehberlikteki değişime rağmen kendi rollerinde bir değişimi algılamadıkları; görüşme tekniğinde ve müşavirlik rollerinde kendilerini yeterli bulurken, psikolojik danışma, sınıf rehberliği ve program yönetiminde yetersiz buldukları; değişen sisteme uyum sağlamak için mesleki gelişimlerini artırmak istedikleri belirlenmiştir.

Owen ve Owen- Korkut (2008), “Okul Psikolojik Danışmanlarının Rol ve İşlevleri: Yöneticiler ve Psikolojik Danışmanların Görüşleri” ile ilgili yaptıkları araştırmanın bulgularına bakıldığında psikolojik danışmanların, yöneticilere göre kendi rol ve işlevleriyle ilgili daha az olumlu algılara sahip oldukları görülmektedir. Bu durum, derslerde literatüre dayalı olarak oluşturulan ideal psikolojik danışman rol ve işlevlerinin üzerinde fazla durulmasıyla açıklanabilir. O nedenle PDR eğitimi

sırasında rol ve işlevlerde ideal olandan söz ederken aynı zamanda, belirsizliklerine rağmen MEB'in psikolojik danışmanlardan beklentileri üzerinde daha fazla durulması anlamlı olabilir. Bunun yanı sıra, derslerde kullanılmak üzere alanda halen çalışmakta olan psikolojik danışmanlardan, okullarda onlardan hangi rol ve işlevlerin daha fazla beklendiğinin belirlenmesi de işe yarayabilir.

Korkut-Owen ve Owen (2008), tarafından yapılan araştırma sonucunda da, psikolojik danışmanların bireysel danışmaya daha az zaman harcadıklarını, yönetsel işlere ise daha fazla zaman ayırdıkları bulunmuştur. Psikolojik danışmanların zaman kullanımı ile ilgili idealde düşündükleri ile gerçekte kullandıkları zaman arasında anlamlı farklılıklar olduğu; görev dışı işleri yapmak durumunda kalan psikolojik danışmanların, yeterli düzeyde PDR hizmeti veremedikleri bulunmuştur.

2.13.4. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentilere İlişkin Araştırmalar

Özdemir (1991), "Bazı Değişkenlerin Liselerdeki Öğretmen, Danışman ve Yöneticilerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentilerine Etkisi" adlı araştırmasında liselerdeki öğrenci, öğretmen, danışman ve yöneticilerin PDR hizmetlerinden beklentilerini ve bu beklentilerin bazı değişkenler açısından fark gösterip göstermediğini incelemiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şöyle özetlenebilir:

1. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden; yaşı küçük olan öğrencilerin, yüksek olanlardan; sınıf düzeyi yüksek olan öğrencilerin, sınıf düzeyi düşük olanlardan; kentte yaşayan öğrencilerin, köyde yaşayanlardan PDR hizmetlerinden beklentilerinin önemli düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

2. Eğitim formasyonu veren okullardan mezun olan öğretmenlerin, eğitim formasyonu vermeyen okullardan mezun olan öğretmenlerden; meslek dersleri ve felsefe grubu öğretmenlerinin, diğer branşlardan olanlardan; hizmet öncesi veya hizmet-içi eğitimlerinde rehberlik dersi alan öğretmenlerin almayan öğretmenlerden PDR hizmetlerinden beklentilerinin önemli düzeyde daha yüksek olduğu

bulunmuştur. Ancak, kadın öğretmenlerle, erkek öğretmenler; yaşı büyük olan öğretmenlerle, yaşı küçük olan öğretmenler; meslek tecrübesi çok olan öğretmenlerle, az olanlar arasında PDR hizmetlerinden beklentileri yönünden önemli bir fark bulunmamıştır.

3. Öğrenimleri sırasında rehberlik dersi okuyan danışmanların, okumayanlardan PDR hizmetlerinden beklentilerinin önemli düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak kadın danışmanların, erkeklerden; Felsefe grubu ile PDR'den olan danışmanların, diğer branşlardan olanlardan; meslek tecrübesi fazla olan danışmanların, az olan danışmanlardan; hizmet-içi eğitimlerinde rehberlik kursuna katılan danışmanların, katılmayanlardan; yaşı büyük olan danışmanların, küçük olanlardan, fakülte bitiren danışmanların, diğer yüksek okul bitirenlerden PDR hizmetlerinden beklentileri yönünden önemli bir fark bulunmamıştır.

4. Yaşı küçük yöneticilerin, yaşı büyük olanlardan; hizmet-içi eğitimlerinde rehberlik kursuna katılan yöneticilerin, katılmayanlardan PDR hizmetlerinden beklentilerinin önemli düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak, fakülte bitiren yöneticilerin, diğer yüksek okulları bitirenlerden; yöneticilik tecrübesi çok olan yöneticilerin, az olanlardan; öğrenimleri sırasında rehberlik dersi okuyan yöneticilerin, okumayanlardan; PDR hizmetlerinden beklentilerinde önemli düzeyde bir fark olmadığı bulunmuştur.

Deniz (1993), "Liselerdeki Yönetici, Sınıf Öğretmeni ve Ders Öğretmenlerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Beklentilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi" adlı araştırmasında; yönetici, sınıf öğretmeni ve ders öğretmenlerinin PDR hizmetlerine ilişkin fazla sayıda ve yaygın beklentilerinin yanı sıra bazı önemli ve yanlış beklentilerinin olduğu gözlenmiştir. Okul rehberlik servisi bulunan yöneticilerin beklentilerinin bulunmayanlardan; hizmet süresi 6-10 olanların 0-5 yıl olanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sınıf öğretmenlerinin ise cinsiyetlerine göre bayanların beklentilerinin erkeklerden daha fazla olduğu, rehberlik dersi alıp almama, mezun olunan fakülte, branş ve hizmet sürelerine göre bir farklılık göstermediği anlaşılmıştır.

Tatlılıoğlu (1999), ortağretim okullarında okuyan օđrenciler ile bu okullarda gօrev yapan yօneticiler ve օđretmenlerin P.D.R. hizmetlerine ilişkin değerlendirmeleri ve beklentileri ortaya koymak ve bu beklentilerin bazı değişkenler açısından farklılık gօsterip gօstermediđine bakmak amacıyla araştırma yapmıştır. Araştırma 8 ortağretim okulundan 129 օđrenci ile 27 idareci ve 102 օđretmen üzerinden yürütülmüştür. Grupların ortağretim okullarındaki P.D.R. hizmetlerine ilişkin beklentilerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen, "P.D.R. Hizmetlerinden Beklentiler Anketi" kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara gօre; օđrencilerin օđrenim gօrdkleri alanlara gօre rehberlik servisinden beklenti düzeyi birbirinden օnemli օlde farklılık gօstermektedir; օđrencilerin devam ettikleri okulun türü, օđrenim gօrdkleri alan, rehberlik servisinin olup-olmaması, yaş grubu ve velisinin meslek türü gibi değişkenler açısından beklentileri farklılaşmaktadır. Cinsiyet ve kaçıncı sınıfta օđrenim gօrdkleri gibi değişkenlere gօre ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Yօnetici ve օđretmenlerin gօrev ve mezuniyet gibi değişkenler açısından rehberlik beklentileri farklılık gօsterirken, branş ve kıdem değişkenleri açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Güvendi (2000), ilköğretim okulları ikinci kademesinde yürütülmekte olan rehberlik etkinlikleri ve օđrenci beklentilerine ilişkin bir araştırma yapmıştır. İlkօđretim okullarında rehberlik etkinliği olarak nelerin yapıldığı, օđrenci beklentileri ile yürütülmekte olan rehberlik etkinlikleri arasında uyumun bulunup bulunmadığı sorularına cevap aranmıştır. Bilgi toplamak üzere hazırlanan anket, beş ilköğretim okulunda toplam 200 օđrenciye uygulanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara gօre; yürütülmekte olan rehberlik etkinliklerinin daha çok şekil düzeyinde kaldığı, օđrencilere ulaşılamadığı, օđrenci beklentileri ile yürütülen etkinlikler arasında uyum bulunmadığı, beklentilerde cinsiyete gօre bir farklılığın bulunmadığı türünde bilgiler elde edilmiştir.

Sօker (2007), rehber օđretmeni olan ilköğretim okulundaki sınıf ve branş օđretmenlerinin sınıf yօnetimi konusunda okullarındaki rehberlik servisinden beklentileri değerlendirilmiştir. Bu araştırma kapsamında, օđretmenler için iki bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda

- İlköğretim öğretmenleri sınıf yönetimi konusunda okullarındaki rehberlik servislerini yeterli görmekte ve öğrencilerini bu servisle çalışmaya teşvik etmektedirler.

- İlköğretim öğretmenleri sınıf yönetimi konusunda okullarındaki rehberlik servislerinden yeterince faydalanmaktadırlar.

- İlköğretim öğretmenleri sınıf yönetimi konusunda okullarındaki rehberlik servislerinin faydalı olduğuna inanmaktadırlar.

- İlköğretim öğretmenleri sınıf yönetimi konusunda rehberlik servisleriyle sıklıkla işbirliğine gitmektedirler.

Başaran (2008), ilköğretimde çalışan yönetici ve sınıf rehber öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerinden beklentilerinin belirlenmesi amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmaya ilköğretim okullarında görev yapan 30 yönetici ve 270 sınıf rehber öğretmeni katılmıştır. Araştırma verileri araştırmacı tarafından hazırlanan anket aracılığıyla elde edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ise:

1. Yönetici ve sınıf rehber öğretmenlerin %73'ü, en çok problemi olan öğrencilerle psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında mülakat yapılmasını beklemektedirler.

2. Yönetici ve sınıf rehber öğretmenlerinin %43'ü, en çok rehberlikle ilgili televizyon programlarının izletilmesinin faydalı ve gerekli olduğunu düşünmektedirler.

3. Yönetici ve sınıf rehber öğretmenlerinin %40'ı, en çok öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkaracak çalışmalar yapılmasını beklemektedirler.

4. Yönetici ve sınıf rehber öğretmenlerinin %42'si, en çok yapılan psikolojik danışma ve rehberlik çalışmalarının sonuçlarının çevreye tanıtılmasını beklemektedirler.

5. Yönetici ve sınıf rehberi öğretmenlerinin %99'u problemi olan öğrencilerle yapılan mülakatlar sonucunda gerekli kişilerle görüşülmesinin gerekli olduğunu düşünmektedirler.

6. Yönetici ve sınıf rehber öğretmenlerinin %1'i, en az psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında yönetici ve öğretmenlerin işbirliği içinde çalışmalarının gerekmediğini düşünmektedirler.

7. Yönetici ve sınıf rehber öğretmenlerinin %99'u ilköğretim okullarındaki yöneticilerin ve öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini işbirliği içinde yürütmelerini beklemektedirler.

Aktepe (2008), rehber öğretmenlerin yönetici ve öğretmenlerden mesleki beklentileri konulu bir araştırma yapmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket aracılığıyla 177 rehber öğretmene uygulanmıştır. Araştırmanın elde edilen bulguya göre; rehber öğretmenlerin beklentileri; cinsiyet, görev yaptığı kurum, kıdem yılı ve görev yaptığı okuldaki öğrenci mevcudu değişkenleri arasında anlamlılık bulunmuştur.

Yukarıda özetlenen araştırmalar incelendiğinde, PDR hizmetlerinin yürütülmesinde ülkemizde birçok sorun yaşanmaktadır. Yapılan uygulamalar ve çalışmalar incelendiği zaman da görüleceği gibi bu gün Türkiye genelinde ilk ve ortaöğretim kurumlarında uygulanan rehberlik hizmetlerinden istenilen verim tam olarak sağlanamamaktadır. 1950'lerden sonra ülkemizde gelişmeye başlayan rehberlik hizmetleri, psikolojik danışmanın sayısının yetersizliği, psikolojik danışmaların üniversite düzeyinde aldıkları eğitimin yeterli ve uygulamaya dönük olmaması, okul yönetici ve öğretmenlerinin yeterli rehberlik anlayışına sahip olmamaları, mesleki araç ve gereçlerin yetersizliği gibi nedenlerden dolayı istenilen seviyeye ulaşamamıştır.

BÖLÜM3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, katılımcıların özellikleri, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Çalışmada, okullarda çalışan psikolojik danışmanların ve öğretim elemanlarının mesleğe ilişkin bazı konulardaki algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, betimlemeye dayalı niteliksel bir araştırma modeli benimsenmiştir.

Araştırma, betimsel yöntemle gerçekleştirilmiştir. Veri toplama tekniği olarak da yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış, içerik analizi ile analiz edilmiştir. Nitel araştırma; "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algılar ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütünsel bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma biçimidir" (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 19). Ayrıca Kuş (2003, 77) nitel araştırmayı "Şeyleri doğal ortamda, fenomenleri, insanların onlara atfettikleri anlamlar sayesinde anlama girişimi" olarak tanımlamıştır.

Nitel araştırmanın kapsamlı bir tanımını yapmak güç ise de bir takım temel özelliklerde söz etmek mümkündür. Bu özellikler nitel araştırmanın daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir. Nitel araştırmanın temel özellikleri şunlardır:

- 1)Doğal ortama duyarlık
- 2) Araştırmacının katılımcı rolü
- 3) Bütüncül yaklaşım
- 4) Algıların ortaya konması

5) Araştırma deseninde esneklik

6) Tümevarımcı analiz

7) Nitel veri

Nitel araştırma desenlerinden farklı olarak, nitel araştırmalarda sınırları açık seçik belirlenmiş bir başlangıç noktası ve bu başlangıç noktasından hareketle izlenen ve araştırma sürecinde değişmeyen belirli aşamalar söz konusu değildir. Nitel araştırma, araştırma sürecinin çeşitli aşamaları arasındaki karşılıklı etkileşimi, esnekliği ve ilişkiyi ön plana çıkarmaktadır. Bu nedenle nitel araştırma deseni esnek bir yaklaşımı gerektirir ve başta ortaya çıkan desen araştırma süreci içinde karşılaşılan yeni durumlara ve bulgulara göre yeniden biçimlendirilebilir.

3.2.Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu on bir devlet üniversitesinden 8 erkek ve 4 kadın toplam 12 öğretim elemanı ve İzmir, İstanbul, Erzurum, Hatay, Ankara, Malatya illerinden 3 erkek ve 9 kadın olmak üzere toplam 12 psikolojik danışman oluşturmuştur.

Çalışma grubunu seçerken danışman eğitimcilerin hem köklü üniversitelerden hem de daha yeni kurulmakta olan üniversitelerden olmasına; ayrıca psikolojik danışmanların seçiminde de Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde çalışıyor olmalarına dikkat edildi. Çalışma grubunun seçiminde Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinin temsil edilmesi sağlanmaya çalışıldı.

3.3.Verilerin Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırma verilerini elde etmek için görüşme yöntemlerinden, yarı yapılandırılmış görüşme formu tekniği kullanılmıştır. Görüşme formu, katılımcının perspektifini anlamaya, deneyimlerini ve duygularını ortaya çıkarmaya olanak veren bir yöntemdir. Görüşme formu tekniği, araştırmaya katılan farklı bireylerden aynı tür bilgilerin alınması amacı ile hazırlanır. Araştırmacı, önceden hazırladığı konu ya da

alanlara sadık kalarak, hem önceden hazırlanan hem de görüşme esnasında ortaya çıkan konuları daha da derinleştirmek için ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir. Görüşmeci görüşme sırasında soruların cümle yapısını ve sırasını değiştirebilir, bazı soruların ayrıntısına girebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 93–96). Bu araştırmada görüşme formundaki sorular hiçbir değişiklik yapılmadan sorulmuştur.

Görüşme en yaygın gruplama şekliyle, yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmamış görüşme ve yarı-yapılandırılmış görüşme şeklinde sınıflandırılabilir. Yarı-yapılandırılmış görüşmelerde bir dizi soru hazırlanır, hazırlanan soruların tamamı her görüşülen kişiye yöneltilir. Eğer bir sorunun cevabı verilirken başka bir soru da cevaplandıysa soru tekrar sorulmaz ya da cevabın tam verilmediği düşünülüyorsa, soru sorulurken "Az önce bu konuyla ilgili söylediklerinize eklemek istediğiniz bir nokta var mı?" diye sorulur. Bu tür görüşmede, görüşülen kişinin gereksinimleri doğrultusunda araştırmacı soruları sorarken sorulara ilişkin ek açıklamalar yapabilir (Berg, , akt: Öncül, 1998).

Görüşme formu hazırlanırken tamamen yarı yapılandırılmış görüşme formu formatı kullanılmıştır. Görüşme soruları hazırlanırken psikolojik danışma alanında yapılan tezler ve makaleler taranmış ve 52 soru hazırlanmıştır. Daha sonra bu 52 sorudan üç uzman yardımıyla 20 sorudan oluşan görüşme formu uygulanmaya hazır hale gelmiştir. Hem öğretim elemanlarına hem de psikolojik danışmanlara ortak sorular sorulmuştur. Görüşmelerde katılımcılara sorulan sorular aşağıdaki gibidir:

3.3.1. Görüşme Soruları

1. Şu anda üniversitelerde uygulanan rehberlik programının güçlü ve zayıf yanları, olumlu ve olumsuz yönleri dikkate alınarak, programın hangi yönleri, ne şekilde değiştirilebilir?
2. Psikolojik danışmandan mesleki açıdan neler beklenmektedir?
3. Psikolojik danışmandan mesleki açıdan neler beklenmelidir?
4. Mesleğinizi icra ederken en çok hangi durumlarda kendinizi mutlu ve verimli hissediyorsunuz?

5. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından psikolojik danışmanlara verilen hizmet-içi faaliyetlerin yeterliliğini nasıl değerlendiriyorsunuz?
6. Psikolojik danışmanların lisans eğitiminde aldığı dersleri çalıştığı kurumlarda ne derecede, nasıl kullandığını düşünüyorsunuz?
7. İlköğretim ve ortaöğretim öğrencileri ve veliler rehberlik servislerinin çalışmaları hakkında yeterli bir fikre sahip midir?
8. Psikolojik danışmanlar mesleki gelişmeler hakkında üniversitelerden yardım alıyorlar mı? Daha çok hangi konuda yardım alıyorlar?
9. Şu anda okullarda uygulanan rehberlik ve psikolojik danışma programını ne derece uygun buluyorsunuz? Değişmesini istediğiniz yönleri hangileridir?
10. Psikolojik danışmanları aşan durumlarda yardım alınabilecek kişi, kurum ve kuruluşlar var mıdır? Hangi kurumlar vardır?
11. Okullarda psikolojik danışma uygulamalarında karşılaşılan zorluklar nelerdir?
12. Öğretim elemanları alandaki uygulamaları yeterince takip edebiliyorlar mı?
13. Lisans eğitiminde alınan hangi dersler ve çalışmalar alanda çalışanların işini kolaylaştırmaktadır?
14. Lisans eğitimi psikolojik danışman olabilmek için yeterli midir? Psikolojik danışmanlar bunun dışında, başka hangi eğitimi almalıdırlar?
15. Alanda çalışanlar için rehberlik ve psikolojik danışma alanında neler değişirse psikolojik danışmanlar için daha iyi olur?
16. Psikolojik danışmanların okul içinde kabul edilme düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz?
17. Üniversitelerde süpervizyonla ilgili derslere yeterli düzeyde yer veriliyor mu? Bu derslerin yeterlik düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz?
18. Mesleğinizi icra ederken mesleki etik ilkelerine ne kadar dikkat ediyorsunuz? Etik ile ilgili karşılaştığınız sorunlarda neler yapıyorsunuz?

Görüşme için psikolojik danışmanlar ve öğretim elemanlarından randevu alınmış, belirlenen gün ve saatlerde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Danışmanların onayı alınarak görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve bu kayıtlar bilgisayar ortamında yazılı metinlere dönüştürülmüştür. Görüşmeye ilk olarak bireysel

bilgilerin alınmasıyla başlanmış daha sonra katılımcılara daha önceden görüşme formu yaklaşımı ile hazırlanan sorular yöneltmiştir. Görüşmeler ortalama 15–35 dakika arasında tamamlanmıştır. Yukarıda belirtildiği gibi bütün görüşmecilere standart sorular sorulmuş bazı görüşmeciler kısa cevaplar verdiği gibi bazı görüşmecilerde çok daha uzun cevaplar vermişlerdir bu nedenle de görüşmenin süresi bazı görüşmeciler için 15 dk. sürmüşken bazı görüşmeciler için 35 dk. sürmüştür.

3.3.2.Verilerin Dökümü

Görüşmeler tamamlandıktan sonra ses kayıtlarının yazıya dökümü gerçekleştirilmiştir. Kayıtlarının dökümü sırasında duyulan her konuşma duyulduğu şekliyle, düzeltme yapılmadan, görüşmeci ve görüşülen sırasıyla yazılmıştır. Analiz sırasında danışmanlara ve danışman eğitimcilere 1'den 12'ye kadar olan numaralardan biri verilmiştir. Ayrıca danışmanın cinsiyetini belirlemek için “K” veya “E” harfi kullanılmıştır. Danışmanların ifadelerinden alıntı yapıldığında bu kodlar örneğin, ÖEK1 (öğretim elemanı, kadın,1), ÖEE5 (öğretim elemanı, erkek, 5) ve PDK2 (psikolojik danışman kadın, 2) ve PDE6 (psikolojik danışman, erkek,6) gibi alıntılarının sonuna eklenmiştir.

3.3.3.Verilerin Çözümlemesi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Nitel verilerin içerik analizinde amaç, yarı-yapılandırılmış görüşme formuna verilen cevaplardan birbirine benzeyen verileri belirli temalar çerçevesinde bir araya getirerek, bunları okuyucunun anlayacağı biçimde organize etmektir. Bunun sağlanabilmesi içinde içerik analizinde verilerin kodlanması, temaların bulunması, verilerin kodlara ve temalara göre organize edilmesi ve tanımlanması, bulguların yorumlanması aşamaları takip edilir.

Kategorilerin oluşturulmasında ilk olarak görüşmede kullanılan sorular göz önünde bulundurulmuştur. Örneğin; “ Psikolojik danışmandan mesleki açıdan neler beklenmektedir?” sorusuna gelebilecek cevaplar için “beklentiler” kategorisi

oluşturulmuştur. Bu şekilde toplam 18 kategori oluşturulmuştur. Daha sonra bu kategorilerden temalar ve alt temalar oluşturulmuştur. Kodlama listesi ve temaların oluşturulması aşamasında üç uzman ve beş yüksek lisans öğrencisi görüşüne başvurulmuş ve farklı temalar altında yer alan kodlamalar yeniden incelenmiştir. Araştırmacının kendisi ve uzmanların yapmış olduğu analizler karşılaştırılmış ve görüş birliğine varılan yerler aynen bırakılmış, görüş ayrılığı olan yerlerde, veriler araştırmacı ve uzmanlar tarafından okunmuş ve üzerinde uzlaşma sağlanarak yeniden düzenlenmiştir. Görüşme verilerinde kodları altında toplayacak ana temalar daha çok görüşme soruları ve literatür doğrultusunda belirlenmiştir. Aşağıda verilerden elde edilen temalar listesi yer almaktadır.

Lisans Programının Niteliğinin Değerlendirilmesi
Psikolojik Danışmandan Mesleki Beklentiler
Mesleki Doyum
Hizmetçi Eğitimlerin Değerlendirilmesi (Niteliği)
Verilen Eğitimlerin Çalışma Alanlarına Uygunluğu
Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Veli ve Öğrenciler Tarafından Nasıl Algılandığı
Psikolojik Danışmanların Çevreyle İlişkileri
Milli Eğitime Bağlı Okullarda Uygulanan PDR Programlarının Değerlendirilmesi
Okullarda PDR Uygulamalarında Karşılaşılan Güçlükler
PDR Alanını İyileştirmeye Yönelik Öneriler
Okulda Psikolojik Danışmanın Kabulünü Etkileyen Etmenler
Süpervizyon Eğitimi
Mesleki Etik

İçerik analizi sonucunda ortaya çıkan kavram ve temaların sunumunda tablolardan yararlanılmıştır. Görüşme verilerinin araştırma raporu haline getirilmesinde öncelikle var olan durumu betimlemek esas alınmıştır. Son olarak sunulan bulgular araştırmacı tarafından yorumlanarak araştırmanın amacı ile ilgili

sonuçlar çıkartılmıştır. Daha sonra ‘kesit alma yöntemi’ ile bulgular kısmında katılımcılardan alınan, görüşmeler sırasında en çok tekrar edilen ve en çarpıcı kesitler, açıklamaları desteklemek üzere ilgili bölüme yerleştirilerek sunulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında araştırma problemi kapsamında yapılan görüşmeler ile ilgili bulgular sunulmuştur. Bulguların sunumunda çizelgeler kullanılmıştır.

4.1.Lisans Programının Niteliğinin Değerlendirilmesi

Bu ana temadaki veriler incelendiğinde, “lisans ders programının değerlendirilmesi”, “lisansda alınan derslerin niteliği” ve “lisans eğitiminin psikolojik danışman olabilmek için yeterli olup olmadığı” olarak üç alt temaya ulaşılmıştır.

4.1.1 Lisans Programının Değerlendirilmesi

Araştırmanın “Şu anda üniversitelerde uygulanan rehberlik programının güçlü ve zayıf yanlarını, olumlu ve olumsuz yönlerini ve önemini dikkate alarak, programın hangi yönlerinin, ne şekilde değiştirilebileceğini düşünüyorsunuz?” sorusu için yapılan içerik analizi sonucunda elde edilen sonuçlar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo.1.Lisans ders programının niteliğinin değerlendirilmesi ilişkin frekanslar

Öğretim Elemanları				Psikolojik Danışmanlar			
Programın olumlu yanları		Programın olumsuz yanları	Frekans	Programın olumlu yanları	Frekans	Programın olumsuz yanları	Frekans
Danışma becerilerinin verilmesi	3	Uygulamada yetersizlik	7	Lisans programının rehberlik boyutunda yeterlik	3	Mesleki kimlikte sıkıntı	6
Yeterli eleman yetiştirilmesi	2	Öğretim elemanı göre öğrenci sayısının fazlalığı	5	Uygulama derslerinde artış	1	Psikolojik Danışmanların donanımlı yetiştirilmemesi	5
Lisansüstü eğitiminde alt programlar açılması	2	Süpervizyon verilmesi ve konsültasyon hizmetleri ile ilgili eksiklikler	2			Uygulamada yetersizlik	4
Kişilerarası ilişkilerde yeterlilik	1	Lisans programının süresinin yetersizliği	2			Psikolojik danışma boyutunda yetersizlik	4
		Eğitimde yeterli uygulama örneklerinin sunulmaması	2				
		Hocaların yeterlilikleriyle ilgili ölçütlerin belirlenmemesi	2				

Tablo 1’de görüldüğü gibi lisans ders programının niteliğinin değerlendirilmesinde öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların bu soruya öneri vermedikleri; lisans programının daha çok olumlu ve olumsuz yönlerini ifade ettikleri görülmektedir. Lisans programının olumlu yanları olarak; “yeterli eleman yetiştirilmesi”, “temel danışma becerilerinin verilmesi”, “lisansüstü eğitiminde alt programlar açılması”, “rehberlik boyutunda yeterlik” ön plana çıkarken programın olumsuz yönleri olarak da; “mesleki kimlikte sıkıntı”, “psikolojik danışmanların donanımlı yetiştirilmemesi”, “uygulamada yetersizlik”, “psikolojik danışma boyutunda yetersizlik” ön plana çıkmaktadır.

“Bence bir kere bir felsefesi yok. Dayandığı temeller neler bir vizyonu yok yani ne yetiştirmek istiyor. Uygulama becerilerini kazandıracak bir program değil. Teorik bir takım derslerin bir araya getirildiği, kendi içinde dayandığı temelleri olmayan noksan bir program bence. Tümüyle değiştirilmesi gerekir.”(ÖEE12)

“Çok yakından takip edemiyorum ama kendi eğitimimi değerlendirdiğimde danışmanlık becerilerini geliştirmeye yönelik eğitimlerinin arttırılmasının etkili olacağını düşünüyorum.” (PDE10)

“Biz rehber öğretmen statüsüyle değil daha çok psikolojik danışma ve rehberlik diye mezun olduğumuzdan daha çok geniş bir alana hükmedeceğimizi düşünerek mezun olduk. Ama içeriği de öyleydi. Verdikleri teorik bilgiler o şekildeydi; ama sonra rehber öğretmen oluyoruz. Eğitimle öğretmenlik arasında hiçbir bağlantı yok... Bence lisans eğitimi yetersiz.” (PDK10)

Bu temadaki veriler genel olarak incelendiğinde öğretim elemanlarının lisans ders programı hakkında psikolojik danışmanlardan daha çok olumsuz algıya sahip oldukları ve çok farklı alanlarda yetersizlikten bahsederken bunun aksine psikolojik danışmanların ifade ettikleri yetersizliklerin belirli alanlarda yoğunlaştığı gözlenmiştir. Ayrıca her iki grubunda lisans ders programı hakkındaki olumsuz algularının daha yoğun olduğu belirlenmiştir.

4.1.2. Lisans Alman Derslerin Niteliği

Tablo.2. Lisans eğitiminde alınan hangi derslerin alanda çalışanların işini kolaylaştırdığına ilişkin frekans dağılımı

Öğretim Elemanları		Psikolojik Danışmanlar	
Lisans Dersleri	Frekans	Lisans Dersleri	Frekans
Bireysel ve grupla psikolojik danışma	13	Bireysel ve grupla psikolojik danışma	11
PDR İlke ve teknikleri	5	Staj çalışmaları	5
Staj çalışmaları	4	Araştırma Teknikleri	4
Bireyi tanıma teknikleri	3	Özel Eğitim	2
Çocuk ve ergen gelişim dersleri	2	Genel Psikoloji	2
Araştırma teknikleri	2	Psikolojik Testler	1
Grup rehberliği	2	Çocuk ve ergen gelişim dersleri	1
Etik dersi	2	PDR İlke ve teknikleri	1
Danışma Kuramları	1		

Tablo:2’de görüldüğü gibi “Lisans eğitiminde alınan hangi dersler ve çalışmalar alanda çalışanların işini kolaylaştırmaktadır?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde frekansların “uygulama dersleri”, “staj çalışmaları”, “bireysel psikolojik danışma”, “PDR ilke ve teknikleri” ve “bireyi tanıma teknikleri”, “çocuk ve ergen gelişimi”, “grup rehberliği”, “etik dersi” etrafında kümелendiği görülmektedir.

“Bireyi tanıma teknikleri, şu anda yeni grup rehberliği, etikle ilgili alınan dersler, uygulama dersleri, test dışı ölçme teknikleri. Bu dersler bence işlerini kolaylaştırıyor. Birde staj var son sınıflarda kurum deneyimi. Şimdi bir ders konuldu okullarda hizmet uygulamaları bence bu faydalı olacak.” (ÖEK:7)

“Psikolojik danışma ve Rehberlik, gelişim psikolojisi, bireysel ve grupla psikolojik danışma ve test dışı ölçme teknikleri, bireyi tanıma teknikleri gibi” (PDK3:15)

Bu temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar tarafından lisansta alınan derslerin tümünün en az bir kez dile getirildiği ve hem öğretim elemanları hem de psikolojik danışmanların verdikleri cevapların birbirine paralel olduğu gözlenmektedir.

4.1.3.Rehberlik Psikolojik Danışmanlık Eğitim Süresinin Niteliği

Tablo.3. Lisans eğitiminin psikolojik danışman olabilmek için yeterli olup olmadığına ilişkin dağılım

Frekans				
	Öğretim Elemanları	Psikolojik Danışmanlar	Toplam	%
Yeterli	4	2	6	19
Yeterli değil	7	8	15	72
Diğer	1	2	3	9
Toplam	12	12	24	100

Tablo:3'te görüldüğü gibi “ Lisans eğitimi Psikolojik Danışman olabilmek için yeterli midir? Psikolojik Danışmanlar bunun dışında, başka hangi eğitimi almalıdırlar?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde psikolojik danışman olabilmek için lisans eğitimini katılımcıların %19'u yeterli bulurken;

“ Şimdiki gençler benden çok daha iyi. Donanımlarını kısıkanıyorum. Travma, şiddet, ihmal-istismar vb. konuları çok güzel öğreniyorlar”(PDE11:18) ;

Buna rağmen katılımcıların %72'si lisans programının psikolojik danışman

olmak için yeterli olmadığını dile getirmişlerdir.

“Lisans programlarının çok ciddi bir şekilde ele alınıp asgari müştereklerinin belirlenmesi dediğim gibi 38 lisans programı var şu anda bir ortaklık yaratıp herkesin buna uymasını ve bunu savunmasını sağlamak gerekir işe oradan başlanması gerekir.” (ÖEE12);

“Kesinlikle hayır. Bence 4 yıl rehberlik 2 yıl psikolojik danışmanlık olmak üzere 6 yıllık bir eğitim verilmeli. Ayrıca okullara uzman olarak atanmalıdırlar”. (PDK9:5)

Ayrıca öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların %9'u lisans eğitiminin yeterliliğinin hem kişiye hem de lisansta verilen eğitimin niteliğine bağlı olduğunu ifade etmiştir. Öğretim elemanlarının ve psikolojik danışmanların lisans eğitiminin psikolojik danışman olmak için yeterli olması için birtakım önerilerde bulunmuşlardır. Bu öneriler tablo:4'de verilmiştir.

Tablo:4 Lisans eğitiminin psikolojik danışman olmak için yeterli hale gelmesine ilişkin öneriler

Öğretim Elemanları	Frekans	Psikolojik Danışmanlar	Frekans
Uygulama derslerinin arttırılması	5	Uygulama derslerinin arttırılması	3
Lisans eğitim programının daha nitelikli hale getirilmesi	3	Lisans eğitim programının daha nitelikli hale getirilmesi	2
Yüksek lisans uzmanlık alanlarının olması	3	Lisans eğitimi süresinin uzatılması	2
Üniversiteler arasındaki farklılıkların giderilmesi	3		
Lisans eğitimi süresinin uzatılması	2		
Yüksek lisans derecesine ihtiyaç var	2		

Bu temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; öğretim elemanları ve

psikolojik danışmanların çoğunluğunun dört yıllık lisans eğitiminin yeterli olmadığını, lisans programının daha uzun bir sürece yayılması gerektiği algılarına sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca bu alt temadaki bulgu ile lisans programının niteliği temasındaki (“lisansüstü eğitiminde alt programlar açılması”, “psikolojik danışmanların donanımlı yetiştirilmemesi”, “uygulamada yetersizlik”), bulgular birbiriyle örtüşmektedir. Ayrıca çalışma grubu lisans eğitiminin nitelikli hale getirilmesi için, “Uygulama derslerinin artırılması”, “lisans eğitim programının daha nitelikli hale getirilmesi”, “yüksek lisansta uzmanlık alanlarının olması”, “lisans eğitimi süresinin uzatılması”, “üniversiteler arasındaki farklılıkların giderilmesi” gibi önerilerde bulunmuşlardır.

4.2. Psikolojik Danışmandan Mesleki Beklentiler

Bu ana temadaki veriler incelendiğinde “Psikolojik Danışmandan neler beklenmektedir” ve “neler beklenmelidir” şeklinde iki alt temaya ulaşılmıştır.

4.2.1. Psikolojik Danışmandan Neler Beklenmektedir

Tablo.5 Psikolojik Danışmandan neler beklenmektedir temasına ilişkin frekanslar

Öğretim Elemanları	Frekans	Psikolojik Danışmanlar	Frekans
Yeterlilik alanlarının üstünde beklentiler	17	Görev alan giren ve girmeyen her konuda iyi olma beklentisi	13
		Yeterlilik alanlarının üstünde beklentiler	8
Toplam	17		21

Tablo 5’te görüldüğü gibi “ psikolojik danışmandan mesleki açıdan neler beklenmektedir?” sorusuna öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların verdikleri ifadeler incelendiğinde hem öğretim elemanlarının hem de psikolojik

danışmanların danışmanlardan yeterliliklerinin çok üstünde beklentilerin olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Bu bulguya destek olabilecek iki öğretim elemanı ve iki psikolojik danışmanın ifadesi aşağıdaki gibidir:

“Psikolojik danışmandan neler bekleniyor, kendisinin yapabileceği şeylerin çok üstünde şeyler bekleniyor alanda düşününce. Az malzemeyle donanık, sınırlı yeterlilikleri var ama birçok problemi çözmesi bekleniyor ama bunu yapabilecek yeterliğe sahip olduğunu söyleyemeyiz çünkü lisans programıyla o beceriyi vermiyoruz biz”.(ÖEK4)

“Her türlü soruyu danışmanın çözmesi bekleniyor. Aslında danışmanlar milli eğitimde daha çok projeyi yürüten bireyler olarak görülüyor. Projeleri takip eden kişiler gibi böyle bir ihtiyaç var. İhtiyaç olunca yardım alınmaya çalışıyor. Fakat psikolojik danışmalar esas bir kere öğrencilerin, bireylerin kişisel gelişim konusunda ailelere özellikle katkıda bulunmasına ihtiyaç var.” (ÖEE2)

“Şartlar göz önünde bulundurulunca beklentinin fazla olduğunu düşünüyorum. Okulda alanıyla ilgili olsun olmasın her türlü çalışmada yer alması bekleniyor. Bütün öğrencilerle bireysel olarak ilgilenmesi de beklentiler arasında.250 öğrenciniz varsa bunu belki yapabilirsiniz ama sayı 500 ve üzerine çıkınca bu ne kadar mümkün olabilir ki?” (PDK4)

“Psikolojik danışmandan her şey yapması beklenmekte. Eğer bir okulda psikolojik danışmansan hem idareciliği, hem öğretmenliği bileceksin; hem arabulucu olacaksın, hem sağlıkçı gibi davranacaksın, gereğinde öğrencinin kulağını çekeceksin, joker gibi her zaman her yerde olacaksın.” (PDK3)

Bu alt temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; her iki grubun da psikolojik danışmanlardan yeterlik alanlarının çok üstünde beklentilerin olduğu algısına sahip oldukları belirlenmiştir. Bunun nedeni olarak psikolojik danışmanların görev sınırlarının net olmayışı gösterilebilir.

4.2.2. Psikolojik Danışmandan Neler Beklenmelidir

Tablo.6 Psikolojik Danışmandan neler beklenmelidir temasına ilişkin frekanslar

Öğretim Elemanları	Frekans	Psikolojik Danışman	Frekans
Mesleğin gerektirdiği ilkelere göre davranma	12	Yönetmelikte belirlenmiş görevler	7
Psikolojik danışma becerilerini iyi biliyor olma	11	İletişim becerilerine sahip olma	4
İyi kişilik özelliklerine sahip olma	6		
Yönetmelikte belirlenmiş görevler	5		

Tablo 6’da görüldüğü gibi “**Sizce bir psikolojik danışmandan mesleki açıdan neler beklenmelidir?**” sorusuna öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların verdikleri ifadeler incelendiğinde; “mesleğin gerektirdiği ilkelere göre davranma”, “psikolojik danışma becerilerini biliyor olma”, “iyi kişilik özelliklerine sahip”, “yönetmelikçe belirlenmiş görevler” ve “iletişim becerilerine sahip olma” gibi beklentilerin olması gerektiği vurgulanmıştır.

Ayrıca öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların bu alt temaya verdikleri ifadeler incelendiğinde bazı anahtar kavramlar kullandıkları görülmüştür. Bu kavramlar aşağıda tablo şeklinde gösterilmiştir:

4.2.3. Psikolojik Danışmandan Mesleki Beklentiler İle İlgili Ortak Anahtar Kavramlar

Tablo.7 Psikolojik Danışmanlardan neler beklenebileceği ile ilgili görüşlerde beliren ortak anahtar kavramlar ilişkin frekanslar

Frekans				
	Öğretim Elemanları	Psikolojik Danışmanlar	Toplam	%
Bireye saygı	3	1	4	25
İnsan ilişkilerine duyarlı olma	2	1	3	19
Profesyonelce davranma	4	2	6	37
Etik İlkeleri kullanma	2	1	3	19
Toplam	11	5	16	100

Bu bulgulara destek olabilecek iki öğretim elemanın ve iki psikolojik danışmanın ifadesi aşağıdaki gibidir:

“..Psikolojik danışmanların yapmaları gerekenler yönetmeliklerle belirlenmiş durumda ama bunun dışında alanda çalışanların özellikle ben mesleği etiğe uygun davranmalarını, insan ilişkilerine duyarlı olmaları yeterli ilişki kurmalarını bekliyorum ve temel birtakım ilkelerimize uymalarını bekliyorum yani işte bu insanı kabul, demokratik olma, insani özelliklerine saygı gibi ilkelere uymalarını biraz daha hoşgörü, toleranslı olmalarını bekliyorum. Tabi bir de bu mesleği savunmalarını bekliyorum yani görevlerini, rollerini iyi yapmalarını ve bunun içinde odalarında oturup tırnak içinde diyorum terapist rolünü uygulamamalarını yani bu rolü oynamamalarını çünkü biz terapist yetiştirmiyoruz. Psikolojik danışma ilke ve tekniklerini bilen bunları çalışma alanında uygulamada okullarda daha çok grup rehberliği üzerine uygulamalar yapmalarını bekliyoruz tabi birde ben mesleki gelişimlerini sürdürmelerini bekliyorum... Çünkü biz genel bazı

temel becerileri veriyoruz ama örneğin bir anaokulunda ya da bir lisede çalışıyorsa orda biraz daha farklı becerilerini geliştirmesi bekleniyor. Bu nedenle de mesleki gelişimlerini sürdürmesini bekliyoruz.” (ÖEK1)

“Profesyonellik beklenmektedir. Psikolojik danışma becerilerini biliyor ve uyguluyor olması ve tabii ki de etik kurallarına uygunluk beklenmektedir.” (ÖEK9)

“Önce psikolojik danışmanın ne olup ne olmadığı iyice anlaşılması ve anlatılması gerekiyor. Ondan sonra beklentiler belirlenebilir. (PDK6)

“Önce standartları belirlenmeli, çalışma alanının basamakları belli olmalı. Ne alanda çalışacağı belli olmalı ki ona göre beklentiler belirlensin.” (PDK1)

Bu alt temadaki veriler genel olarak incelendiğinde psikolojik; danışmanlardan mesleki kimliğin gerektirdiği rollerin ve yönetmelikçe belirlenmiş görevlerinin beklenmesi şeklindeki algıların ön plana çıktığı belirlenmiştir.

4.3. Mesleki Doyum

Tablo.8 Mesleki doyuma ilişkin frekans değerleri

Öğretim Elemanları	Frekans	Psikolojik Danışmanlar	Frekans
Derslerden sonrası alınan tepkiler	14	Psikolojik danışma becerilerini kullanmak	11
Mezun öğrencilerden alınan olumlu geribildirimler	7	Danışanda olumlu gelişim görme	9
PDR alanına katkıda bulunmak	6	Çalışmaların takdir edilmesi	6
Danışanda olumlu değişimler olması	5		

Tablo 8’de görüldüğü gibi “Mesleğinizi icra ederken en çok hangi durumlarda kendinizi mutlu ve verimli hissediyorsunuz?” sorusuna öğretim elemanlarının ve psikolojik danışmanların verdikleri ifadeler incelendiğinde; “dersler sonrası alınan tepkiler”, “psikolojik danışma becerilerini kullanmak”, “mezun öğrencilerden alınan geri bildirimler”, “ PDR alanına katkıda bulunmak”, “çalışmaların takdir edilmesi”, “danışanda olumlu değişimler olması” gibi doyum alanlarının olduğu belirlenmiştir.

“Daha önce hamdım şimdi pişme evresindeyim Mevlana’nın sözü gibi..yaptım yeterliyim hiçbir zaman söyleyemezsiniz. Gelişime açık olmalısınız. Ben mesleğimden hoşnudum. Yani mesleğimden doyum sağlıyorum. Psikolojik Danışma alanına hizmet etmekten kıvanç duyuyorum.”(ÖEE11)

Hem öğretim elemanlarının hem de psikolojik danışmanların psikolojik danışma rollerinden doyum aldıkları gözlenmiştir.

“Bir öğrencinin uçurumun kenarından kurtulmasında payım olmuşsa o zaman işe yaradığımı düşünüyorum ve bu bana müthiş bir zevk veriyor. Mesleğimle gurur duyuyorum.”(PDK3:15)

Bu temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; hem öğretim elemanları hem de psikolojik danışmanlar için doyum alanlarının mesleki yeterlilik ve psikolojik danışmanlık rolleri etrafında kümelenildiğini görülmektedir.

4.4.Hizmetiçi Eğitimlerin Niteliği

Tablo.9 Hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin yeterliliğiyle ilgili frekanslar

Frekans				
	Öğretim Elemanları	Psikolojik danışmanlar	Toplam	%
Yeterli	-	5	5	21
Yetersiz	12	5	17	70
Diğer	-	2	2	8
Toplam	12	12	26	100

Tablo 9’da görüldüğü gibi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Psikolojik Danışmanlara verilen hizmet-içi faaliyetlerin yeterliliğini nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna verdikleri ifadelerin analizleri sonucunda öğretim elemanlarının hiçbiri hizmetiçi eğitimleri yeterli bulmazken, psikolojik danışmanların %21’i bu hizmetleri yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir.

“Çok özel çalışmalar var. Bu çalışmaların büyük çoğunluğu RAM’larda çalışan arkadaşlara yönelik. Bu eğitimlerden yararlanabilmeyi isterdim.” (PDE10)

Buna karşın öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların %70’i hizmetiçi eğitimlerini yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir.

“Kabaca yetersiz diyebilirim çünkü MEB’in bu konudaki anlayışı belli zaten. Hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin içeriği dolu değil dolayısıyla bu anlamda tazeleme, yenileme yaptığını düşünmüyorum.” (ÖEE12)

Psikolojik danışmanların %8’i ise hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin içeriğini bilmedikleri için bu konuda bir yorum yapmanın yanlış olacağını belirtmişlerdir.

Ayrıca öğretim elemanlarının ve psikolojik danışmanların hizmetiçi eğitimlerin amacına ulaşması için öneride bulunmuşlardır. Bu öneriler Tablo:10’ da

ifade edilmiştir.

Tablo:10 Hizmetiçi eğitimlerin verimli hale getirilmesi için öneriler

Öğretim Elemanları	Frekans	Psikolojik Danışmanlar	Frekans
Hizmetiçi eğitimler daha nitelikli hale getirilmelidir	6	Hizmetiçi eğitimler daha nitelikli hale getirilmelidir	3
Hizmetiçi eğitimlerin sayısı artırılmalıdır	4	İhtiyaç analizleri yapılmalıdır	3
İhtiyaç analizleri yapılmalıdır	3	Hizmetiçi eğitimlerin sayısı artırılmalıdır	2
Amaca uygun mekânlar seçilmelidir	2		

Bu temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; öğretim elemanlarının ve psikolojik danışmanların hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin nitel ve nicel olarak yetersiz olduğu algısına sahip oldukları buna karşın her iki grup da okul rehberlik hizmetlerinin kalitesinin artırılması için psikolojik danışmanların mesleki gelişimlerinin sürdürülmesi gerektiği konusunda hemfikir oldukları belirlenmiştir. Ayrıca her iki katılımcı grubun hizmetiçi eğitimlerin nitelikli hale getirilmesi için verdikleri önerilerin birbiriyle örtüştüğü gözlenmiştir.

4.5.Verilen Eğitimlerin Çalışma Alanlarına Uygunluğu

Tablo.11.Verilen eğitimlerin çalışma alanlarına uygunluğuna ilişkin frekanslar

Frekans				
	Öğretim elemanları	Psikolojik Danışmanlar	Toplam	%
Uygun	4	4	8	29
Uygun değil	8	9	17	61
Diğer	2	1	3	10
Toplam	14	14	28	100

Tablo 11’de görüldüğü gibi “Psikolojik Danışmanların lisans eğitiminde aldığı dersleri (yani formasyonu) çalıştığı kurumlarda ne derecede, nasıl kullandığını düşünüyorsunuz?” sorusuna verdikleri ifadelerin analizleri sonucunda öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların %29’u lisansta alınan derslerin çalışma alanlarına uygulanabildiğini ve yeterli olduğunu;

“Lisans eğitimi fazla bile geliyor bize. Eğer layıkıyla kullanılırsa. Bazen bizim arkadaşlar tembellik ediyorlar yani işlerin içerisine girmiyorlar, rehavete kapılıyorlar; kendilerini öğretmen gibi görmeye başlıyorlar. Buda bence büyük bir sıkıntı aslında.” (ÖEE2)

Buna rağmen öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların %61’i lisansta alınan derslerin yetersiz olduğu ve uygulamada sıkıntı yaşadıkları algısına sahip oldukları belirlenmiştir.

“Sadece kullandığımız birkaç anket var... Bence lisansta aldığımız bilgiler çokta kullanılmıyor. İyi bir şekilde test tekniklerini bilirsek bunu kullanıyoruz onlar gerçekten bizim işimize yarıyor. Onun dışında aldığımız dersler genel kültür olarak bir üstünlük getiriyor. Stajın yarım döneminde aldıklarım, o zamana kadar okuldan aldıklarımın daha iyiydi.” (PDK1:10)

Buna ilaveten öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların %10’u bunun psikolojik danışmanın yeterliliğine bağlı olduğunu, bu konuda fakülteler arasında ciddi bir farklılığın olduğuna dair farklı görüşler öne sürmüşlerdir.

Bu temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; öğretim elemanlarının ve psikolojik danışmanların çoğunluğunun lisansta alınan eğitimin çalışma alanına uygun olmadığı algısına sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca çalışma grubu lisansta verilen eğitimin çalışma alanına uygulanmasını kolaylaştıran ve zorlaştıran nedenlerden bahsetmişlerdir. Bu nedenler Tablo:12’de gösterilmiştir.

Tablo.12. Lisansta verilen eğitimlerin çalışma alanlarına uygunluğuna ilişkin frekanslar

Öğretim Elemanları				Psikolojik Danışmanlar			
Kolaylaştırıcı unsurlar	Fre	Zorlaştırıcı Unsurlar	Fre	Kolaylaştırıcı unsurlar	Fre	Zorlaştırıcı Unsurlar	Fre
Uygulama dersleri	5	Uygulamada yetersizlik	7	Uygulama dersleri	5	Lisans eğitiminin okuldaki uygulamalarla örtüşmemesi	6
Danışma becerileri	3	Süpervizyon verilmemesi ve konsültasyon hizmetleri ile ilgili eksiklikler	3	Danışma becerileri	3	Uygulamada yetersizlik	4
Kuramsal dersler	2	Lisans eğitiminin okuldaki uygulamalarla örtüşmemesi	3	Kuramsal dersler	2	Lisansta verilen eğitimin kullanılmasının çalışılan kuruma göre değişmesi	2
		Okullarda lisansta alınan eğitimden faydalanacak koşulların olmaması	2				
		Lisansta verilen eğitimin kullanılmasının çalışılan kuruma göre değişmesi	2				

Bu temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; öğretim elemanlarının ve psikolojik danışmanların çoğunluğunun lisansta alınan eğitimin “uygulamada yetersizlik, lisans eğitiminin okuldaki uygulamalarla örtüşmemesi, süpervizyon verilmemesi ve konsültasyon hizmetleri ile ilgili eksiklikler, okullarda lisansta alınan eğitimden faydalanacak koşulların olmaması, lisansta verilen eğitimin kullanılmasının çalışılan kuruma göre değişmesi” gibi nedenlerden dolayı çalışma alanına uygun olmadığı algısına sahip oldukları belirlenmiştir.

4.6. Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Veli Ve Öğrenciler Tarafından Nasıl Algılandığı

Tablo:13 Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri mesleğinin veli ve öğrenci tarafından nasıl algılandığına ilişkin frekanslar

Frekans				
	Öğretim Elemanları	Psikolojik danışmanlar	Toplam	%
Yeterli	10	4	14	39
Yetersiz	13	8	21	58
Diğer	1	-	1	3
Toplam	24	12	36	100

Tablo 13'te görüldüğü gibi "Sizce ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri ve veliler rehberlik servislerinin çalışmaları hakkında yeterli bir fikre sahip midir?" sorusuna verilen ifadelerin analizi sonucu öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların %39'u öğrencilerin ve velilerin PDR hizmetleri için yeterli fikre sahip olduklarını,

"Benim kanaatim benim bulunduğum çevrede halk şu anda yöneticilerden, öğretmenlerden çok iddialı bir şey olacak daha ilerde olduğunu düşünüyorum (araştırılması lazım)... Özellikle televizyon, diziler, seminerler çok çok önemli ama bunlar halkı değiştirdi. Bence çok iyi müşavirlik yaptılar." (ÖEE5)

Öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların %58'i öğrencilerin ve velilerin PDR hizmetleri için yeterli bir fikre sahip olmadıklarını;

"Bu konuda kafaları karışık. Bu yüzden beklentiler örtüşmüyor. Veliler kendilerini paydaş olarak düşünmüyor. Daha edilgin bir tablo sergiliyorlar." (PDE10) şeklinde ifade ederken;

Ancak öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların %3'ü bunun

psikolojik danışmana bağı olduğunu bu konuda yeterli çalışmalar yapmışsa öğrenciler ve veliler rehberlik servisinin çalışmaları hakkında yeterli fikre sahip olacaklarını ifade etmiştir.

Bu temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; öğretim elemanlarının ve psikolojik danışmanların bir kısmı öğrenci ve velilerin PDR hizmetleri için olumlu bir algıya sahip olduklarını düşünürken büyük bir kısmı da öğrenci ve velilerin PDR hizmetleri için olumlu bir algıya sahip olmadıklarını düşündükleri belirlenmiştir. Bu temada öğretim elemanları psikolojik danışmanlardan daha olumlu algılara sahip olduğu belirlenmiştir. Bu da öğretim elemanların alandaki uygulamalardan haberdar olmadıkları bulgusu ile ilişkilendirilebilir.

4.7. Psikolojik Danışmanların Çevreyle Olan İlişkileri

Bu ana temadaki veriler incelendiğinde, “Psikolojik Danışmanların Üst Eğitim Kurumlarıyla İlişkileri”, “Çevre İle İlişkilerde Süpervizyon Desteği” ve “Öğretim Elemanlarının Alan Uygulamalarını Değerlendirmeleri” olarak üç alt temaya ulaşılmıştır.

4.7.1. Psikolojik Danışmanların Üst Eğitim Kurumlarıyla İlişkileri

Tablo.14 Psikolojik Danışmanların üst eğitim kurumlarıyla ilişkilerine ilişkin frekanslar

Frekans				
	Öğretim Elemanları	Psikolojik Danışmanlar	Toplam	%
Yeterli	-	-	-	0
Yetersiz	12	8	20	88
Diğer	-	4	4	12
Toplam	12	12	24	

Tablo:14’de görüldüğü gibi “**Psikolojik Danışmanlar mesleki gelişmeler hakkında üniversitelerden yardım alıyorlar mı? Daha çok hangi konuda yardım alıyorlar?**” sorusuna verdikleri ifadelerin analizleri sonucunda öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların %88’i mesleki gelişmeler hakkında üniversitelerden herhangi bir destek alınmadığını belirtirken, üniversitelerden yardım alındığını belirten katılımcı olmamıştır.

“Daha çok yardım alamıyorlar... Bu konuda bir kopukluk var bunun giderilmesi lazım. Bu yine dernek aracılığıyla yapılabilecek işler ve özellikle staj uygulama çalışmalarında bunu gerçekleştirmeye ihtiyacımız var.” (ÖEE2)

Sadece psikolojik danışmanların %12’si RAM’lar aracılığıyla sınav kaygısı, sınav öncesi velileri bilgilendirmeye yönelik seminerler şeklinde dolaylı bir şekilde faydalandıklarını bunun da yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

“RAM tarafından düzenlenen seminerler aracılığıyla üniversite hocalarından eğitim alabiliyoruz. Ama yeterli değil” (PDE10:10)

Ayrıca öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar birtakım proje, konferans, seminer gibi çalışmalardan öğretim elemanlarından faydalandığını bunun da yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Bu ifadelere Tablo:15’ te yer verilmiştir.

Tablo:15 Psikolojik Danışmanların üst eğitim kurumlarından yeterli yardımı alıp alamadıklarına ilişkin frekanslar

	Öğretim Elemanları	Frekans	Psikolojik danışmanlar	Frekans
Yeterince yardım almıyor	Konferans, seminerler, birtakım projeler hakkında bilgi almak için	2	Sınav öncesi velileri ve öğrencileri bilgilendirme seminerleri	1
	Mesleki yaşamda karşılaştıkları güçlüklerle baş edebilmek için	1	Mesleki yaşamda karşılaştıkları güçlüklerle baş edebilmek için	1
Yeterince yardım alınmıyor	Üniversite ve alanda çalışanlar arasında destekleyici bir ilişkinin olmaması	10	Üniversite ve alanda çalışanlar arasında destekleyici bir ilişkinin olmaması	11
	Lisansüstü eğitimin dışında yardım alma olanağının olmaması	2	Lisansüstü eğitimin dışında yardım alma olanağının olmaması	1

Bu temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; çalışma grubunun, psikolojik danışmanların üniversitelerden mesleki gelişmeler hakkında yeterli bir destek almadıkları konusunda benzer algılara sahip oldukları, psikolojik danışmanların kişisel gelişimleri için üniversitelerle işbirliği içerisinde olmaları konusunda hemfikir oldukları belirlenmiştir.

4.7.2.Çevre İle İlişkilerde Süpervizyon Desteği

Tablo:16 Psikolojik danışmanları aşan durumlarda yardım alınabilecek kişi, kurum ve kuruluşlara ilişkin frekanslar

Öğretim Elemanları		Psikolojik Danışmanlar	
Başvurulabilecek Kurumlar	Frekans	Başvurulabilecek Kurumlar	Frekans
Psikiyatri	7	Psikiyatri	7
Rehabilitasyon merkezleri	2	RAM	7
Üniversiteler	2	Rehabilitasyon merkezleri	5
Kolluk Kuvvetleri	1	İşçi bulma kurumu	3
Avukat	1	Üniversiteler	3
Sosyal Hizmet Uzmanı	1	Sosyal Hizmetler Uzmanı	2

Tablo:16 incelendiğinde psikolojik danışmanları aşan durumlarda yardım alınabilecek kişi, kurum ve kuruluşlar şöyle ifade edilmiştir: yedi öğretim elemanı ve yedi psikolojik danışman psikiyatriden; yedi danışman RAM’lardan yardım aldığını ifade ederken

“RAM’lar, Psikiyatri, Psikolog, RAM işlevini yitirmiş durumda. Özel eğitim kurumları gibi çalışıyor. Özel eğitim kurumlarına öğrenci gönderen bir birim gibi bir şey oldu.” (ÖEE8)

Ayrıca dört psikolojik danışman özel danışmanlık kurumlarından ve üç danışman da işçi bulma kurumlarından, iki danışman Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumundan ve öğretim elemanlarından faydalandığını ifade etmişlerdir. Ayrıca üniversitelerin PDR bölümleri, Rehabilitasyon kurumları, Sosyal Hizmet Uzmanı, Kolluk Kuvvetleri ve Üniversiteler de birer defa dile getirilmişlerdir.

“Gönderebileceğimiz kurumlar vardır. RAM, Üniversiteler, özel eğitim kurumları, özel danışmanlık merkezleri” (PDK8)

“RAM’lar, hastaneler, SHÇEK, İş Kurumu, vs. hepsinden faydalanıyoruz.”

(PDK12:10)

“Oldukça az sevk kaynakları var. Sevk kaynakları konusunda iller arasında çok farklılık var. Büyük şehirlerde bunlar var ama küçük yerlerde böyle bir durum yok. Dolayısıyla hizmet alınan kişi danışmanın kendisi olabiliyor. (ÖEE2)

Bu temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar tarafından farklı sevk kaynaklarının dile getirildiği gözlenmiştir. Ayrıca RAM'ın öğretim elemanları tarafından hiç bir şekilde dile getirilmediği de belirlenmiştir.

4.7.3. Öğretim Elemanlarının Alan Uygulamalarını Değerlendirmeleri

Tablo:17 Öğretim elemanlarının alan uygulamaları takip edip etmediklerine ilişkin frekanslar

Frekans				
	Öğretim elemanları	Psikolojik Danışmanlar	Toplam	%
Yeterli Düzeyde Takip Edebiliyor	6	-	6	25
Yeterli Düzeyde Takip Edemiyor	9	9	18	75
Toplam	15	9	24	100

Tablo 17’de görüldüğü gibi “**öğretim elemanları alandaki uygulamalardan ne kadar haberdar?**” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde öğretim elemanlarının %25’i öğretim elemanlarının alandaki uygulamalardan yeterli düzeyde haberdar olduklarını ifade ederken psikolojik danışmanlardan hiçbiri yeterli düzeyde bulmamıştır;

“Maalesef bu konuda da uygulayıcı öğretim elemanı değil de kuramcı eğitim öğretim elemanları ağırlıklı olduğundan dolayı alandaki uygulamalardan da çok fazla haberdar olmadıklarını düşünüyorum..” (ÖEE10);

Öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların %75'i öğretim elemanlarının alandaki uygulamalardan yeterince haberdar olmadıklarını ifade etmişlerdir.

“Bir defa zorunlu olarak haberdar olmak zorundalar. Çünkü onun dersini veriyorlar onu öğretiyorlar ve her yıl aynı şeyi vermek durumunda değiller yeni gelişmelerden haberdar olmak ve yetiştirdiği nesile aktarmak zorundalar. Mutlaka literatürüyle konuyla haberdarlar ve birçoğları da mesleki toplantılar olan bu kongrelerde sayılar ilk başta 50-100 bulamazken şimdi 400-600'lere ulaşmakta müthiş rakamlar bunlar, yayın sayısı çok fazla...” (ÖEE11)

“Çoğunluğun alandaki gelişmeleri yakından takip ettiğini düşünüyorum,” (PDK4:6)

Ayrıca öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar, öğretim elemanlarının alan uygulamalarından yeterince takip edip edemediklerinin nedenlerini ifade etmişlerdir. Bu nedenler Tablo: 18'de gösterilmiştir.

Tablo: 18 Öğretim elemanlarının alan uygulamaları takip edip etmediklerinin nedenlerine ilişkin frekanslar

	Öğretim Elemanları	Frekans	Psikolojik Danışmanlar	Frekans
Yeterince takip edebiliyor	Konferans, seminerler, birtakım projelere katılımı	4	-	
	Okulda uygulamaya giden öğrencilerden geri bildirim alarak	2	-	
Yeterince takip edemiyor	Ders yüklerinin fazla olması	4	Alandaki sorunlar takip edilmemekte	6
	Öğretim elemanlarının çoğu uygulamadan gelmediği için yeterince haberdar değil	3	Okullarda uygulanan PDR programlarında yeterince haberdar olunmaması	3
	Okullarda uygulanan PDR programlarında yeterince haberdar olunmaması	2	Öğretim elemanlarının ders yüklerinin fazla olması alan uygulamalarını takip etmelerini sınırlıyor	3
	Uygulamaya yönelik değil kuramsal ağırlıklı çalışmaları	1		
	Alanla ilgili kongrelere, seminerlere, milli eğitimle ilgili çalışmalara ilgi gösterilmiyor	1		

Bu temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; öğretim elemanları konferans, seminerler, birtakım projelere katılımı alan uygulamaların takip ettiklerini belirtirken buna karşın okullarda çalışan psikolojik danışmanlar öğretim elemanlarının okullardaki uygulamaları yeterince takip edemedikleri algısına sahip oldukları belirlenmiştir. Bu bulgu psikolojik danışmanların üst eğitim kurumlarıyla ilişkileri temasıyla örtüşmektedir. Öğretim elemanlarının alan uygulamalarından yeterince takip edememelerinin nedeni olarak da “öğretim elemanlarının ders yüklerinin fazla olması”, “öğretim elemanlarının çoğunun uygulamadan gelmediği”, “alanla ilgili kongrelere, seminerlere, milli eğitimle ilgili çalışmalara ilgi gösterilmediği”, “kuramsal ağırlıklı çalışmaların yoğun olması” şeklinde sıralanmıştır.

Buna karşın öğretim elemanlarının bir kısmı da konferans, seminerler,

birtakım projelere katılımı ve okul uygulamaları aracılığıyla öğrencilerden alınan geri bildirimlerle alandaki uygulamalardan yeterince haberdar olduklarını ifade etmişlerdir.

4.8. Okullarda Uygulanan PDR Programlarının Değerlendirilmesi

Tablo.19 Okullarda uygulanan PDR programlarının uygulanabilir olup olmadığına ilişkin frekanslar

Frekans				
	Öğretim Elemanları	Psikolojik Danışmanlar	Toplam	%
Uygulanabilir	11	4	15	52
Uygulanamaz	6	8	14	48
Toplam	17	12	29	100

Tablo:19'a baktığımızda öğretim elemanlarından ve psikolojik danışmanlardan elde edilen veriler incelendiğinde öğretim elemanlarının ve psikolojik danışmanların %52'si okullarda uygulanan PDR programını uygulanabilir bulurken;

"Olumlu gelişmeler oldu. Programlar hazırlandı. Etkinlikler öğretmenlere veriliyor. Bunu ben olumlu görüyorum yani eğer rehber öğretmen yi bir organizatör iyi bir müşavirlik hizmeti yapıyorsa bunun yararlı olduğunu düşünüyorum. Çünkü öğretmenlerimizi de sürece dahil etmiş oluyoruz. Zaten her sınıf öğretmeni rehber öğretmendir diyoruz oradan hareketle olumlu buluyorum. (ÖEE8);

Buna karşın öğretim elemanlarının ve psikolojik danışmanların %48'i okullarda uygulanan PDR programın uygulanabilir olmadığını ifade etmişlerdir.

"Uygulamakta olan etkinliklerinin hepsinin verimli ve seviyesinde olmadığını ve her hafta uygulanması zorunluluğunun bireysel tanıma ve görüşmeleri engellediğini düşünüyorum."(PDK7:16)

Ayrıca öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların milli eğitimde uygulanan PDR programlarının olumlu ve olumsuz yönleri hakkındaki görüşleri Tablo:20’de gösterilmiştir.

Tablo:20 PDR programlarının olumlu ve olumsuz yönleri

Öğretim Elemanları		Psikolojik Danışmanlar	
Programın Olumlu Yanları	Programın Olumsuz Yanları	Programın Olumlu Yanları	Programın Olumsuz Yanları
Yapı itibarıyla okullar için uygun bir program	Programın uygulanmasından kaynaklı sıkıntılar	Rehberlik saatlerini geçirilmemesi	Kaynaştırma öğrencisinin göz ardı edilmiş olması
Öğretmenler sürece dâhil edildi.	Okullarda uygulanması gereken psikolojik danışma ve rehberlik programının içeriğinden çok uzak	Psikolojik danışmanın derslere girmesi rehberlik servisine hiç gelmemiş öğrencilerle tanışabilme ve paylaşımında bulunabilme şansı verdi	Bölgesel farklılıklar ve bireysel farklılıklar dikkate alınmamış olması
Yönetmeliğinde psikolojik danışman sözcüğünün kullanılmış olması	PDR programı okulun amacına, öğrencinin ihtiyacına ve okulun özelliklerine göre çeşitlenebilmeli bu programla çeşitlilik ortadan kalkmış		Esnek bir program olmaması
	Türkiye özgü bir model olmaması		Etkinliklerin hepsi verimli ve öğrencinin seviyesinde olmaması
			Her hafta etkinlik olması
			Bir haftada işlenecek konunun daha fazla zamana yayılması
			Kazanımların çoğunun Hayat Bilgisi dersi kazanımları ile örtüştüğü

Bu temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; öğretim elemanlarının çoğunluğu MEB’in ilköğretim-ortaöğretim sınıf rehberliği programının uygulanabilir olduğunu ifade ederken bunun aksine psikolojik danışmanların MEB’in ilköğretim-ortaöğretim sınıf rehberliği programının uygulanabilir olmadığına ilişkin algılarının

daha yoğun olduğu belirlenmiştir. Bu temadaki bulgu ile üçüncü temadaki (öğretim elemanlarının alan uygulamalarından haberdar olup olmadıklarına ilişkin tema) bulgu birbirini destekler niteliktedir. MEB'in ilköğretim-ortaöğretim sınıf rehberliği programının uygulanabilir olup olmadığıyla ilgili olarak psikolojik danışmanların öğretim elemanlarından daha fazla olumsuz algıya sahip oldukları ve çok çeşitli yetersizlik alanlarından bahsettikleri belirlenmiştir.

4.9.Okullarda Psikolojik Danışma Uygulamalarında Karşılaşılan Güçlükler

Tablo:21 Okullarda psikolojik danışma uygulamalarında karşılaşılan güçlüklerle ilişkin veriler

Öğretim Elemanları	Frekans	Psikolojik Danışmanlar	Frekans
Fiziksel donanım eksikliği	8	Psikolojik danışmanlardan yüksek beklentinin olması	15
Sınav odaklı sistemden kaynaklanan sıkıntılar	8	Psikolojik Danışman sayısının az olması	9
Psikolojik danışmanların yetersizliği	6	Sınav odaklı sistemden kaynaklanan sıkıntılar	8
Psikolojik Danışman sayısının az olması	4	Görev sınırlarının net olmaması	6
Görev sınırlarının net olmaması	3	Fiziksel Donanım eksikliği	3
Psikolojik danışmanların kendilerini kabul ettirmede sıkıntı	3	Velilerin eğitim seviyelerinin düşük olması	2
Alan dışından atamalar	3	Öğrenci sayılarının fazla olması	2
Öğrenci sayılarının fazla olması	3		

Tablo 21'de görüldüğü gibi "Okullarda Psikolojik Danışma uygulamalarında karşılaşılan zorluklar nelerdir?" sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; "fiziksel donanım eksikliği", "psikolojik danışmanlardan beklentinin yüksek olması", "sınav odaklı sistemden kaynaklı sıkıntı", "psikolojik danışmanların

yetersizliği”, “öğrenci sayılarının fazla olması”, “psikolojik danışma kendilerini kabul ettirmede sıkıntı”, “psikolojik danışmanın görev sınırlarının net olmayışı” ve “alan dışı atamalar”, “velileri eğitim seviyelerinin dışuk olması” gibi olumsuz algıların olduğu göze çarpmaktadır. Bu bulguya destek olabilecek iki öğretim elemanının ve iki psikolojik danışmanın ifadesi aşağıdaki gibidir:

“Psikolojik danışmanların gittikleri okullarda öğretmenlere, velilere ve yöneticilere kendilerinin kabul ettirememe bir problemleri var. Bununda çeşitli nedenleri var. Biraz programdan kaynaklanıyor, ütöpik yetiştiriyoruz gibi geliyor bana. Örn. burada Rogersyen bir yöntemi öğreniyor okula gittiğinde dayakla yüzleşebiliyor. Bunu gören psikolojik danışman önce bir çok geçiriyor, dayak atana karşı bir tepkisi oluyor bu da aradaki iletişimi koparıyor. Gerçekleri de göstermek gerekiyor. Ülkede var olan gerçekler. Bu gerçekleri gösterdikten sonra bu alanda olması gereken bu demeliyiz. Birazda bizim suçumuz var yetiştirenlerin yani.”(ÖEE6)

“Okul yönetiminin, diğer branş öğretmenlerinin ve velilerin bilinç düzeyine bağlı olarak ortaya çıkan sorunlar var. Yeni bir hizmet sunuyorsunuz ama hizmeti sindirebilecek, anlamlandırabilecek bir hazır oluş düzeyinde olmayan bir kesime sunmuş oluyorsunuz. Öyle bir sorunumuz var bence. Teknik problemler var. Onlarla buluşmak istiyorsunuz ama işte çalışan anne-babalar gelmek istemiyorlar. Hafta sonu saatlerini ayırmak istemiyorlar. Çocuklarla yapılan çalışmalarda ders saatleriyle sınırlısınız. Diyelim ki ders saatlerinden sonra program yapmak istiyorsunuz, yasal olarak ailenin onayını almak zorundasınız. Ailenin onayını almakta zor geliyor. Çünkü o saatte sorumluluk almış oluyorsunuz. Çocuğun servisi gitmiş oluyor. Ailenin getirip götürmesi gerekiyor. Bir dolu problem çıkıyor. Yani hem mekândan kaynaklanan hem işleyişten kaynaklanan hem de hizmeti alanların bilinç düzeyinden kaynaklanan bir sürü engel var.”(ÖEE8)

“Çok hangisini sayayım... İlk gittiğimizde çok büyük bir beklentiyle seni bekliyorlar. İşleyişin çok yavaş oluyor tabi zamanla birçok şeyi aşıyorsun ama o ilk baştaki hemen gideceksin, bütün problemleri halledeceksin. O bizim en büyük sorunumuz... Bunun dışında velilerimizin eğitim seviyesi çok dışuk. Birde

maddi olarak sıkıntımız var. Fotokopi makinemiz yok. Fotokopi paralarını cebimizden ödüyoruz. Çünkü idare bu masrafı karşılamayıyor. Yer olarak sıkıntımız var.” (PDK1)

“Danışma odası yok. Öğrenci özel bir sorununu diğer psikolojik danışmanlarda duymak zorunda kalıyor. Okulda disiplin olayları bizim alana özgüymüş gibi görülüyor. Her şeyden Psikolojik Danışman sorumlu tutulmaya çalışılıyor.(PDK2)

Bu temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların; PDR alanında çok çeşitli güçlüklerin yaşandığını, özellikle psikolojik danışman görev sınırlarının net olmayışı, mekânsal ve sayısal eksikliklerin olduğuna dair algıları olduğu belirlenmiştir.

4.10. PDR Alanını İyileştirmeye Yönelik Öneriler

Tablo.22 Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik alanını iyileştirmeye yönelik önerilere ilişkin frekanslar

Öğretim Elemanı	Frekans	Psikolojik Danışmanlar	Frekans
Üniversite koşullarının iyileştirilmesi	15	Rehber öğretmenin görev sınırlarının belirlenmesi	7
Lisans eğitiminin niteliğinin artırılması	8	Mesleki kimlik belirsizliğinin giderilmesi	6
Psikolojik Danışmanların fiziki koşullarının iyileştirilmesi	7	Psikolojik danışmanların niteliğinin artırılması	3
Yasal düzenlemelerin sağlanması	2	Okullarda özel eğitim uzmanlarının görevlendirilmesi	2
Ekonomik koşulların daha uygun hale getirilmesi	1	Alan dışı atamaların yapılmaması	2
Psikolojik Danışman sayısının artırılması	1	Lisans eğitiminin niteliğinin artırılması	2
Psikolojik danışmanların görevlerinin netleşmesi	1	Rehber öğretmen sayısının artırılması	1
Üniversite ile psikolojik danışman işbirliğinin sağlanması	1	Üniversite ile psikolojik danışman işbirliğinin sağlanması	1
Psikolojik danışmanların niteliğinin artırılması	1	Yasal düzenlemelerin sağlanması	1

Tablo:22’de görüldüğü gibi “Alanda çalışanlar için Rehberlik ve Psikolojik Danışma alanında neler değişirse Psikolojik Danışmanlar için daha iyi olur?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde önerilerin “üniversite koşullarının iyileştirilmesi”, “lisans eğitiminin niteliğinin artırılması”, “psikolojik danışmanların görev sınırlarının belirlenmesi”, “mesleki kimlik belirsizliğinin giderilmesi”, “psikolojik danışmanların fiziki koşullarının iyileştirilmesi”, “Psikolojik danışmanların niteliğinin artırılması”, “yasal düzenlemelerin sağlanması”, gibi alanlarda yoğunlaştığını görmekteyiz. Bu bulguya destek olabilecek iki öğretim elemanının ve iki psikolojik danışmanın ifadesi aşağıdaki gibidir:

“Bizim bir kere odamızın kurulması gerekiyor. Suç işleyenlerin meslekten uzaklaştırılması ancak odalar sayesinde mümkün olacak. ...Onun dışında bu alanda

çalışanlarla çalışmayanların irdelenmesi gerekiyor. Çalışanların öne çıkartılıp çalışmayanların geri plana itilmesi veya onların ya çalışacaklar ya da meslekten uzaklaştırılacaklar şeklinde bir durumla yüz yüze getirilmesi gerekiyor.” (ÖEE6)

“Rehber öğretmen sayısı arttırılırsa önemli değişiklikler olabilir yani bir okulda üç tane dört tane psikolojik danışman daha yararlı olabilir. Fiziki koşullar uygun hale getirilirse daha yararlı olabilir. Ekonomik koşullar daha iyi düzenlenebilirse daha iyi olabilir.” (ÖEE8)

“Değişmesi gereken şey mesleki kimlik belirsizliğidir. Çalışanı mutsuz edende onu çalışmayan kurumda önemsetmeyende budur bence.” (PDK4)

“Rehber öğretmen sayılarının arttırılması. İlköğretim birinci ve ikinci kademeye ayrı rehber öğretmenlerin bakması, okullarda özel eğitim uzmanlarının görevlendirilmesi, sosyal hizmetlerin okullara destek vermesi iyi olur. Rehber öğretmenin yetkilerinin arttırılması gerektiğinde öğretmen ve idareciler hakkında da rapor hazırlayabilmeliler.” (PDK5)

Bu temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların PDR alanının genel anlamda iyileştirilmesine yönelik öneri verdikleri ve her iki katılımcı grubun verdikleri önerilerin paralellik gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca PDR alanını iyileştirmeye yönelik verdikleri bu önerilerin PDR alanında karşılaşılan güçlükler temasındaki verilerle örtüştüğü belirlenmiştir.

4.11. Süpervizyon Eğitimi

Tablo:23 Üniversitelerde süpervizyon eğitimine ilişkin frekanslar

Frekans				
	Öğretim elemanları	Psikolojik Danışmanlar	Toplam	
Yeterli	-	-	0	0
Yetersiz	12	6	18	75
Diğer	-	6	6	25
Toplam	12	12	24	100

Tablo 23'e baktığımızda "Üniversitelerde süpervizyonla ilgili derslere yeterli düzeyde yer veriliyor mu? Bu derslerin yeterlik düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz?" sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde öğretim elemanlarının ve psikolojik danışmanların %75'i süpervizyon eğitiminin yeterli olmadığını belirtirken, süpervizyon eğitimini yeterli bulan katılımcı olmamıştır.

"Yeterli düzeyde süpervizyon eğitimi verilmiyor. Burada çok ciddi bir sıkıntımız var mutlaka bunu kurumsallaştırmalıyız, oturtmalıyız diye düşünüyorum." (ÖEE3)

"Türkiye'de bir psikolojik danışman eğitimi ve süpervizyon gibi bir organizasyona ihtiyaç var, bir dernek kurabiliriz belki derneğimizin içerisinde buranın oluşturduğu standartlar çerçevesinde dersler oluşturup onları sürdürmeye ihtiyacımız var." (ÖEE2)

"Bizde ne süpervizyon ne de konsültasyon kavramı henüz Türkiye'ye bile girmiş değil. Kim yapar, kriterleri nelerdir bu konuda karışık. Herkes kendine göre. Ben süpervizyon altında psikolojik danışma öğretiyorum. Bu en zayıf olan noktamızdır. Yani psikolojik danışma becerilerini laboratuara koyup da öğretmediğimiz için böyle yapmadığımız içinde yarı öğretmene benzer bir adam yetiştiriyoruz." (ÖEE12)

"Bizim dönemimizde böyle bir uygulama olmadığı için bilemeyeceğim." (PDK3)

"Kendi eğitimimde oldukça yetersizdi. Üniversitelere göre değişebiliyor. Ama bu da alan mezunları arasında dengesizlik yaratıyor." (PDK4)

Buna karşın psikolojik danışmanların %25'i bu konuda herhangi bir bilgisinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Bu temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar süpervizyon eğitiminin eksik olduğu algısına sahip oldukları belirlenmiştir.

Ayrıca çalışma grubunun süpervizyon eğitimini yetersiz bulmalarının nedenleri Tablo: 24'de gösterilmiştir.

Tablo:24 Süpervizyon eğitiminin yetersiz olmasının nedenlerine ilişkin frekanslar

Öğretim Elemanları		Frekans	Psikolojik danışmanlar	Frekans
Süpervizyon eğitimi yeterli	Uygulamalı derslerde kısmen veriliyor	1	-	
Süpervizyon eğitimi yeterli değil	Öğretim elemanından kaynaklı sayısal eksikliler	6	Öğrenci sayısının fazla olması	3
	Öğrenci sayısının fazla olması	4	Süpervizyon eğitimini kurumsallaştıracak bir sistemin olmayışı	1
	Süpervizyon eğitimini kurumsallaştıracak bir sistemin olmayışı	4		

Bu temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; öğretim elemanları ve

psikolojik danışmanlar süpervizyon eğitiminin, öğretim elemanlarının sayısının az olması, öğrenci sayısının fazla olması ve bu eğitimin kurumsallaştırılmaması gibi nedenlerden dolayı eksik olduğu algısına sahip oldukları belirlenmiştir.

4.12.Mesleki Etik

Tablo.25. Mesleki etiğe ilişkin frekanslar

Frekans				
	Öğretim elemanları	Psikolojik Danışmanlar	Toplam	%
Mesleki Etiğe Uygun Davranılıyor	11	12	23	96
Mesleki Etiğe Uygun Davranılmıyor	-	-	-	0
Diğer	1	-	1	4
Toplam	12	12	24	100

Tablo:25’de görüldüğü gibi “Mesleğinizi icra ederken mesleki etik ilkelerine ne kadar dikkat ediyorsunuz? Etik ile ilgili karşılaştığınız sorunlarda neler yapıyorsunuz?” sorusuna öğretim elemanlarının ve psikolojik danışmanların %96’sı bu konuda herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını, mesleği etiğe oldukça dikkat ettiklerini; öğretim elemanlarının %4’ü de kimsenin bu konuda fikri olmadığını, yasalarla desteklenmediğini, sadece öğrenilenlere vicdanen uymaya çalıştıklarını ifade etmiştir. Bu bulguya destek olabilecek iki danışman eğitimcisinin ve iki danışmanın ifadesi aşağıdaki gibidir:

“En önemli konudur. Dolayısıyla buralarda önce bizim hata yapmamamız öğretim üyesi olarak; çünkü sosyal öğrenme teorisi diyor ki öğrenciler bunu bize bakarak içselleştirirler.”(ÖEE6)

“YÖK’ün programında zorunlu bir ders olarak var ama nasıl öğretiliyor, kapsamı nedir, içeriği nedir kim ne yapıyor ben bilmiyorum. Dolayısıyla oradan bir

de etiği tanıyan var mı, kurumlar PDR etiğini tanıyor mu? Biz kendi kendimize etik diyoruz Amerika'dan çevirip PDR etik kitapçığını yaptık güzel ama onun bir sürü eksigi var. Ona uyan kim. Yasalarla destekleniyor mu? Yok, sadece öğreniyoruz vicdanen ona uymaya çalışıyoruz.”(ÖEE12)

“Etik ilkelere titizlikle uymaya gayret gösteriyoruz. Bu alanda bir sıkıntımız yok. Ama bizim gösterdiğimiz hassasiyeti idare ve diğer öğretmenler göstermediği zaman çatışma olabiliyor.”(PDK2:18)

“Mesleki etik ilkelerine son derece bağlıyım. Bununla ilgili tavrınız net olduğunda bu konuda herhangi bir sıkıntı yaşanacağını düşünmüyorum.”(PDE10:10)

Bu temadaki veriler genel olarak incelendiğinde; öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların mesleki etik konusunda bir sıkıntı yaşanmadığı algısına sahip oldukları belirlenmiştir.

4.13. Diğer

Görüşme aracımızda bulunmayan fakat katılımcıların ifade ettikleri bir konuda psikolojik danışmanın çalışmalarını yürütebilmesi için öğrencinin yeterince zamanının olmayışdır. Bu konuda sekiz danışman eğitimcisi ve bir psikolojik danışman eğitim sisteminin sınav odaklı olduğunu, öğrencinin zamanı olmadığından dolayı psikolojik danışmanın öğrenciyle çalışacak zamanı bulamayışını ifade etmişlerdir. Bu bulguya destek olabilecek iki danışman eğitimcisinin ifadesi aşağıdaki gibidir:

“Başarı ve sınav odaklı bir eğitim sisteminin içerisinde çocukların nerdeyse yirmi dört saati ailelerin, 24 saati başarıya odaklanmış durumda. Böyle patolojik bir yapı içerisinde psikolojik danışma ve rehberlik kimsenin umurunda değil. Yani kişilerin derdi nasıl çocuğum Anadolu, fen lisesine nasıl girecek buraya odaklanmış. Siz çocuğu çeker alırsanız diyelim ki görüşmem lazım dersiniz hem velisi hem de öğretmeni zaman kaybı olarak görüyor. Dolayısıyla sistemin kendisinden doğan sıkıntılar var.”(ÖEE3)

“Öğrenci sınav odaklı. Biz bilgiyle ilgileniyoruz duygularla ilgilenmiyoruz. Ne kadar çok bilgi yüklerse ve onu sınavda ortaya çıkarırsa öğrenci ya iyi bir liseye ya da üniversiteye gidecek. Bu durum içerisinde psikolojik danışman ne yapsın çocuğun zamanı yok.” (ÖEE5)

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde verilerin nitel analizinden elde edilen bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır. Tartışma ve yorumlar bulgular bölümündeki sıraya uygun olarak yapılmıştır.

Bu çalışma PDR alanında çalışan psikolojik danışmanların ve öğretim elemanlarının mesleğe ilişkin bazı konulardaki algılarına bir bakış açısı getirmek için gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, bütüncül bir bakış elde edebilmek için hem PDR eğitimi veren öğretim elemanlarının hem de alanda çalışan psikolojik danışmanların mesleğe ilişkin algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma amacıyla 12 öğretim elemanı ve 12 psikolojik danışmanla birer defa görüşme yapılmıştır

5.1. Lisans Programının Niteliğinin Değerlendirilmesi

5.1.1.Lisans Ders Programının Değerlendirilmesi

Öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlarla yapılan görüşmeden elde edilen verilerin analizi sonucuna genel olarak bakıldığında lisans ders programının niteliği hakkında olumlu özelliklerden çok olumsuz özelliklerin vurgulandığı belirlenmiştir. Olumsuz özellikler olarak; uygulamada sıkıntılar, mesleki kimlikte sıkıntı, öğretim elemanı göre öğrenci sayısının fazlalığı, psikolojik danışmanların donanımlı yetiştirilmemesi, psikolojik danışma boyutunda yetersizlik gibi alanlar öne çıkarken; olumlu özellikler olarak da; lisans programının rehberlik boyutunda yeterlik, yeterli eleman yetiştirilmesi gibi alanlar vurgulanmıştır. Ancak olumlu alanların frekanslarının oldukça düşük olduğu gözlenmiştir. Ayrıca lisans eğitiminde uygulama kısmının yetersiz olduğu konusunda öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların fikir birliği içerisinde oldukları belirlenmiştir. Bunun yanında lisans programlarının niteliği hakkında hem öğretim elemanlarının hem de psikolojik danışmaların daha çok olumsuz algılara sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. İlgili literatür incelendiğinde; araştırmanın bu bulgusunu destekler başka araştırma bulgularının da olduğu görülmektedir.

Özyürek (2010), psikolojik danışma ve rehberlik lisans programlarındaki son sınıf öğrencilerinin, okul psikolojik danışmanlığıyla ilgili yaptıkları uygulamaların neler olduğunu saptamayı amaçlanmıştır. Bu uygulamalar; (a) psikolojik danışma ve rehberlik programı geliştirme, (b) program değerlendirme ve hesap verebilirlik uygulamaları, (c) psikolojik testlerin uygulanması, (d) bireyi tanıma tekniklerinin uygulanması ve (e) diğer uygulamalar (eşgüdümleme, akran rehberliği, sevk etme, konsültasyon ve oryantasyon) başlıklarına göre ele alınmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin bu başlıklar kapsamında ele alınan becerilerde kendilerini etkinleştirebilecek uygulamaları gerektiği ölçüde yapamadıkları bulunmuştur. En çok yapılan uygulamalar, bireyi tanıma teknikleri kapsamındaki becerilerle ilgilidir.

Kuzgun (2000)'a göre, PDR programlarının yürütüldüğü ana bilim dallarının, tıp ve diş hekimliğinde olduğu gibi, gerçek vakaların başvurduğu danışma ortamları ile bağlantısı çok zayıftır. Uygulama derslerinde genellikle öğrencilerden, belirli sayıda kişi ile yaptıkları görüşmeyi ses bandına kaydetmeleri istenmekte, bu bantlardaki başarılı ve başarısız tepkileri konusunda kendilerine geribildirimde bulunmaktadır. Öğrenciler çok kere gerçek olmayan, sadece bir kişinin işinin görülmesine yardımcı olmaya çalışan sözde danışmanlarla yaptıkları görüşmeleri banda almaktadırlar. Gerçek olmayan, yapma (sun'i) ya da çok yüzeysel sorunları olan kişilerle yapılan görüşmelerle temel becerilerin kazandırılması pek mümkün olamamaktadır.

Doğan (2000), ülkemizde psikolojik danışma ve rehberlik lisans programlarının daha çok okul psikolojik danışmanını; yüksek lisans ve doktora programlarının ise yüksek öğretimin akademik personel açısından dolayı son yıllarda daha çok akademik personel yetiştirmeye yöneldiği söylenebileceğini, söz konusu eğitim dallarının, psikolojik danışma ve rehberliğin çeşitli dallarında uzmanlık eğitimi vermek yerine daha genel bir eğitim verdiklerinin bilinen bir olgu olduğunu dile getirmiştir. Ülkemizde daha çok okul psikolojik danışmanı (rehber öğretmen) yetiştirmeyi hedefleyen mevcut lisans programları arasında gerek ders sayısı ve çeşidi gerekse öğretim elemanı sayısı ve niteliği açısından farklar olduğu bilinmektedir. Ayrıca nitelikli eleman yetiştirmek amacıyla psikolojik danışman

eğitimi programlarının lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde standartlarının yükseltilerek akredite edilmesi kaçınılmazdır.

Yaka (2005), Psikolojik öğretim elemanlarımızın, psikolojik danışmanların becerikliliğini artırmak amacıyla, kullandıkları yöntemleri gözden geçirmeleri gerektiğini belirtmektedir.

Kararımak ve Aydın, (2007), Ülkemizde psikolojik danışman eğitiminde izlenen müfredatın bazı eksiklikler içerdiğini, Ültanır (2005), psikolojik danışma ve rehberlik biliminin, akademik eğitiminin tek ve belirli bir programla verilmesi yerine, kariyer danışmanlığı gibi farklı dallardan oluşan yüksek lisans ve doktora programlarıyla yapılandırılmasına geçilebileceğini, Pişkin (1989) ise danışmanların meslekî hazırlıkları ve yetişmelerinde eksikler olduğunu belirtmiştir.

Özyürek ve ark. (2007) ,Türkiye’de meslekleşme ve bilimsel bilgi birikiminin nispeten yeni olduğunu, danışman eğitiminde sayısal artışa karşın uzmanlık alanlarına yönelik bilimsel ilerleme ve gelişimde istenilen noktaya gelinemediğini belirtmektedirler.

Selen (2008) ,eğitim ortamlarında verilen PDR hizmetlerinin psikolojik danışmanın daha çok rehberlik işlevini öne çıkardığını, nitekim 02.10.2006 tarihinde yayımlanan “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı Uygulamaları” genelgesi ile “Gelişimsel Rehberlik” temelli yaklaşım uygulanmaya başlandığını belirtmiştir. Bu uygulama ile psikolojik danışmanların psikolojik danışma becerilerinden çok rehberlik uygulamaları açısından uzmanlaşmış olmaları beklenmektedir.

1995’ten günümüze okullara psikolojik danışman atanması ve standartlaşma ile ilgili ilk yayınların ve dernek çabalarının başladığı, dernek öncülüğünde mesleki standartlar için etik kuralların oluşturulduğu ve kongreler düzeyinde danışman eğitiminin yeniden gözden geçirilmesi gereği üzerinde tartışmalar başlatıldığı görölmektedir (Korkut,2004). PDR eğitiminde lisans düzeyinde standartlaşma çabalarına rağmen standartlaşma ve kalite güvencesi çalışmalarının başlatılması amaçlarına ulaşılamamıştır. 2004 yılında Pamukkale Üniversitesi’nde dünyadaki

genel kabul gören yeterlilik alanlarına göre önceden de üzerinde tartışılan bir program taslağı alan öğretim elemanları tarafından oy birliği ile kabul görmesine rağmen YÖK bu çalışmaları fazla dikkate almadan PDR lisans programını 2007–2008 öğretim yılında eğitim fakültelerine göndermiştir (Korkut, 2007).

Sonuçları genel olarak değerlendirdiğimizde lisans ders programının niteliğinin değerlendirilmesinde öğretim elemanlarının, psikolojik danışmanlardan daha olumlu bir bakış açısına sahip oldukları buna karşın her iki grubun lisans ders programları hakkındaki olumsuz algılarının daha yoğun olduğu görülmüştür. Ayrıca PDR lisans eğitiminin uygulama boyutunda sıkıntılar olduğu, mesleki kimlikte sıkıntıların devam ettiği, öğretim elemanı sayısına göre öğrenci sayısının fazlalığı, psikolojik danışmanların donanımlı yetiştirilmediği, psikolojik danışma boyutunda yetersizliklerin olduğu saptanmıştır. Lisans eğitimine genel olarak baktığımızda, psikolojik danışmanlar teorik açıdan iyi eğitim almış bir şekilde okullara atanmakta fakat okul ortamında bilgilerini uygulamada problem yaşamaktadırlar.

5.1.2. Lisans Alınan Derslerin Niteliği

Psikolojik danışmanlar ve öğretim elemanları lisans alınan özellikle uygulama dersleri başta olmak üzere bütün derslerin danışmanların çalışmalarını kolaylaştırdığı algısına sahip oldukları belirlenmiştir. Literatürde lisans derslerinin hangilerinin danışmanlarının alandaki çalışmalarını kolaylaştırdığı ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bulgu lisans alınan özellikle uygulama derslerinin gerekli görüldüğü, bu nedenle psikolojik danışmanların okullarda ki çalışmalarına büyük katkılar getirdiği biçiminde yorumlanabilir.

5.1.3. Rehberlik Psikolojik Danışmanlık Eğitim Süresinin Niteliği

Psikolojik danışmanlar ve öğretim elemanları dört yıllık lisans eğitiminin psikolojik danışman olabilmek için yeterli olmadığını eğitim süresinin beş yıla çıkarılması veya en az yüksek lisans derecesine ihtiyaç olduğunu düşündükleri belirlenmiştir.

Uslu (1999), Resmi Eğitim Kurumlarında Çalışan Psikolojik Danışma Ve

Rehberlik Uzmanlarının İş Doyumu Ve Tükenmişlik Düzeylerinin Danışmanların Denetim Odağı Ve Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılması konulu çalışmasının öneri bölümünde rehberlik ve psikolojik danışmanların eğitim süreleri uzatılarak 5 yıla çıkartılması gerektiğini belirtmiştir.

Neukrug; Barr (1993), okul psikolojik danışma programlarının etkin işleyebilmesi için okul danışmanlarının üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik alanından en az yüksek lisans derecesi almış okul psikolojik danışmanları tarafından yürütülmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

5.2. Psikolojik Danışmandan Mesleki Beklentiler

5.2.1. Psikolojik Danışmandan Neler Beklenmektedir

Öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların; danışmanlardan beklentinin çok yüksek olduğu algısına sahip oldukları belirlenmiştir. İlgili literatür incelendiğinde; araştırmanın bu bulgusunu destekler başka araştırma bulgularının da olduğu görülmektedir.

Alp (1995), velilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin çok yoğun ve yaygın beklentileri olduğunu, yine Tuzcuoğlu (1995), ilköğretim okullarında rehberlik servisinin öğrenciler üzerindeki etkisini; yöneticilerin, öğretmenlerin ve velilerin rehberlik hizmetlerinden beklentilerini inceleyen araştırmasında örneklem oluşturan kişilerin rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin yüksek olduğunu ifade etmişlerdir.

Akın (2007), “Rehber Öğretmenlerin Görevlerine İlişkin Öğretmenlerin Beklentileri Ve Algıları” konulu çalışmasında örnekleme oluşturan öğretmenlerin rehber öğretmenin görevi olmayan işleri onlardan beklediklerini ve bu konuda yeterli bilinç düzeyine sahip olmadıkları bulgusuna ulaşmıştır.

Nazlı (2007), “Psikolojik Danışmanların Değişen Rollerini Algılayışları” konulu çalışmasında psikolojik danışmanların yönetmelik gereği okuldaki çeşitli kurullara katılmalarının, müşavirlik rollerinin, evrak işlerinin onlara çok zaman

kaybettirdiği, verimlerini azalttığı belirlenmiştir. Özellikle, rehberlik dışı çalışmalarda (kus gribi semineri, deprem tatbikatı vb.) görev verilmesinin, psikolojik danışmanları rahatsız ettiği ve verimlerini azalttığı belirlenmiştir.

Deniz (1993), liselerde görev yapan yönetici, sınıf öğretmeni ve ders öğretmenlerinin PDR hizmetlerine ilişkin beklentilerini incelemiştir. Araştırma bulgularına bakıldığında yönetici, sınıf öğretmeni ve ders öğretmenlerinin PDR hizmetlerine ilişkin çok fazla beklentilerinin olduğu, okul psikolojik danışmanlarının görevlerine ilişkin ise bazı yanlış beklentilerin olduğunu bulmuştur.

Ültanır (2000), psikolojik danışmanların kimliklerinin bir meslek olarak açıkça netleşmediğini ve görevlerindeki belirsizliğin hâlen devam ettiğini belirtmektedir. Bu nedenle rehberlik sözcüğünün farklı kullanımları olan “psikolojik danışmanlık”, “rehberlik hizmetleri”, “rehberlik programları” ve “rehber uzmanı” kavramlarının tanımlanmasındaki karışıklık devam etmektedir. Bu nedenle okul psikolojik danışmanlarının kim oldukları, ne yardım yaptıklarına ilişkin rol ve fonksiyonlarının ortaya konulmasında da tutarsızlıklar bulunmaktadır.

Sonuç olarak; katılımcı grubun psikolojik danışmanlardan beklentilerin çok yüksek olduğu algısına sahip oldukları belirlenmiştir. Psikolojik danışmanlardan beklentinin yüksek olmasının nedeni olarak rol ve işlevlerinin belirgin olmaması ve yönetici, öğretmen, öğrenci hatta psikolojik danışmanların kendi aralarında dahi psikolojik danışmanların görev alanlarının anlaşılmasını düşünülebilir.

5.2.2. Psikolojik Danışmandan Mesleki Açıdan Neler Beklenmelidir

Öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların mesleki açıdan neler beklenmelidir temasına ilişkin algılarına baktığımızda psikolojik danışmanların görevleri yönetmelikte belirlenmiş ve bu görevlerden psikolojik danışmanlardan neler beklendiğini çıkarılabılırız, fakat yönetmeliğin dışında nelerin beklendiğini ortaya koymak için bu soru çalışma grubuna tekrar sorulmuştur. Nitekim yönetmelikte belirtilmemiş olmasına rağmen örneğin “iyi kişilik özelliklerine sahip olma” gibi mesleğin gerektirdiği belli kişilik özelliklerine sahip olmanın da mesleki

5.3. Mesleki Doyum

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların, daha çok mesleki yeterlilik ve psikolojik danışmanlık rollerinden doyum elde ettikleri belirlenmiştir. Alan yazında bu araştırma bulgularını destekleyen ve desteklemeyen bulgular mevcuttur. Aysan ve Bozkurt (2004), mezun olunan kurumda kazandırılan bilgi ve becerileri yeterli bulanların yaşam doyumunun, yeterli bulmayanlardan daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır.

Yeşilyaprak (2001), ilköğretim kurumlarında çalışan rehber öğretmenlerin iş doyumunun yordanması çalışmasında elde ettiği bulgulara göre iş doyumunu yordamada görece en güçlü olan iki değişkenden birinin mesleki sorun belirtme, bir diğerinin ise mesleki yeterlilik algısı olduğunu, Aydemir- Sevim ve Hamamcı (1999), psikolojik danışmanların mesleki yeterlilikleri ve mesleki doyum düzeyleri arasında olumlu yönde ve anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Uslu (1999), mesleki yeterlilik açısından kendini yeterli ve kısmen yeterli algılayan psikolojik danışmanların iş doyumunu puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olduğunu ve kendini daha yeterli algılayan psikolojik danışmanların işlerinden daha fazla doyum elde ettiklerini ortaya koymuştur.

Bu araştırmada elde edilen bulgunun aksine Karçkay (2008), okul psikolojik danışmanlarının mesleki yeterlilik ve iş doyumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bulmuştur.

Sonuç olarak öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların mesleki doyum ile ilgili algılarına baktığımızda daha çok mesleki yeterlilik ve psikolojik danışmanlık rollerinden doyum elde ettikleri belirlenmiştir.

5.4. Hizmetiçi Eğitimlerin Niteliği

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre öğretim elemanları ve danışmanların hizmetiçi eğitimlerini hem nitel hem de nicel anlamda yetersiz buldukları ayrıca hizmetiçi eğitimlerin psikolojik danışmanların kendilerini

açından beklentilere dâhil edildiği görülmektedir. Ayrıca mesleğin gerektirdiği ilkelere göre davranma, psikolojik danışma becerilerini iyi biliyor olma, yönetmelikte belirlenmiş görevler, iletişim becerilerine sahip olma gibi özelliklerin ön plana çıktığı görülmüştür. İlgili literatür incelendiğinde araştırmancın bu bulgusunu destekler başka araştırma bulgularının da olduğu görülmektedir.

Yalçın (2006), “21. Yüzyılda Psikolojik Danışman” adlı çalışmasında psikolojik danışmanların kişilik özelliklerini ve etkili psikolojik danışma becerilerini şöyle sıralamıştır; psikolojik danışmanın kendi duygularının ve düşüncelerinin farkında olması, yasadıklarını olduğu gibi kabul etmesi, kendi içerisinde tutarlı bir değerler sisteminin olması, güçlü ve zayıf yönlerini tanınması, rol yapmadan yaşaması, yeniliklere açık olması, belirsizliğe tahammül gücünün olması ve derin kişilerarası ilişkiler kurabilmesi, cesaret ve güven sahibi olmak gibi özellikler psikolojik danışmanlarda olması gerektiği düşünülen kişisel özelliklerden bazılarıdır. Buna ek olarak; danışanlarının dünyasını anlayabilmek, onlarla empati kurabilmek, danışanlarının kendilerini geliştirmelerine, farkındalık düzeylerini artırmalarına aktif bir şekilde katılmak ve onları oldukları gibi kabul etmek etkili bir psikolojik danışmanda olması gerektiği düşünülen psikolojik danışma becerilerindedir. Ancak görüldüğü gibi her iki alandaki özellikler birbirini destekleyen, bütünleyen ve geliştiren özelliklerdendir.

Özgün (2007), “Okul Psikolojik Danışmanlarının Kişilik Özellikleri İle Mesleki Yetkinlik Beklentileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmasında psikolojik danışmanların büyük çoğunluğunun kişilik özellikleri açısından uyumlu bireyler oldukları belirlenmiştir.

Sonuçta; çalışma grubunun psikolojik danışmandan neler beklenmelidir temasına ilişkin algılarına genel olarak baktığımızda, mesleğin gerektirdiği ilkelere göre davranma, psikolojik danışma becerilerini iyi biliyor olma, yönetmelikte belirlenmiş görevler, iletişim becerilerine sahip olma gibi özelliklerin vurgulandığı belirlenmiştir. İdeal ve gerçek psikolojik danışman rolleri arasındaki farkın psikolojik danışmanların yönetmelikteki görev listesinin net olmamasından kaynaklandığı düşünülebilir.

geliştirmek için gerekli olduğu belirlenmiştir. Çalışma grubunun hizmet içi eğitimleri neden yeterli görüp görmedikleriyle ilgili net sonuçlara ulaşamadığı halde öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar hizmet içi eğitimlerin yeterli olması için neler yapılabileceği ile ilgili öneri vermişlerdir. Bu önerilerden bir yetersizliğin olduğunu örneğin “hizmet içi eğitimleri nitelikli hale getirilmelidir” önerisinden aslında hizmet içi eğitimlerinin nitelikli olmadığı çıkarsanabilir. İlgili literatür incelendiğinde araştırmanın bu bulgusunu destekler başka araştırma bulgularının da olduğu görülmektedir.

Hamamcı ve ark. (2004), çalışmalarında psikolojik danışmanların yıl içinde aldıkları hizmetiçi eğitimlerin mesleki anlamda gelişmelerine katkısı konusunda olumlu düşündüklerini bulmuşlardır.

Sezer (2006), tarafından yapılan “Milli eğitim bakanlığına bağlı devlet okullarında çalışan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin hizmetiçi eğitime ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi” konulu çalışmasında hizmet içi eğitim etkinliklerinin süresiyle, kapsamıyla, yöntem ve teknikleriyle, uygulayanların yeterlikleriyle, uygulandığı ortamla ilgili yetersizliklerin olduğunu belirlemiştir.

Sonuç olarak araştırmada elde edilen bulguya göre katılımcı grup hizmet içi eğitimi hem nicel hem de nitel anlamda yetersiz buldukları belirlenmiştir. Ayrıca hizmet içi eğitimin psikolojik danışmanların kendilerini geliştirmek için gerekli olduğu algısına sahip oldukları gözlenmiştir. Hizmetiçi eğitimlerinin yetersizliği nedenleri olarak, günün gereksinimlerini karşılayabilecek biçimde geliştirilmemesi, hizmet içi eğitim etkinliklerinin kapsamının belirlenmesinden önce ihtiyaç analizi yapılmaması, sınırlı sayıda ve belli kişilerin katılması, hizmet içi eğitim etkinliğinin uygulanmasından sonra kapsamının değerlendirilmesi amacıyla katılımcıların görüşlerinin alınmaması gibi nedenler sıralanabilir. Hizmet içi eğitimin niteliğinin artırılması için günün gereksinimlerini karşılayabilecek biçimde geliştirilmesi, hizmet içi eğitim uygulamalarının sürekli değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonuçlarına göre düzeltilip geliştirilmesiyle mümkün olabilir.

5.5. Verilen Eğitimlerin Çalışma Alanlarına Uygunluğu

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların lisansta verilen eğitimin çalışma alanına uygun olmadığını ifade ettikleri gözlenmiştir. Bunun nedeni de psikolojik danışmanlar çalıştıkları eğitim kurumlarında lisans eğitiminde kazandıkları beceriler ve öğrendikleri bilgiler çerçevesinde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri sunmaları için uygun koşullara sahip olmamaları olabilir. İlgili literatür incelendiğinde bu bulguyla ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır.

5.6. Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Veli Ve Öğrenciler Tarafından Nasıl Algılandığı

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların; psikolojik danışma hizmetlerinin veli ve öğrenciler tarafından kabul edilmediği ancak bunun son 20–30 yıla oranla daha iyi bir düzeyde olduğu algısına sahip oldukları belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen bu bulguyu destekler nitelikte bir bulgu da Pişkin (1989) tarafından yapılan bir araştırmada elde edilmiştir. Bu araştırmada velilerin ve kamuoyunun PDR hizmetlerine ilişkin duyarlılığının yeterli olmadığı belirlenmiştir. Yine Hamamcı, Murat ve Çoban (2004)'nın yaptıkları çalışmada psikolojik danışmanların müdür ve öğretmenlerden yeterince destek bulamadıkları, gerekli araç ve gereçlerin karşılanmadığı bulunmuştur. Onur (1997), liselerde görev yapan yönetici ve öğretmenlerin yeterli derecede bir rehberlik anlayışına sahip olmadıklarını belirlemiştir.

Sonuç olarak öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların; psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin veli ve öğrenciler tarafından yeterince kabul edilmediği ama eskiye oranla daha iyi bir düzeyde olduğu algısına sahip oldukları belirlenmiştir. Psikolojik danışman, rol ve fonksiyonunu yerine getirirken yönetici, öğretmen, velilerle işbirliği içinde bulunma zorunluluğu danışman rollerinin tanımlanmasında bu kişilerin de önemini ortaya çıkarmaktadır.

5.7. Psikolojik Danışmanların Çevreyle Olan İlişkileri

5.7.1. Psikolojik Danışmanların üst eğitim kurumlarıyla ilişkileri

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre, öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların; psikolojik danışmanların üst eğitim kurumlarıyla bağlantılarının olmadığını ifade ettikleri görülmektedir. Literatürde bu bulgu ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Öğrencilerin lisanstan mezun olduktan sonra, mezun oldukları üniversiteleri ile çok az iletişime girmeleri bu algının oluşmasında etkili olmuş olabilir

Sonuç olarak öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar, psikolojik danışmanların mezun olduktan sonra üniversite ile işbirliğine geçmediklerini ifade etmektedirler.

5.7.2.Çevre ile ilişkilerde süpervizyon desteği

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre öğretim elemanları ve danışmanların, psikolojik danışmanların süpervizyon desteği alabilecekleri çeşitli sevk kaynakları olduğu görülmektedir. Ayrıca RAM'in danışmanlar tarafından sıkça dile getirildiği halde öğretim elemanları tarafından dile getirilmediği belirlenmiştir. RAM, öğretim elemanları tarafından işlevini yerine getirmeyen, özel eğitim kurumu gibi hizmette bulunan bir kurum olarak algılanmaktadır. Literatürde bu bulgu ile ilgili her hangi bir çalışmaya rastlanmamıştır ancak RAM'la ilgili yapılan çalışmaların birçoğu RAM'ın özel eğitim bölümüyle ilgili yapılan çalışmalardır (Tiryaki, 2009; Akkoyun, 2007; Topal, 2010). Bu bulgunun elde edilmesinde öğretim elemanları ile alanda çalışan psikolojik danışmanların yeterince iletişimde olmaları neden olmuş olabilir.

5.7.3. Öğretim Elemanlarının Alan Uygulamalarını Değerlendirmeleri

Öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların; öğretim elemanlarının alandaki uygulamaları yeterince takip edip etmedikleriyle ilgili verilere baktığımızda öğretim elemanlarının alandaki uygulamaları yeterince takip edemedikleri algısına sahip oldukları belirlenmiştir. Özellikle alanda çalışan psikolojik danışmanlarda bu algının daha güçlü olduğu belirlenmiştir. İlgili literatür incelediğinde bu konuyla ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yine bu bulgunun elde edilmesinde öğretim elemanları ile psikolojik danışmanların birbirleri ile çok az iletişim içerisinde olmaları gösterilebilir. Bunun diğer bir nedeni de, öğretim elemanlarının ders yüklerinin fazla olması akademik çalışmalarının yoğun olmasından dolayı alandaki uygulamalarını yeterince takip edemedikleri gösterilebilir.

5.8. Okullarda Uygulanan PDR Programlarının Değerlendirilmesi

Okullarda uygulanan PDR programlarının değerlendirilmesine ilişkin verilere baktığımızda hem öğretim elemanları hem de psikolojik danışmanlar tarafından okullarda uygulanan PDR programının olumsuz özelliklerinin daha çok vurgulandığı dikkat çekmektedir. Programın; ön hazırlık yapılmadan, yeteri kadar uzman yetiştirilmeden hayata geçirilmiş olması, esnek olmaması, etkinliklerin hepsinin öğrenci seviyesinde olmaması, uygulanabilirliği ile ilgili sorunlar olması gibi olumsuzlukları öne çıkmaktadır. Hem öğretim elemanları hem de psikolojik danışmanlar okullarda uygulanan PDR programlarının değerlendirilmesine ilişkin görüşlerinde paralellik olmasına rağmen “kaynaştırma öğrencilerinin göz ardı edilmesi” sadece alanda çalışan psikolojik danışmanlar tarafından dile getirilmiştir. İlgili literatür incelendiğinde; araştırmanın bu bulgusunu destekler başka araştırma bulgularının da olduğu görülmektedir.

Tokalı (2007), 9. sınıf rehberlik programının (sınıf öğretmenleri için) rehber öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi” adlı çalışmasında örneklem grubunun, programın uygulanabilirliğinin, etkinliklerin, değerlendirmenin ve programın güncel olmaması yönüyle zayıf buldukları belirlenmiştir.

Kızıl (2007), “Ortaöğretim kurumlarındaki rehber öğretmenlerin ve sınıf rehber öğretmenlerin sınıf içi rehberlik etkinlikleri ile ilgili görüşleri” konulu çalışmasında katılımcıların tamamı yeni PDR programının ideal bir program olduğunu, kazanımlar doğrultusunda yeterli olduğunu ancak yaşama aktarılmasının zor olduğunu dile getirmişlerdir. Ayrıca öğretmenler rehberlik etkinliklerinin amacına ulaşmadığını, çünkü yapılan etkinliklerin geriye dönütünün olmadığını söylemişlerdir.

Nazlı (2007), “Psikolojik Danışmanların Değişen Rollerini Algılayışları” konulu çalışmasında psikolojik danışmanların, rehberlikte yapılan değişimleri, toplum ve öğrenci ihtiyacını karşılamada yetersiz bulduklarını bulmuştur.

Rehberlik programları hazırlanırken göz önünde bulundurulması gereken en önemli husus hizmet edilen grubun ihtiyaçlarının ve karakteristik özelliklerinin iyi tespit edilmesi, programın da bu özellikler doğrultusunda hazırlanmasıdır (Tuzcuoğlu, 1995). Yapılan uygulamalar ve çalışmalar incelendiği zaman da görülebileceği gibi bu gün Türkiye genelinde ilk ve ortaöğretim kurumlarında uygulanan rehberlik hizmetlerinden istenilen verim tam olarak sağlanamamaktadır (Güvenç, 2001).

Güven (2009), İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının uygulanmasıyla ilgili olarak ortaöğretimde görevli sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, çeşitli branşlarda 112 öğretmenin görüşlerine başvurmuştur. Bazı etkinliklerin öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik olmaması, bazı etkinlikler için bir ders saatinin yetersiz olması, etkinliklerle ilgili bazı konularda öğretmenlerin bilgi ve beceri eksikliği, rehberlik saatinin önemsiz ve gereksiz bir zaman olarak algılanması ve bazı öğretmenlerin bu konudaki isteksizliği programın uygulanması ile ilgili başlıca sorunlar olarak ortaya çıkmıştır.

Demirel (2010), İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Değerlendirilmesi adlı çalışmasında, hazırlanan programın öğrenci düzeyine uygun olmayan bazı kazanımlar içerdiği, mesleki ve eğitsel alanların

dışındaki alanlarda kazanım sayılarının az olduğu, kazanımların birçoğunun özellikle Hayat Bilgisi dersi kazanımları ile örtüştüğü ve bazı kazanımların bir ders saatinde gerçekleştirilemeyeceği bulgusuna ulaşmıştır. Özellikle alan uzmanları, kazanımlarla gelişim özelliklerinin tutarsızlığını ve kazanımların sınıf düzeylerine ve yeterlik alanlarına dengesiz dağılımını programın yetersiz yönleri olarak değerlendirmektedir. Programın uygulanabilirliği açısından özellikle sınıf öğretmenlerinin uygulamalar için yeterli donanıma sahip olmamaları ve okullarda rehber öğretmenlerinin yeterli olmamasının programın işlevselliği açısından olumsuz bir unsur olarak görüldüğü belirlenmiştir. Yapılan görüşmelerde, hazırlanan programın uygulanabilmesi için haftalık programda ayrılan sürenin ve bazı etkinliklerin bir ders saatinden uzun zaman almasının programın uygulanabilirliğini güçleştirdiğine ilişkin veriler elde edilmiştir. Ayrıca belirlenen etkinliklerin kalabalık sınıflarda uygulanmasının zorluğu, hazırlanan programın sınırlı yanı olarak görülmektedir.

Sonuç olarak katılımcı grubun okullarda uygulanan PDR programlarının ön hazırlık yapılmadan, yeteri kadar uzman yetiştirilmeden hayata geçirilmiş olması, esnek olmaması, kaynaştırma öğrencilerinin göz ardı edilmesi, etkinliklerin hepsinin öğrenci seviyesinde olmaması, uygulanabilirliği ilgili sorunları olduğu algısına sahip oldukları belirlenmiştir.

5.9. Okullarda Psikolojik Danışma Uygulamalarında Karşılaşılan Güçlükler

Psikolojik danışmanlar ve öğretim elemanları, okullarda psikolojik danışma uygulamalarında karşılaşılan güçlüklerin; fiziksel donanım eksikliği, psikolojik danışman sayısının yetersizliği, psikolojik danışmanların yeterli donanıma sahip olmamaları, psikolojik danışmandan beklentinin yüksek olması, sistem kaynaklı sıkıntıların olması, PDR alanının yeterince bilinmemesi, görev sınırlarının net olmayışı ve psikolojik danışmanların sayısının az olması, PDR hizmetlerinden yeterince yararlanılmamasının nedenleri olarak düşündükleri belirlenmiştir.

Bu araştırmada elde edilen bulguyu destekler nitelikte olan başka araştırma

bulguları da Yurtal (2007), Hatunoğlu ve Hatunoğlu (2006), Hamamcı, Murat, ve Çoban, (2004); Aslan (2003); Özaydın (2002); Güvenç (2001); Ültanır, (2000) ; Erdemli-Ülküsel (1993); Ada (1990), tarafından da ortaya konulmuştur.

Bu bulgu Pişkin (1989)'nin, elde ettiği bulgularla örtüşmektedir. Pişkin'in araştırmasının üzerinden tam olarak 21 yıl geçmesine rağmen danışmanların mesleki eğitimlerinde eksiklikler, danışmanların görev sınırlarının net olmayışı, danışman sayısı nicelik olarak yetersizliğinin hala devam ediyor olması düşündürücüdür.

Nazlı (2007), "Psikolojik Danışmanların Değişen Rollerini Algılayışları" konulu çalışmasında psikolojik danışmanların, rehberlikte yapılan değişimleri, toplum ve öğrenci ihtiyacını karşılamada yetersiz buldukları belirlenmiştir. Psikolojik danışmanların sayılarının az olması, psikolojik danışmanların hizmet içi eğitimden geçirilmemiş olmaları, üniversitede PDR bölümlerinin bu değişime uygun eleman yetiştirmemesi, değişim yapılırken psikolojik danışman, öğretmen ve öğrencilerin görüşlerinin dikkate alınmamış olması vb. nedenlerle, rehberlikte yaşanan değişimlerin, ihtiyacı karşılamada yetersiz kaldığını düşündükleri belirlenmiştir.

Bu çalışmada elde edilen bulgunun aksine, Hamamcı ve ark. (2004), yapmış oldukları "Gaziantep ilinde çalışan psikolojik danışmanların mesleki sorunlarının incelenmesi" konulu araştırmalarında psikolojik danışmanların mesleki anlamda sorun yaşamadıklarını bulmuşlardır.

Sonuç olarak Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı'nda rehberlik hizmetlerinin örgütlenmesinin 50 yıllık bir geçmişi olmakla birlikte, okullarda uygulanan rehberlik hizmetlerinin hem nitelik hem de nicelik açısından istenilen seviyeye ulaşmadığı belirlenmiştir.

5.10. PDR Alanını İyileştirmeye Yönelik Öneriler

Psikolojik danışmanlar ve öğretim elemanları, PDR alanını iyileştirmeye yönelik önerileri aşağıdaki gibidir:

1.Öğretim elemanı sayısının arttırılması

2.Üniversitedeki ders koşullarının, ders ortamlarının, öğretim elemanlarının koşullarının iyileştirilmesi

3.Lisans programının nitelik açısından geliştirilmesi, standartların belirlenmesi

4.Psikolojik Danışmanlarının görev sınırlarının netleşmesi

5. Psikolojik Danışmanların sayısının arttırılması

6.Fiziki koşulların uygun hale getirilmesi

7.Hizmetiçi eğitimlerin arttırılması

8.Psikolojik danışmanlara süpervizyon desteği sağlanması

Bu bulguda ortaya konan önerilere bakıldığında hem öğretim elemanlarının hem de okullarda çalışan psikolojik danışmanların PDR alanın iyileştirilmesine yönelik olarak benzer görüşlere sahip oldukları söylenebilir.

5.11. Okulda Psikolojik Danışmanın Kabulünü Etkileyen Etmenler

Psikolojik danışmanlar ve öğretim elemanları, psikolojik danışmanın kabul edilme düzeyini eskiye oranla daha iyi olduğunu fakat henüz istenen seviyeye ulaşmadığını düşündükleri belirlenmiştir. Alan yazında bu araştırma bulgularını destekleyen bulgular mevcuttur. Özdemir (2008), idareci ve öğretmenlerin rehberlik hizmetlerini benimseme düzeylerinin geçmiş yıllara göre arttığı fakat henüz istenen seviyeye ulaşmadığını saptamıştır. Onur (1997), liselerde görev yapan yönetici ve öğretmenlerin yeterli derecede ortak bir rehberlik anlayışına sahip olmadıklarını belirlemiştir.

Sonuç olarak psikolojik danışmanın kabul edilme düzeyinin yirmi-otuz yıl öncesine oranla daha iyi olduğu, fakat henüz istenen seviyeye ulaşmadığı bulgusu elde edilmiştir.

5.12. Süpervizyon Eğitimi

Öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların, süpervizyon eğitiminin yetersiz olduğu konusunda hem fikir oldukları belirlenmiştir. Bu bulgu Hamamcı ve ark.(2004), yapmış oldukları çalışmanın bulgusuyla tutarlılık göstermektedir. Bu çalışmada uzman psikolojik danışmanların ve öğretim elemanlarının psikolojik danışmanların ihtiyaç duydukları her alanda süpervizyon hizmeti verilmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Çoban (2005), ülkemizde psikolojik danışmanların mesleki yardım bağlamında gerekli desteği alamadıklarını, sadece gerekli müfredatın uygulanıp uygulanmadığı, okul yönetimi tarafından konan kurallara uyulup uyulmadığı gibi yönetsel işlemleri içeren denetleme ile karşı karşıya kaldıklarını ifade etmektedir.

5.13. Mesleki Etik

Bir mesleğin etik kural ve ilkeleri o mesleğin kapsadığı hizmetlerin kaliteli bir şekilde topluma sunulmasını sağlar. Etik kurallar, psikolojik danışmanın, danışana psikolojik yardım verirken ve çeşitli etkinlikleri yürütürken davranışlarını denetleyici bir role sahiptir. (Doğan,2000)

Bu araştırmanın sonucuna göre öğretim elemanlarının ve psikolojik danışmanların mesleki etik konusunda herhangi bir problem yaşamadıkları gözlenmiştir. Psikolojik danışmanlar mesleki etik konusunda ikilem yaşadıkları zaman öncelikle meslektaşlarından daha sonra öğretim elemanlarından yardım aldıklarını belirtmişlerdir. Bunun nedenleri arasında çalışma grubunun etik dışı konularla karşılaşmamış olması, alanda çalışan diğer meslektaşlarının uygulamaları nasıl yaptıklarını bilmiyor olması, uygulamalarına bu açıdan bakmamış olmaları şeklinde düşünülebilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bu araştırmada, okul psikolojik danışmanları ile öğretim elemanlarının mesleğe ilişkin bazı konulardaki algıları incelenmiştir. Araştırmada veriler nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Görüşme, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler, içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Buna göre veriler, önceden belirlenen kategorilere göre incelenmiş, kodlanmış ve sonra frekans ve yüzdelik değerlere dönüştürülmüştür.

Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde çalışan 12 psikolojik danışman ve 12 öğretim elemanı oluşmaktadır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre varılan sonuçlar aşağıda verilmiştir:

- Araştırmaya katılan öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar, PDR lisans eğitiminin uygulama boyutunda sıkıntılar olduğunu, mesleki kimlikte sıkıntıların devam ettiğini, öğretim elemanı göre öğrenci sayısının fazla olduğunu, psikolojik danışmanların donanımlı yetiştirilmediğini, psikolojik danışma boyutunda yetersizliklerin olduğunu düşünmektedirler.

- Araştırmaya katılan öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların önemli bir çoğunluğu, PDR lisans eğitiminde alınan özellikle uygulama dersleri başta olmak üzere, bütün derslerin danışmanların çalışmalarına katkısı olduğunu düşünmektedirler.

- Araştırmaya katılan öğretim elemanları ve psikolojik danışmanların önemli bir çoğunluğu, dört yıllık lisans eğitiminin psikolojik danışman olabilmek için yeterli olmadığını, en az yüksek lisans derecesine veya beş yıllık eğitime ihtiyaç olduğunu düşünmektedirler.

- Araştırmaya katılan öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar, psikolojik danışmanlardan beklentilerin çok yüksek olduğunu düşünmektedirler.

- Araştırmaya katılan öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar, psikolojik danışmanlardan yönetmelikte belirlenmiş görevler dışında, mesleğin gerektirdiği ilkelere göre davranma, psikolojik danışma becerilerini iyi biliyor olma, , iyi kişilik özelliklerine sahip olma, iletişim becerilerine sahip olma gibi özelliklerin beklenmesi gerektiğini düşünmektedirler.

- Araştırmaya katılan öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar, daha çok mesleki yeterlilik ve psikolojik danışmanlık rollerinden doyum elde ettiklerini düşünmektedirler.

- Araştırmaya katılan öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar, hizmetiçi eğitimlerinin hem nitel hem de nicel anlamda yetersiz olduğunu düşünmektedirler.

- Araştırmaya katılan öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar, PDR lisans eğitiminin çalışma alanına uygun olmadığını düşünmektedirler.

- Araştırmaya katılan öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar, psikolojik danışma hizmetlerinin veli ve öğrenciler tarafından kabul edilmediğini ancak bunun son 20–30 yıla oranla daha iyi bir düzeyde olduğunu düşünmektedirler.

- Araştırmaya katılan öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar, psikolojik danışmanların lisans eğitiminden mezun olduktan sonra üst eğitim kurumlarıyla bağlantılarının olmadığını düşünmektedirler.

- Araştırmaya katılan öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar, psikolojik danışmanların süpervizyon desteği alabilecekleri çeşitli sevk kaynaklarının olduğunu düşünmektedirler.

- Araştırmaya katılan öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar, öğretim elemanlarının alandaki uygulamaları yeterince takip edemediklerini düşünmektedirler.

- Araştırmaya katılan öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar, milli eğitime bağlı okullarda uygulanan PDR programlarının ön hazırlık yapılmadan ve yeteri kadar uzman yetiştirilmeden hayata geçirilmiş olması, esnek olmaması, kaynaştırma öğrencilerinin göz ardı edilmesi, etkinliklerin hepsinin öğrenci seviyesinde olmaması ve uygulanabilirliği ilgili sorunların olduğunu düşünmektedirler.

- Araştırmaya katılan öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar, okullarda uygulanan rehberlik hizmetlerinin hem nitelik hem de nicelik açısından istenilen seviyeye ulaşmadığını düşünmektedirler.

- Araştırmaya katılan öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar, süpervizyon eğitiminin yetersiz olduğunu düşünmektedirler.
- Araştırmaya katılan öğretim elemanları ve psikolojik danışmanlar, mesleki etik konusunda herhangi bir problem yaşamadıklarını düşünmektedirler.

6.2. Öneriler

Öğretim elemanlarının ve psikolojik danışmanların mesleki algılarını belirlemeye çalışan bu araştırmada elde edilen veriler ışığında şu öneriler geliştirilmiştir.

1.Hizmetiçi faaliyetler, ihtiyaç analizleri yapıldıktan sonra programların içeriği belirlenip, özellikle üniversitelerle işbirliği yapıp yaygınlaştırılması gerekir. Uygulamaya dönük, işlenen konuların genel olmaktan çok belirli konulara ve sorunlara dönük sınırlandırılması ve bu tür eğitimlerde görev alacak öğretim elemanlarının üniversitelerden seçilmeleri sağlanmaya çalışılmalıdır.

2.Lisans eğitiminde okul psikolojik danışmanlığıyla ilgili uygulamalar nitelikli hale getirilebilir

3.Lisans eğitiminin niteliğinin artırılması için süresi 5 yıla çıkartılıp, son yıl tamamen alanda uygulamaya ayrılabilir.

4. Üniversite eğitimi sırasında ve sonrasında uygulamalarda süpervizyon çalışmalarını organize edebilecek bir sistem geliştirilebilir

5. Süpervizyon programlarının hazırlanıp uygulanması için, Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin rehberlik ve psikolojik danışma bölümlerindeki öğretim elemanlarının işbirliği sağlanabilir. Böylece hazırlanacak ve uygulanacak olan süpervizyon programları, psikolojik danışmanların yaşadıkları sorunlarla baş etmede, kendilerini mesleki anlamda geliştirmeye devam etmede, yeni gelişmeleri takip etmede ve rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin daha iyi çalışmasında etkili ve yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ADA, Şule, (1990), “Trabzon İli Orta Öğretim Okullarında Yürütülmekte Olan Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- AMETEA, Clark, (2004), “A Survey Of Assessment And Evaluation Activities Of School Counselors”, **Professional School Counseling**, 8:1, October 2004, s.24–30.
- AL-DARMAKİ, Fatima, (2005), “Counseling Self-Efficacy and its Relationship to Anxiety and Problem-Solving in United Arab Emirates”, **International Journal For The Advancement of Counseling**, Vol: 27 ,No: 2 , 323 -335.
- AKKOYUN, Füsün, (1987), “Rehberliğin İlkeleri Bilgiden Davranışa”, **Ankara Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt:20, Sayı:1, s:151–162.
- AKKOYUN-KAMEN, Ayşe, (2007), “Rehberlik Ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Personelinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri” (Batı Karadeniz Bölgesi Örneği), **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- AKIN, Barış, (2007), “Rehber Öğretmenlerin Görevlerine İlişkin Öğretmenlerin Beklentileri Ve Algıları”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.
- AKTEPE, İslam (2008), “Rehber Öğretmenlerin Yönetici Ve Öğretmenlerden Mesleki Beklentileri”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- ALLAN Dye, ; BORDERS, L Dianne, (1990), “Counseling Supervisors: Standards for Preparation and Praotice”, **Journal Of Counseling & Development**, September/October 1990 , Vol: 69.
- ALP, D, (1995), “Velilerin Orta Dereceli Okulların Psikolojik Danışma ve Rehberlik

Hizmetlerinden Beklentileri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

AMERICAN COUNSELING ASSOCIATION, (2007, October), “United States Student-To-Counselor Ratios Retrieved”, October 20, 2007, from <http://www.counseling.org/PublicPolicy/TP/ResourcesForSchoolCounselors/CT2.aspx>.

ASCA, (2004), “Ethical Standards For School Counselors Was Adopted By The ASCA Delegate Assembly”, March 19, 1984, Revised March 27, 1992, June 25, 1998, and June 26.

ATICI, Meral; ÖZYÜREK, Ragıp; ÇAM, Sabahattin, (2005), “Okul Danışmanlığı Uygulamalarının Yetkinlik Beklentisi Algıları Ve Mesleki Benlik Saygısı Üzerindeki Etkilerinin Boylamsal Olarak İncelenmesi”, **Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi**, Cilt:3, Sayı:24, s:7–23.

AYSAN, Ferda BOZKURT, (2004); Nergüz; “Psikolojik Danışmanlarının Yaşam Doyumu, Stresle Başa Çıkma Stratejileri İle Olumsuz Otomatik Düşünceleri: İzmir İli Örnekleme Okul Psikolojik Danışmanlarının Yaşam Doyumu, Stresle Başa Çıkma Stratejileri İle Olumsuz Otomatik Düşünceleri: İzmir İli Örnekleme”, **XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı**, 6–9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.

AYDIN-PEHLİVAN, İncay, (2003), **Eğitim ve Öğretimde Etik**, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

ASLAN, Sevda, (2003), “Ankara İli Orta Öğretim Kurumlarında Çalışan Alandan Ve Alan Dışından Rehber Öğretmenlerin Mesleki Etkinliklerine İlişkin Görüşleri Ve Sorunları”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

BAHÇEKAPILI, Hasan, (2005), Psikoloji Eğitiminin Kalitesi ve Ölçümü, **Türk Psikoloji Bülteni**, Cilt 11, Sayı: 36, Haziran 2005.

BAKIRCIOĞLU, Rasim, (2000), **Rehberlik ve Psikolojik Danışma**, Ankara: Anı Yayıncılık.

BAYMUR, Feriha, (1971), **Okullarımızda Önemli Bir Sorun: Rehberlik**, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.

BRAMMER, L.M. VE SHOSTROM, E.L, (1982),(Çev:Ersever Hakan) Therapeulic Psychology: Fundamenlals of Counseling and Psychotherapy, Fourth Ed. (Chapter J, **Professional Counseling and Psychotherapy**, s. 3-28 Englewood Cliffs, NJ: Preutice-Hall, Inc.

BANDURA, A. (1997), **Self-Efficacy: The Exercise of Control**, New-York: W.H. Freeman Company, 259–179

BAŞARAN, Mehmet, (2008), “İlköğretim Okullarındaki Yönetici Ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Faaliyetlerinden Beklentileri”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

BIÇAK, Ali ,(2006), “Resmi İlköğretim Okulu Rehber Öğretmenlerinin Görevlerini Gerçekleştirme Düzeyine İlişkin Bir Çalışma”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Akdeniz Üniversitesi, . Antalya.

BİLGİN, Mehmet, (2000), “Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Eğitiminde Çağdaşlaşma”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi**, Cilt: Sayı:6,s.21–36

BEESELEY, D; FREY, L. L, (2006), “Principals’ Perceptions Of School Counselor Roles And Satisfaction With School Counseling Services”, **Journal of School Counseling**, 4(14)

BORDERS, L DiAnne,(2001), “The Good Supervisor”, **The International Child And Youth Care Network**, Issue: 27 • April 2001

CAN, Gürhan, (2003), **Psikolojik Danışma Ve Rehberlik**, Eskişehir: Pegem Yayıncılık.

CEYHAN, Esra, (2000), “Mesleki Sorun Düzeyleri Farklı Okul Rehber Öğretmenlerinin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından

İncelenmesi”, **Anadolu Üniversitesi Yayınları**, No: 1185, Eskişehir 2000.

ÇAPRI, Burhan; GÖKÇAKAN, Zafer, (2008), “Akılcı Duygusal Davranış Terapisi (Addt)’Ne Dayalı Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerisi Algısına Etkisi”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 17, Sayı: 1,s.135–154.

COŞKUN, Kadriye, (2006), “Genel Liselerde Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi (Kayseri İli Örneği)”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

COREY, G, (2005), **Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları**, Ankara: Mentis Yayıncılık.

ÇOBAN, Aysel Esen, (2005), “Psikolojik Danışmanlar için Meslektaş Dayanışması”, **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, Haziran 2005, s. 167–174.

DAVIS, S; MEIER, S, (2006), **Psikolojik Danışma Temel Öğeler**, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

DENİZ, Zeynep, (1993), “Liselerdeki Yönetici, Sınıf Öğretmeni ve Ders Öğretmenlerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İnönü Üniversitesi, Malatya.

DEMİREL, Melek, (2010), “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Değerlendirilmesi”, **Eğitim ve Bilim**, Cilt 35, Sayı 156.

DOĞAN, S. ; ERKAN, S. (2001), Türkiye’de Psikolojik Danışman Eğitimi Profili: Mevcut Durum, Sorunlar Ve Çözüm Önerileri, **VI. Ulusal Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Kongresi**, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

DOĞAN, Süleyman, (2000), “Türkiye’de Psikolojik Danışma Ve Rehberliğin Durumu Ve Geleceği İlişkin Yönelimler”, **Eğitim ve Bilim**, 25(118), 3–8.

DOĞAN, S, (1996), "Türkiye'de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanında Meslek Kimliğinin Gelişimi ve Bazı Sorunlar", **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, Cilt 2, Sayı 7

DYE, Allan; BORDERS, L Dianne, (1990), Counseling Supervisors: Standards for Preparation and Practice, **Journal Of Counseling & Development**, September/October, VOL 69.

EDWARDS, Lavanda, (2009), Accountability Practices Of School Counselors, Auburn, Alabama: **Doctor of Education**.

ERGENE, Tuncay, (2004) ,"Psikolojik Danışmada Etik İnkilemler", **Eğitim Araştırmaları Dergisi**, Sayı:15, Bahar 2004, s:49–55.

ERKAN, Serdar (1997), "İlköğretim Öğrencilerinin Rehberlik İhtiyaçlarının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma", **Eğitim Yönetimi Dergisi**, 3(3): 333.

ERDEMLİ-ÜLKÜSEL, (1993), "Rehberlik Araştırma Merkezleri Devlet Liseleri ve Özel Liselerde Çalışan Rehber Öğretmenlerin Durum Saptaması", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

ERSEVER, Hakan, (1993), "Psikolojik Danışmada Süpervizyon Standartları", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**; Cilt:26,Sayı:2,s:609–619.

FAGAN, T.K; WISE, P.S. (2000), **School Psychology: Past, Present and Future**, Bethesda, MD: National Association of School Psychologists.

FİCHTER, Joseph, (1996), **Sosyoloji Nedir?**, Ankara: Çev: Nilgün Çelebi, 3. Baskı, Attila Kitabevi.

GÖGEN, H, (1997), Okul Rehberlik Bürolarının Rolü (Eğitim Programları İçinde Yer Alan Lise 1. Sınıflarda Gerçekleşme Düzeyi), **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

GÖKÇAKAN, Zafer, (2008), Eğitimde Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanın

Değişen İşlevi Ve Gelişimsel Rehberlik Yaklaşımı, **Eğitim Psikolojisi Sempozyum Kitabı**, İstanbul Kültür Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, 22–23 Mart 2008.

GÖKÇAKAN; ÖZER,(1999), Doğu Karadeniz Bölgesinde Görevli Rehber Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyi, Nedenleri ve Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. **IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi-Bildiriler**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

GRAY, Neal, (2003), Professional Identity Development for the School Counselor, **Journal of School Counseling**, Vol:1, NO:1.

GÜLER, Ali; ATALAY Eren; KARABACAK, Kerim, (2005), **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**, Ankara: Detay Yayıncılık.

GÜMÜŞ, Alper; GÜMÜŞ, Aynur (2008), Psikolojik Danışmanın Psikolojik Danışma Sözleşmesine Dayalı Hukuksal Sorumluluğu, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt: 41, sayı: 275–297.

GÜVENÇ, Mehmet, (2001), Okullardaki Rehberlik Faaliyetlerinin Yürütülmesinde Karşılaşılan Güçlükler, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Niğde Üniversitesi, Niğde.

GÜVENDİ, Mustafa, (2000), İlköğretim Okulları İkinci Kademesinde Yürütülmekte Olan Rehberlik Etkinlikleri Ve Öğrenci Beklentilerine İlişkin Bir Araştırma, **Pamukkale Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı:8.

GUSTAD, J.W, (1957), **The Definition Of Counseling İn Roles And Relationships İn Counseling**, Ed.R.F.Berdie.Minneapolis: Univercity of Minnesota Pres.

GYSBERS, N.C. ; Henderson, P, (2001), Developing and Managing Your School Guidance Program, Alexandria VA: **American Counseling Association**, s.15.

GYSBERS, N.C, (2004), Comprehensive Guidance and Counseling Programs:The Evolution of Accountability, **Professional School Counseling**, 8:1 October 2004.

HAMAMCI, Zeynep; MURAT, Mehmet; ESEN-ÇOBAN Aysel, (2004),

Gaziantep'teki Okullarda Çalışan Psikolojik Danışmanların Mesleki Sorunlarının İncelenmesi, **XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı**, 6–9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.

HAMAMCI, Zeynep; OSKARGİL-GÖKTEPE, Emine; İNANÇ, Necmettin, (2004), Okullarda Çalışan Psikolojik Danışmanların Mesleki Yönden Kendilerini Geliştirmeleri Ve Mesleki Doyumları İle İlişkisinin İncelenmesi, **XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı**, 6–9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.

HATUNOĞLU Aşkı; HATUNOĞLU, Yavuz, (2006), Okullarda Verilen Rehberlik Hizmetlerinin Problem Alanları, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, Mart 2006, Cilt:14, No:1, s:333–338.

HITCHCOCK, W. L, (1953), Counselors Feel They Should, **Personal and Guidance Journal**, Vol:32, s:72–74.

İKİZ, Ebru, (2009), “İlköğretim Okullarında Çalışan Psikolojik Danışmanların Empati Düzeylerinin İncelenmesi”, **İlköğretim Online**, 8(2), s: 346–356.

JOHNSON, E, BAKER, S , KOALA, M., KİSELİCA, M. S. ; THOMPSON ,E. C, (1989), Counseling Selfefficacyand Counseling Competence İn Pre-Practicum Training, **A Counselor Education and Supervision**, 28, s:205–218.

KAĞAN, Mücahit, (2005), “Ankara İlindeki Devlet İlköğretim Okulları İle Özel İlköğretim Okulları Ve Rehberlik Ve Araştırma Merkezlerinde Çalışan Rehber Öğretmenlerin İş Doyumlarının İncelenmesi”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi, Ankara.

KANTARCIOĞLU, Selçuk, (1987), **Orta Dereceli Okul Öğretmenleri İçin Rehberlik El Kitabı**, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

KANTARCIOĞLU, Süleyman, (1998), **Orta Dereceli Okul Öğretmenleri İçin Rehberlik**, (Öğretmen Kitapları:186), İstanbul: M. E. Basımevi.

KANTARCIOĞLU, Süleyman, (1973), **Rehberlik Örgütü**, İstanbul: M E. Basımevi.

KANTARCIOĞLU, Süleyman, (1974), Rehberlik Ve Psikolojik Danışma, İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası.

KARAIRMAK, Özlem; AYDIN, Gül, (2007), Yapılandırmacı Yaklaşım: Çağdaş Psikolojik Danışma Anlayışını Ve Uygulamalarını Biçimlendiren Bir Güç, **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, Cilt:3, Sayı:27,s:91–108.

KARAKUŞ, Seval, (2008), “ İlköğretim Okullarında Çalışan Psikolojik Danışmanların Sınıf Öğretmeni Ve Sınıf Rehber Öğretmenleriyle Yaptığı Konsültasyon Çalışmalarının İncelenmesi”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Çukurova Üniversitesi, Adana.

KARÇKAY-TAŞDELEN, Arzu, (2008), “Farklı Eğitim Programı Mezunu Psikolojik Danışmanların Mesleki Yeterlilikleri Ve İş Doyumlarının İncelenmesi”, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt:2, Sayı:24, s:24–35.

KAYA, Alim; BAYSAL, Asuman; KAYGUSUZ, Canani; SARI, Enver; GİRGİN, Günseli; ŞAHİN, Hülya; ÇAKIR, Mehmet Ali; GÜVEN, Mehmet; KUTLU, Mustafa; BALCI, Seher; TERZİ, Şerife, (2004), **Psikolojik Danışma Ve Rehberlik**, Ankara: Anı Yayınları.

KEPÇEOĞLU, Muharrem, (2003), **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**, Ankara: Gül Yayını.

KEPÇEOĞLU, Muharrem, (1993), **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**, Ankara: Kadıoğlu Matbaası, 7. baskı.

KEPÇEOĞLU, Muharrem,(1985), **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**, Ankara: Kadıoğlu Matbaası.

KEPÇEOĞLU, Muharrem ,(1986), Okullardaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uygulamalarının Temel Sorunları, **Journal of Human Sciences/İnsan Bilimleri Dergisi**, C.V-1, ODTÜ, Ankara.

KEPÇEOĞLU, Muharrem,(1987), Eğitimde Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Uygulamalarının Gelişimi Ve Belli Başlı Sorunları, **Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı:2, s:264–272.

KESİCİ, Şahin, (2007), Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarının Ve Rehberlik İhtiyaçlarının Mesleki Karar Verme Zorluklarını Yordaması, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:18.

KILIÇ, Mustafa, (1988), Kalkınma Planlarında Rehberlik, **Planlama Dergisi**, No:2137, Sayı:24, s:27–43, Ankara: DPT Yayınları.

KILIÇCI, Yedigâr, (1989), **Okullarda Ruh Sağlığı**, Ankara: Şafak Ofset-Tipo Matbaacılık.

KIZIL, Derya, (2007), “Ortaöğretim Kurumlarındaki Rehber Öğretmenlerin Ve Sınıf Rehber Öğretmenlerin Sınıf İçi Rehberlik Etkinlikleriyle İlgili Görüşleri”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi, Konya.

KOCACIK, Faruk, (1997), **Toplumbilim**, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlük Basımevi.

KORKUT, Fidan, (2007), Psikolojik Danışma Alanında Meslekleşme ve Psikolojik Danışman Eğitimi, Özyürek, R, Korkut, F., Korkut, D. O. (Ed.) **Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik**, s: 95–123, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

KORKUT, Fidan, (2007), Psikolojik Danışmanların Mesleki Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık İle İlgili Düşünceleri Ve Uygulamaları, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 32 [2007] , s:187–197.

KRİZ DERGİSİ, (1993), Rehber Öğretmenleri Bilgilendirme Sempozyumu: Değerlendirme, A.Ü. **Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi**, Cilt:1, Sayı:3, s:166–167.

KUŞ, Elif, (2003), **Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri**, Ankara: Anı Yayıncılık.

KUZGUN, Yıldız, (2002), **Rehberlik ve Psikolojik Danışma**, Ankara: ÖSYM Yayınları.

KUZGUN, Yıldız, (2000), **Rehberlik ve Psikolojik Danışma**, Ankara: ÖSYM Yayınları.

KUZGUN, Yıldız, (1987), Okul Danışmanlarından Beklenen Rol Ve Danışman Eğitimi, **Ankara Üniversitesi: Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Sayı:2, s:273–277.

KUZGUN, Yıldız, (1990), Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Unvan Sorunu, **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 1(1), s:32–38.

KUZGUN, Yıldız, (1999), Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik Mesleğinde Eğitim Düzeyleri Ve Yeterlilik, **Nisan 1999 – Yöret Postası** 13.

KÜLAHOĞLU, Şermin, (2004), Avrupa Üniversitelerinde Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetleri, **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: XV, Sayı: 1, s:63–185.

LARSON, L. M ; DANIELS, J. A, (1998), Review Of The Counseling Self-Efficacy Literature, **Counseling Psychologist**, 26 (2), 179–218.

Milli Eğitim Bakanlığı, (1985), Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, **MEB Tebliğler Dergisi**, Sayı: 2201, Aralık.

Milli Eğitim Bakanlığı, (2001), Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, **MEB Tebliğler Dergisi**, Sayı: 666, Aralık.

NAZLI, Serap, (2007), Psikolojik Danışmanların Değişen Rollerini Algılayışları, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 10 Sayı 18, Aralık 2007, s:1–17.

NAZLI, Serap, (2000), Öğretmenlerin Kapsamlı / Gelişimsel Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Programını Algılamaları Ve Değerlendirmeleri, **Balıkesir Üniversitesi**

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:8, 2000, s:131–145.

NEUKRUG, E; BARR, C. G, (1993), Developmental Counseling And Guidance: A Model For Use İn Your School, **Journal of School Counseling** , Academic Search Premier.

ONUR, Mustafa, (1997), “Giresun İli Merkez Liselerindeki Yönetici, Öğretmen Ve Öğrencilerin Rehberlik Anlayışlarının İncelenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

OWEN KORKUT, Fidan; OWEN W. Dean, (2008), “Okul Psikolojik Danışmanlarının Rol ve İşlevleri: yöneticiler ve Psikolojik Danışmanların Görüşleri”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt:41,Sayı:1,s.207–221.

ÖNCÜL, Nuray, (2003), Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Zihin Özürlü Öğrencinin Bulunduğu Sınıfta Normal Çocuk Annelerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

ÖNER, Necla, (1997) , Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlıkta Meslek Etiği, Mayıs 1997 - **Yöret Postası** 10.

ÖZABACI, Nilüfer; SAKARYA, Neşe; DOĞAN, Melike ; (2008), Okul Yöneticilerinin Okuldaki Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 11 Sayı: 19;s: 8–22.

ÖZAYDIN, Asuman, (2002), “Resmi İlköğretim Okullarında Yönetici, Rehber Öğretmen, Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Rehberlik Uygulamaları”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ÖZER, Kadir, (1999), Danışma (Konsültasyon) Ve Denetim (Süpervizyon) , Nisan 1999 – **Yöret Postası** 13.

ÖZDEMİR, Ercan, (2008), “Anadolu Liselerinde Görev Yapan İdareci Ve

Öğretmenlerin Rehberlik Hizmetlerini Benimseme Düzeyi”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

ÖZDEMİR, İbrahim Ethem, (1991), “ Bazı Değişkenlerin Liselerdeki Öğrenci, Öğretmen, Danışman ve Yöneticilerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentilerine Etkisi” **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

ÖZGÜN, Mehmet, Salih, (2007), “Okul Psikolojik Danışmanlarının Kişilik Özellikleri İle Mesleki Yetkinlik Beklentileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Çukurova Üniversitesi, Adana.

ÖZGÜVEN, İ.Ethem, (2000), **Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik**, İkinci Baskı, Ankara: Pdrem yayını.

ÖZGÜVEN, İ. Ethem, (1999), **Çağdaş Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma**, Ankara: A.Ü Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, no:181.

ÖZOĞLU, Süleyman, Çetin, (2007), **Eğitimde Rehberlik Ve Psikolojik Danışma**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 203, Ankara Üniversitesi Basımevi.

ÖZOĞLU, Süleyman, Çetin, (1981), **Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma**, Ege Üniversitesi Matbaası, Bornova/İzmir.

ÖZOĞLU, Süleyman, Çetin, (1982), **Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma**, Ege Üniversitesi Matbaası, Bornova/İzmir.

ÖZYÜREK, R; KORKUT, F; OWEN, D.W, (2007), **Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

ÖZYÜREK, Ragıp, (2010), Psikolojik Danışma ve Rehberlik Lisans Programı Öğrencilerinin Yaptıkları Okul Psikolojik Danışmanlığıyla İlgili Uygulamaların Saptaması, **Eğitim ve Bilim**, Cilt 35, Sayı 156.

PARLAK, Simel, (2008), "İzmir İli Buca İlçesinde Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Rehber Ve Psikolojik Danışmanların Ortaöğretim Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Programı Konusundaki Görüşleri", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

PARTİN, R, (1993), School Counselor's Time: Where Does It Go?, **The School Counselor**, 40, s: 274–281.

POLAT, Cahit, (2007), " İlköğretim Okulları Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Okul Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerinin Belirlenmesi", **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

POYRAZ, Cengiz, (2007), "Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Rehberlik Hizmetleri Üzerine Bir Araştırma", **Yayınlanmış Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

PİŞKİN, Metin, (1989), "Orta Dereceli Okullarda Görevli Yönetici, Öğretmen Ve Danışmanların İdeal Ve Gerçek Danışmanlık Görevleri Algıları", **Yayınlanmış Yüksek Lisan Tezi**, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, (2001), <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/68.html> (Erişim tarihi: 15.01.2009).

SCHMIDT, J, (1996), **Counseling in Schools: Essential Services and Comprehensive Programs**, Massachusetts by Allyn Bacon, Needham Heights, , s: 23.

SELÇUKLUOĞLU, Zeliha, (2006), "Bilişsel Yaklaşım Temelli Psikolojik Danışma Sürecinde Danışman Ve Danışanın Sözel Ve Sözel Olmayan Davranışları Üzerine Nitel Bir Araştırma", **Yayınlanmış Doktora Tezi**, Selçuk Üniversitesi, Konya.

SELEN, Nurdan, (2008), "Liselerdeki Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Servislerinin Algılanan Etkililiğinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi",

Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

SEZER, Ercan, (2006), “Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Devlet Okullarında Çalışan Psikolojik Danışman Ve Rehber Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitime İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi (İstanbul İli Örneği)”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

SÖKER, Veysel, (2007), “İlköğretim Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Konusunda Okullardaki Rehberlik Servisinden Beklentileri (Zonguldak Örneği)”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara.

STUDER, Jeannine, (2005), Supervising School Counselors İn Training: A Guide For Field Supervisors, **Professional School Counseling**, 8:4 APRIL.

ŞAHİN, Elif, (2006), “Ortaöğretim Rehberlik Çalışmalarının Üniversitedeki Alan Seçimine Etkisi”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

ŞEN, Hüseyin, (2007), Psikolojik Danışmanların Özlük Sorunları: Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Rol Tanımları, **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bülteni**, Cilt:2, Sayı:14.

TAN, Hasan, (2000), **Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Teori Ve Uygulama**, Öğretmen Kitapları Dizisi, M.E. Basımevi, İstanbul.

TAN, Hasan, (1989), **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**, Öğretmen Kitapları Dizisi, M.E. Basımevi, İstanbul.

TAN, Hasan, (1985), **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**, Öğretmen Kitapları Dizisi, M.E. Basımevi, İstanbul.

TATLILIOĞLU, Kasım, (1999), “Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Servisinden Beklentiler Üzerine Bir Araştırma”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi, Konya.

TAŞDAN, Murat; YALÇIN, İlhan, (2008), Psikolojik Danışma Ve Rehberlik’ te

Etik, Burdur: **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, s:99–107.

TOKALI, Hatice, (2007), 9. Sınıf Rehberlik Programının (Sınıf Öğretmenleri İçin) Rehber Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi, Konya.

TUZCUOĞLU, Semai; KORKMAZ, Bülent, (2001), “Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Öğrencilerinin Boyuneğici Davranış Ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi”, **Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, Yıl: 2001, S.14, s. 135–152.

TUZCUOĞLU, Semai, (1995), “İlkokullarda Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ve Rehberlik Servisinin Öğrenciler Üzerindeki Etkisi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

TİRYAKİOĞLU, Özlem, (2009), “Rehberlik Ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Özel Eğitim Bölümünün Sorunlarını Algılamaları”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

TOPAL, Hasan, (2010), Rehberlik Ve Araştırma Merkezlerinde (Ram) Görev Yapan Rehber Öğretmenlerin Rehberlik Ve Araştırma Merkezi (Ram) Müdürlerinin Yöneticilik Becerilerine İlişkin Görüşleri, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

USLU, Mustafa, (1999), “Resmi Eğitim Kurumlarında Çalışan Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Uzmanlarının İş Doyumu Ve Tükenmişlik Düzeylerinin Danışmanların Denetim Odağı Ve Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılması”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi, Konya.

USLU, Mustafa; ARI, Ramazan, (2006), “Psikolojik Danışmanların Danışma Becerisi Düzeylerinin İncelenmesi”, **Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, indirilme tarihi: 15.01.2009, www.selçuk.edu.tr, s.509–519.

ÜLTANIR, Emel, (2000), “Okul Psikologluğu Ve Okul Psikolojik Danışmanlığı

Meslekleri: Karşılaştırmalı Bir Çalışma”, **Milli Eğitim Dergisi**, S:148, Ekim, Kasım, Aralık 2000.

ÜLTANIR, Emel, (2005),” Türkiye’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) Mesleği ve Psikolojik Danışman Eğitimi”, **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Haziran 2005, C.1, S. 1, s.102–111.

YAKA, Barış, (2005), “Psikolojik Danışmanların Temel Psikolojik Danışma Becerilerine İlişkin Yeterlik Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Ege Üniversitesi, İzmir.

YALÇIN, İlhan, (2006), 21. Yüzyılda Psikolojik Danışman, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Sayı:1, Cilt:39, s:117–133.

YEŞİLYAPRAK, Binnur, (2000), **Eğitimde Rehberlik Hizmetleri**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

YEŞİLYAPRAK, Binnur, (2001),Rehber Öğretmenlerin İş Doyumunun Yordanması, **Eğitim Araştırmaları Dergisi**, Sayı:3–4, Mart 2001, s:139–143.

YESİLYAPRAK, Binnur, (2003), **Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

YESİLYAPRAK, Binnur, (2009), Türkiye’de Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Alanının Geleceği: Yeni Açılımlar Ve Öngörüler, **Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt:42, Sayı:1, s:193–213.

YILDIRIM, Ali; ŞİMŞEK, Hasan, (2006), **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

YILMAZ Hasan; ÜRE Ömer, (2002), **Rehberlik**, Konya: Çizgi Kitabevi.

YURTAL, Filiz, (2007), İlköğretim Okullarındaki Rehberlik Servislerinin Mekân, Donanım, Ekipman Ve İnsan Kaynakları Açısından Durumu, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı: 173, s.288–298.

YÜKSEL, Fulya, (2008), Ortaöğretimdeki Öğrenci Görüşlerine Göre Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, Cilt:5 S.2, s:2–26.

ZALAQUETT, C. P, (2005), Principals' Perceptions Of Elementary School Counselors' Role And Functions, **Professional School Counseling**, 8, 451–457,

WOODS, Kathleen E, (2009), **Self-Efficacy as a Mediator in the Relationship Between Non-Counseling Roles and Wellness in School Counselors**, Submitted to the Graduate Faculty of Texas Tech University in Partial

EKLER

Görüşme Soruları

1. Şu anda üniversitelerde uygulanan rehberlik programının güçlü ve zayıf yanlarını, olumlu ve olumsuz yönlerini ve önemini dikkate alarak, programın hangi yönlerinin, ne şekilde değiştirilebileceğini düşünüyorsunuz?
2. Psikolojik danışmandan mesleki açıdan neler beklenmektedir?
3. Psikolojik danışmandan mesleki açıdan neler beklenmelidir?
4. Mesleğinizi icra ederken en çok hangi durumlarda kendinizi mutlu ve verimli hissediyorsunuz?
5. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından psikolojik danışmanlara verilen hizmet-içi faaliyetlerin yeterliliğini nasıl değerlendiriyorsunuz?
6. Psikolojik danışmanların lisans eğitiminde aldığı dersleri çalıştığı kurumlarda ne derecede, nasıl kullandığını düşünüyorsunuz?
7. İlköğretim ve ortaöğretim öğrencileri ve veliler rehberlik servislerinin çalışmaları hakkında yeterli bir fikre sahip midir?
8. Psikolojik danışmanlar mesleki gelişmeler hakkında üniversitelerden yardım alıyorlar mı? Daha çok hangi konuda yardım alıyorlar?
9. Şu anda okullarda uygulanan rehberlik ve psikolojik danışma programını ne derece uygun buluyorsunuz? Değişmesini istediğiniz yönleri hangileridir?
10. Psikolojik danışmanları aşan durumlarda yardım alınabilecek kişi, kurum ve kuruluşlar var mıdır? Hangi kurumlar vardır?
11. Okullarda psikolojik danışma uygulamalarında karşılaşılan zorluklar nelerdir?
12. Öğretim elemanları alandaki uygulamaları yeterince takip edebiliyorlar mı?
13. Lisans eğitiminde alınan hangi dersler ve çalışmalar alanda çalışanların işini kolaylaştırmaktadır?
14. Lisans eğitimi psikolojik danışman olabilmek için yeterli midir? Psikolojik danışmanlar bunun dışında, başka hangi eğitimi almalıdırlar?
15. Alanda çalışanlar için rehberlik ve psikolojik danışma alanında neler değişirse psikolojik danışmanlar için daha iyi olur?

16. Psikolojik danışmanların okul içinde kabul edilme düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz?
17. Üniversitelerde süpervizyonla ilgili derslere yeterli düzeyde yer veriliyor mu?
Bu derslerin yeterlik düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz?
18. Mesleğinizi icra ederken mesleki etik ilkelerine ne kadar dikkat ediyorsunuz?
Etik ile ilgili karşılaştığınız sorunlarda neler yapıyorsunuz?